

Свещ. Александър Лашков

С ДУХ И ИСТИНА

книга 3

© Александър Лашков, 2009 г.

Всички права запазени

Първо издание

2009 г., Издателство “Нов човек”

София 1303, ул. “Антим I” 28

www.novchovek.com

ISBN 978-954-407-313-8

Редактор: Цвета Лашкова

Графичен дизайн: Филип Папратилов

Оформление на текста: ЕТ “Интерпрес”

СЪДЪРЖАНИЕ

[ДА ОТВАРЯМЕ ОЧИ](#)

Част първа – ВЕСТ НЕБЕСНА

- [ВЕСТ НЕБЕСНА](#) (Навечерието на Рождество Христово)
- [СВЕТЛИНА ИЛИ СЯНКА](#) (Неделя след Богоявление)
- [С ОЧИТЕ НА ХРИСТОС](#) (Неделя на Закхей)
- [СВ. ГРИГОРИЙ БОГОСЛОВ](#)
- [ИСКАЙТЕ И ЩЕ ВИ СЕ ДАДЕ](#) (Неделя 17-та след Петдесетница – на Хананейката)
- [ДНИ НА ЛЮБОВТА](#) (Неделя Месопустна)
- [ПРОШКАТА](#) (Неделя Сиропустна)
- [ИСТИНИ БОЖЕСТВЕНИ И ВЕЧНИ](#) (Сиропустна неделя)
- [СТРАДАЩИЯТ БОГ](#) (Кръстопоклонна неделя)
- [СВ. ЙОАН ЛЕСТВИЧНИК](#) (4-та неделя на Великия пост)

Част втора – ВЯРА И ВЯРНОСТ

- [ВЯРА И ВЯРНОСТ](#) (Неделя на мироносиците)
- [СЛЕПОТА ИЛИ НЕПОЧТЕНОСТ](#) (Неделя на Слепия)
- [ЗАВИНАГИ С НАС](#) (Възнесение Господне)
- [ИСТИНА И ЕДИНСТВО](#) (7-ма неделя след Пасха)
- [ДА ПОМНИМ И ДА ТАЧИМ](#) (Петровден, Неделя на всички български светии)
- [„НЕ СЕ БЕЗПОКОЙТЕ ...”](#) (3-та Неделя след Петдесетница)
- [СВ. ВЕЛИКОМЪЧЕНИК ПАНТЕЛЕИМОН](#) (6-та Неделя след Петдесетница)
- [ЩЕДРОСТ БОЖИЯ](#) (8-ма Неделя след Петдесетница)
- [ЗОРА НА ТАЙНСТВЕНИЯ ДЕН](#) (Успение Богородично)
- [ЗА ВЯРВАЩИЯ ВСИЧКО Е ВЪЗМОЖНО](#) (10-та Неделя след Петдесетница и св. Йоан Рилски)

Част трета – БОГАТИЯТ МОМЪК

- [БОГАТИЯТ МОМЪК](#) (12-та Неделя след Петдесетница)

- [ПОЧИТАНЕ НА БОЖИЯТА МАЙКА](#) (Рождество Богородично)
- [ЛЮБОВТА БОЖИЯ](#) (Неделя пред Въздвижение)
- [АНГЕЛОГЛАСНИЯ](#) (2-ра Неделя след Неделята подир Въздвижение)
- [ПАК И ПАК ЗА ЗЛАТНОТО ПРАВИЛО](#) (2-ра Неделя след Неделята подир Въздвижение)
- [ЧУДЕСА И ВЯРА](#) (6-та Неделя след Неделята подир Въздвижение)
- [БЕЗУМНИЯТ БОГАТАШ](#) (9-та Неделя подир Въздвижение)
- [ВЕРИГА НА СПАСЕНИЕТО](#) (Андреевден)
- [ЗА ПРИЧАСТЯВАНЕТО](#)
- [Библиография](#)

ДА ОТВАРЯМЕ ОЧИ

Предлагам ви да направите следния опит. Идете в парка (по-добре вечер, когато там почти няма хора) и застанете в средата на широка алея. Затворете очи и тръгнете напред, като се стремите да вървите по права линия. Първите десетина крачки ще направите уверено, сигурни, че се движите във вярната посока. С всяка следваща стъпка обаче увереността ви ще намалява; ще започнете да ставате все по-несигурни и ще забавите ход. Постепенно ще изгубите представа къде точно се намирате, и ще започне да ви се струва, че всеки миг ще се блъснете в нещо. Въпреки това не спирайте да вървите и опитайте, макар и съвсем бавно и предпазливо, да направите още някоя крачка. Ще ви бъде много трудно. Несигурността и неувереността ще ви сковат напълно, и в един миг ще спрете и ще отворите очи. По всяка вероятност — точно навреме, спрели на крачка от някое дърво или пейка.

От този на пръв поглед детински опит бихме могли да направим няколко сериозни заключения. Нима не става същото и в живота на всеки човек (а и на цялото съвременно човечество)? Съзнателно или несъзнателно, волно или неволно, мнозина се движат със затворени духовни очи. Така неминуемо губят представа за вярната посока и често понасят болезнени удари. Алеята на живота е добре осветена от незалязващата светлина на Св. Писание и на безброй полезни книги с духовно и религиозно съдържание, но те се движат в мрак. А прочитането на всяка съдържателна книга е равносилно на отваряне на очите, на проглеждаш и изправяне на посоката.

Зная, че не са малко и тези, които се грижат за духовното си зрение и редовно четат. Дано и теб, драги читателю, прочитането на моята нова книга бъде поредното „отваряне” на духовните очи и сверяване на посоката.

Посоката, която води към нашия Спасител и Господ Иисус Христос.

Свещ. Александър Лашков

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЕСТ НЕБЕСНА

(Навечерието на Рождество Христово)

През декември 1903г. след множество неудачни опити братята Райт успели да полетят. Тяхната „летяща машина” се вдигнала от земята и прелетяла няколко десетки метра. Въодушевени от успеха си, те изпратили на сестра си Катерина следната телеграма: „Летяхме 36 метра. За Рождество ще си бъдем у дома.”

Сестра им веднага отишла при редактора на местния вестник и му показала телеграмата. Той я погледнал набързо и казал: “Чудесно. Момчетата ще си бъдат у дома за Коледа.” Вестникарят въобще не забелязал голямата новина – че човекът е полетял!

Мнозина от нас днес правят същата грешка. Когато се заговори за Рождество Христово, те вадят лист и молив и започват да правят списъци: какви подаръци трябва да се купят, какви елха и украса, какво да се сервира на празничната трапеза. Обхванати от носталгични настроения, те се пренасят в детството си и се потапят в спомените му: очакване, подаръци, радости, разочарования.

Разбира се, в тази подготовка и в тези преживявания няма нищо лошо. Но ако е само това, ако с това се изчерпва за нас празникът Рождество Христово, то ние пропускаме (както онзи редактор голямата новина) истинското му значение, неговата същност. А тя най-точно и кратко е изразена в думите на ангела към овчарите в оная свята нощ: „Ето, благовестя ви голяма радост, която ще бъде за всички човеци; защото днес ви се роди в града Давидов Спасител, Който е Христос Господ” (Лука 2:10-11). Това именно е голямата новина, *небесната вест* па Рождество Христово. Ала повечето хора така са улигани в трескавата

светска суетня, че изобщо забравят и повода за празника, и неговия смисъл, и тайнствената му духовна красота.

По този повод една майка ми разказа как детето ѝ реагирало на размяната на подаръци в класа. Защото то знаело от неделното училище, че Рождество Христово е рожденият ден на Спасителя. След като дълго мълчало в недоумение, накрая попитало: „Мамо, какъв подарък ще дадем на Иисус? Нали днес е Неговият рожден ден? И за Него трябва да има подарък!“ На майката се удал случай да обясни на момченцето, че най-хубавите подаръци, които Той получава от хората, са добрите им дела.

Раждането по плът на нашия Господ Иисус Христос е свършено различно от всяко друго раждане. Зачатието на Мария е от „друг свят“, то е във висша степен необикновено; то е свръхестествено и чудно. Третото Лице на Св. Троица – Дух Свети „слиза над нея и силата на Всевишния я осенява“ (вж. Лука 1:35). Затова Младенецът, Роден от Девата, ще се нарече Син Божий. Така Бог идва в света с образа и естеството на малкия Мариин син. Той идва свише и това Негово „слизание“ в нашия материален свят, това Негово въплъщение слага началото и прави възможно нашето изкупление и спасение.

Тук можем да направим един хубав паралел. Нашето обновление, нашето преобразяване чрез Христос, *новорождението* ни също не е от тоя свят, не е земно, човешко дело. То също идва отгоре и ни се дава свише. В беседата Си с Никодим Иисус ни учи, че се раждаме отново „свише, от Духа“ (Йоан 3:3,7-8). Нашето спасение също няма земен, материален източник, а е от самия Бог чрез Иисус Христос, посредством Светия Дух. И ако всеки от нас отвори сърцето си за новородения Иисус чрез искрена, дълбоко почувствана и преживяна вяра, то, сърцето му, неусетно и неминуемо се превръща в една малка и топла „витлеемска ясла“, в място, където Иисус идва в света. По този начин Той се ражда в нас и намира подслон в душите ни чрез нашата обич, вяроност и преданост.

А след като сме дали приют на Спасителя в малките „ясли“ на сърцата си, нека Го „покажем“ и на другите, за да Го „видят“ и да Му се поклонят. Как да Го „покажем“? Чрез „подаръците“, които принасяме за него: чистите си мисли, думи и дела; Неговите сила, любов и благодат, които да действат в нас и в живота на всички вярващи.

Така всеки един от нас, всеки християнин, ще стане един малък Витлеем – място, чрез което Господ Иисус Христос влиза в нашия свят и в нашия живот.
/24 декември 2006 г./

СЪДЪРЖАНИЕ

СВЕТЛИНА ИЛИ СЯНКА

(Неделя след Богоявление)

Безспорно, изгревът на слънцето е едно от най-красивите природни явления. Особено поразителна е постепеността, с която се разгръща неговата лъчезарна красота. В началото е мракът. В един момент обаче хоризонтът на изток започва едва забележимо да просветлява. Това все още не е светлина, а по-скоро предчувствие, усещане за светлина. След няколко минути линията на хоризонта ясно се очертава, белязана от тъмната земя и съвсем леко просветленото небе. Оттук насетне едва забележимата бледа светлина започва да розовее, да руменее, да червенеет, да пламти и да обагрят все по-голяма част от небосклона. И когато заревото обхване почти половината небе, се показва един малък резен от слънчевия диск, който гори като разтопен метал, мятат пурпурни лъчи и бавно, много бавно, но забележимо се увеличава. Този миг на показване на слънцето е наистина възхитителен и тайнствен. Изведнъж сякаш цялата природа се преобразява. Невидимото става видимо, силуетите добиват очертания, безцветното получава цвят и багри. По тревата като малки слънца заблестяват милиони капчици роса. А слънцето расте и пулсира като живо и светлината му залива и най-ниските и тъмни долини. За да изгрее в пълен блясък и да се възцари дареният от Бога нов ден. А заедно с раждащия се ден започва и голямото надпяване на птиците. Явно Бог не иска да остави такова удивително явление като изгрева без подходящо озвучаване.

Колко проникновено са гледали на видимия свят и на духовната действителност древните богослови и отци на църквата и колко поетично са се изразили, сравнявайки Господ Иисус Христос със слънце, наричайки Го „Слънце на правдата”. Раждането на Спасителя, което празнувахме наскоро, е един с нищо несравним изгрев, който обилно залива целия свят с неръкотворната светлина на истината и любовта. Можем да продължим сравнението. Светлината на новозаветното слънце Христос се прокрадва и мерзелее още в мрака на старозаветната епоха. Векове преди Христа пророците в своите писания сочат историческия хоризонт, озарявай вече от лъчите на

идещия Месия. Като предутринни зари светлеят техните пророчества, предвещавайки явяването на Спасителя. „Аз ще те направя светлина за народите – говори Бог чрез пророк Исаия, – за да се простре моето спасение до земните краища” (Ис. 49:6). И ако тези пророчества са лъчите на зората, то св. Йоан Кръстител е самата зора, която грее непосредствено преди появяването на Слънцето. Затова св. евангелист Йоан пише за него: „Той не беше светлината, а бе пратен да свидетелства за светлината. Съществуваше истинската светлина, която просвещава всеки човек, идещ на света” (Йоан 1:8-9).

Този образ, този мотив – Христос като светлина на света, намираме и в днешното евангелско четиво. Съобщавайки, че Иисус започва своята проповед „в земята Завулонова и Нефталимова”, св. евангелист Матей пише: „Народът, който седеше в мрак, видя голяма светлина и за ония, които седяха в страна и сянка смъртна, изгря светлина” (Мат. 4:16).

Коя е тази светлина, която ни дарява богочовекът Христос? Казано с две думи, това е светлината на *истината* и *любовта*. Истината за Бога, за Неговите същност и свойства и за Неговото отношение към света и към хората; истината за човека, за неопределената му стойност и истината за това как да се отнасяме към Бога и помежду си. Христос ни дари и светлината на познанието за силата и значението на любовта. Разкри, че тя е в основата на отношението ни и към Бога, и по между ни, и като ни даде пример за най-висша свършена саможертвена любов, откри ни, че сам Бог е любов. Тази божествена светлина, с която Спасителят обдари и озари света, ние, Неговите последователи, сме *дължни* да отразяваме в този свят. Както капките роса с показването на слънцето отразяват слънчевата светлина и заблестяват като бисери, така и ние, християните, приели светлина от Слънцето на правдата – Христос, трябва да „светим”, да излъчваме тази Христова светлина в света около нас чрез думи и дела, с достоен и примерен християнски живот. Такава е и недвусмислената повеля на нашия Господ „Тъй да светне пред човеците светлината ви, та да видят добрите ви дела и да прославят небесния ваш Отец” (Мат. 5:16).

Ето това е нашият основен християнски дълг, това е *смисълът на живота ни*: да бъдем като чистите и бистри капки роса, които в светлината на слънцето – Христос, светят като малки слънца. И така стигнахме до ключовия въпрос, до темата на днешната проповед. Такива ли сме наистина? Достатъчно бистри и чисти ли са сърцата ни, животът ни, помислите и приказките ни, та да могат да отразяват Христовата светлина? „Светим” ли на другите, „светим” ли в света

или сме с „опушени” и потъмнели души, сърца и живот, които не само че не светят, а нещо много по-лошо — *хвърлят сянка*.

Големият мисионер Адонирам Джъдсън (1788-1850) бил надарен с блестящ ум. На три години можел да чете, на дванадесет превеждал от гръцки, а на шестнадесет вече бил студент. В университета се сприятелил с Джейкъб Еймс, човек, който отхвърлял чудесата в Библията и изобщо бил твърде скептичен към религията. Той повлиял на мнозина, включително и на Джъдсън, да се откажат от християнската си вяра. Една нощ, когато Джъдсън бил отседнал в селски хан, чул степания на човек в съседната стая. Стенанията продължили с прекъсвания до късно през нощта. На сутринта Джъдсън се поинтересувал за състоянието на болния човек. Ханджията му отговорил, че човекът е умрял. Името му било Джейкъб Еймс.

Джъдсън бил потресен от това невероятно съвпадение: да бъде толкова близо до своя приятел в смъртния му час, без да може да му помогне, да го утеши или поне да се сбогува с него. Нима това не е Божий знак? Изведнъж Джъдсън са почувствал виновен и разкаян, че е отхвърлил толкова лекомислено вярата си. От този момент той започнал да живее за Бога. Заминал за Бирма и започнал работа като мисионер. До края на живота си основал десетки църкви и оказал влияние на хиляди хора, които повярвали в Христа и намерили пътя към спасението.

Ето примерът на два живота. Единият живот, на Джейкъб Еймс, не свети, а хвърля сянка и в тази сянка (св. евангелист Матей би я нарекъл „смъртна сянка”) мнозина загубили вярата си, а навярно и душите си. И другият живот, на Адонирам Джъдсън, който „потъмнява” за известно време, но после свети и блести с Христовата светлина и в тази светлина хиляди намират спасението си.

Нека отново се запитаме и по-често да си задаваме тези въпроси: „Свети” ли нашият живот или хвърля сянка? Как влияем на другите с думите, поведението и делата си – насърчаваме ли вярата им в Спасителя или пораждаме у тях съмнения, колебания и неверие? И не само да се питаме, а да търсим и постигаме утвърдителни отговори. Та да можем като искрящите при изгрев росни капки така да отразяваме Христовата светлина и слава, та всички да виждат Спасителя.

Да Го виждат как сияе чрез нашето благодатно слово и чист Християнски живот. /13 януари 2008 г./

СЪДЪРЖАНИЕ

С ОЧИТЕ НА ХРИСТОС

(Неделя на Закхей)

Социолог решил да напише книга за трудностите, с които се сблъсква едно многодетно семейство. За целта отишъл да интервюира една майка на осем деца. Между другото я попитал дали смята, че всички деца заслужават еднаква любов и внимание от страна на майката. Отговорът ѝ се подразбирал. В хода на разговора задал въпроса кое от децата си обича най-много, като очаквал да я хване в противоречие. „Това, което е болно, докато оздравее, и това, което е извън дома, докато се завърне ” — отговорила майката.

Книжниците и фарисеите често упреквали Иисус, че общува с недостойни и съмнителни хора (Мат. 9:11). Наистина, няма да е пресилено да се каже, че те, явните грешници, блудници, митарии и пр., заедно с болните, недъгавите и страдащите са постоянната компания на Христос, Защо е така, след като Спасителят с безгрешния си живот е толкова далеч от тях? Защото, както сам Той ни разкрива по различни поводи: „Здравите нямат нужда от лекар, а болните” (Мат. 9:12); „Защото не съм дошъл да призова праведници, а грешници към покаяние” (Мат. 9:13) и „Син Човешки дойде да подири и спаси погиналото” (Лука 19:10). Понякога дори ни се струва, че Иисус едва ли не обича тези хора повече от „праведните”. И наистина е така, но това не бива да ни учудва. Както майката на осемте деца, за която ви разказах в началото, така и Господ обича най-много тези, които са „болни” и „вън от дома” и за които е дошъл на земята. За да ги излекува и „прибере в кошарата”.

Колко сме далеч ние от примера, който ни дава Иисус. В повечето случаи ние избягваме хората, които скърбят, които страдат или имат тежки проблеми; които не споделят нашата вяра, нашия светоглед, начина ни на живот. Осъждаме ги, че не живеят по християнски и се държим в най-добрия случай резервирано с тях. Наскоро ми разказаха за един съдия, религиозен човек, който бил известен с грубото си и рязко отношение към хората и особено към подсъдимите, на които гледал с нескрито презрение. Един ден обаче чул в

неделната проповед на свещеника призова „да се научим да гледаме на другите с очите на Христос”.

Тези думи му направили силно впечатление. И когато след няколко дни съдията бил възмутен от безочливото държане на един младеж, подсъдим, той си спомнил думите на свещеника. Замислил се за миг, погледнал младежа в очите и му казал: „Всъщност вие сте умен и способен млад човек. Защо непрекъснато се забърквате в неприятности? Мисля, че бихте могли да живеете много по-полезно и съзидателно.” След което, по думите на съдията, двамата провели изненадващо добър и смислен разговор.

Закхей, богатият началник на данъчните служители, на митарите, бил от тези, които хората не само не харесвали и недолюбвали, но открито презирали и отбягвали: те работели за римските поробители и богатеели, като събирали повече от дължимото и ограбвали сънародниците си. Въпреки това, за изненада и неодобрение на множеството, Иисус се спира точно при него, обръща му специално внимание, наричайки го по име и го удостоява с посещение в дома му. За което Спасителят бил осъден от тълпата и в отговор на тези укори Той изрекъл думите, които ви цитирах по-горе: „Син Човешки дойде да подири и спаси погиналото.”

Добре знаем (и днес отново чухме) какво става в душата на Закхей от това внимание на Иисус. Той, презреният от всички бирник, преживява истински катарзис. От топлината на Христовото присъствие и благост коравосърдечното и сребролюбие то му се стопяват като пролетен сняг. Закхей с един замах се прощава с половината от богатството си и обещава да възмезди четворно ощетените от него. И всичко това става, защото Иисус погледнал на него с любов, съчувствие и разбиране. Подобен, макар и много по-скромен резултат имал и грубият високомерен съдия, когато погледнал подсъдимия младеж „с очите на Иисус”.

Във всекидневието си ние се срещаме и общуваме с най-различни хора. Повечето от тях са невярващи или скептици, мнозина живеят с големи грижи или боледуват и страдат. Не са малко и тези, чийто светоглед е грубо материалистичен и отношението им към околните – егоистично и пресметливо. Как се отнасяме, как гледаме на такива хора? С очите на съдии или „с очите на Христос”? Добре е от време на време да си задаваме въпроса: „Имам ли приятели между невярващите и страдащите? Общувам ли с безбожници и

маловерци и какво е отношението ми към тях?” Примерът на Христос е повече от красноречив. Не бива да избягваме тези свои познати, още по-малко да ги осъждаме или да се държим високомерно с тях. Напротив. Трябва да търсим тяхната близост, да общуваме и разговаряме с тях. Защо? Защото само така ще можем да им повлияем. Със слово и дело, с добронамереност и топлота, с искреност и съчувствие. Или казано с две думи: с християнско отношение.

Нека се опитаме да гледаме на всички хора „с очите на Иисус”. И не само да гледаме, но и да ги *виждаме*, да виждаме човека във всеки индивид, изправил се пред нас, колкото и невзрачен или подозрителен да ни изглежда. Както Иисус „видя” Закхей на дървото и го повика. Разбира се, това никак не е лесно; то е трудно постижимо и изисква усилия и смелост. Възможно е дори да преживеем неприятни изненади и разочарования.

Но си струва да опитаме. И сме длъжни да го направим, защото Христос го иска от нас, а ние носим Неговото име.

„А под небето няма друго име, на човеци дадено, чрез което трябва да се спасим” (Деян.4:12). /21 януари 2007 г./

[СЪДЪРЖАНИЕ](#)

СВ. ГРИГОРИЙ БОГОСЛОВ

„Ние се покланяме на Отца, и Сина, и Св. Дух, като различаваме личните Им Свойства, обаче като изповядваме единството на божествената същност. Ние не сливаме трите ипостаси (лица — вс. м.) ведно, за да не изпаднем в заблудата на Савелий, и едното не разделяме на три различни, чужди една на друга същности, за да не дойдем до безумието на Арии. “

Това са думи на св. Григорий Назиански, наречен от Св. Църква *Богослов*. Той е един от тримата светители, които християнският свят възпява и величае като *велики вселенски учители*: св. Василий Велики, св. Григорий Богослов и св. Йоан Златоуст. Само тези трима свети отци са удостоени с това най-висше звание: *велики вселенски учители*. И то им е дадено от Църквата съвсем заслужено и напълно справедливо. Защото те са велики в живота си, велики в светителстването си и велики в творенията си. Те са лъчезарен пример и

недостижим образец за християни и езичници в целия тогавашен свят, в „цялата вселена’.

В първите три века от съществуването си Църквата води кървава битка за своето оцеляване. Бори се на живот и смърт с всякакви интриги и коварства, с елинската езическа мъдрост и с римските гонения и жестокости. На нечуваните мъчения първите християни противопоставят своята пламенна вяра и жертвоготовност: на елинската философия – съвършената простота и божествена възвишеност на Христовите истини; на еврейските козни и преследвания – своя чист живот и любовта към враговете. Така светите мъченици, несъмнено и чудодейно подкрепяни от Божието всемогъщество и промисъл, изнасят на плещите си тази неравна борба и успяват да извоюват свобода за вярата в Христос, въплътеният Син Божий. Медиоланският едикт от 313 г. *изравнява* християнството с останалите култове.

Това е знаменателна победа, но тя не донася спокойствие на Църквата. Едва престанали гоненията и пламват вътрешни разногласия и раздори, а ересите и лъжеученията избухват като отровни гъби. Започва се нова битка -по-тежка, по-продължителна и по-отговорна от първата. Битката за чистотата и правилността на вярата, битката за *ортодоксията*, за православията. И в тази нова битка, както и в първите три века, са нужни пламенна и безрезервна вяра, непоколебима сила, твърдост на характера и вдъхновяваща Божия подкрепа. Но само те вече не са достатъчни. Нужни са нови оръжия, с които да бъде защитена вярата теоретично, богословски и философски, и да бъде изложена ясно, точно и достъпно – така, че да задоволява и сърцето на неукия, и ума на учения. За щастие на Църквата -и по Божий промисъл! – светите отци на четвърти век са богато надарени именно с тези оръжия. Това са солидната философска и научна подготовка, задълбоченото познаване на Св. Писание (оформено като сборник от канонични и неканонични книги именно в началото на този век) и всестранна богословска начетеност. Без да отстъпват на светите мъченици от първите векове по вяра, ревност и твърдост, но прибавяйки към тях и оръжията на философията, богословието и творческия си гений, светите отци от този златен четвърти век на Църквата успяват да очистят, избистрят и формулират основните истини на християнството – догматите – и да ги „преведат” на философския, научния и културния език на своето време. Успяват освен това и пламенно, убедително и победно да ги защитят.

Първи между тези отци, както вече казах, са светите три светители. Сред тях е и честваният днес св. Григорий Богослов (Назиански).

Животът на този велик светител и църковен учител е белязан от дълбоко вътрешно противоречие. От ранно юношество до последните си години той мечтае да се отдаде на отшелничество и творчество; да се потопи, далеч от светския шум и суета, в дълбокия смисъл на свещените книги; да пише своите богословски трудове и да се занимава с любимата поезия. Но това не му е дадено. Родители, приятели и вярващи непрекъснато го безпокоят с настойчиви молби да приеме духовен сан и да поеме задълженията на клирик и пастир. С годините богословските и творческите занимания и аскетизмът все повече ще го увеличат, а тегобите, облагите и почестите на общественото служение ще му стават все по-чужди. Но, както ще видим след малко, и този забележителен светител, богослов и творец е трябвало да прави немалко компромиси.

Св. Григорий е роден около 330 г. в семейното имение Арианз, недалеч от гр. Назианз, в областта Кападокия. Баща му Григорий е градоначалник, а по-късно и епископ на гр. Назианз. Майка му Нона, пламенна и благочестива християнка, била сестра на прочутия ритор Амфилохий, бащата на св. Амфилохий Иконийски. Тази благотворна семейна среда безспорно оказва своето решаващо влияние в оформянето на бъдещия голям светител, неуморен апологет и красноречив проповедник. Св. Григорий се учи и образова в най-добрите училища на своето време: първо в Кесария Кападокийска, където се запознава със св. Василий Велики, по-късно в Кесария Палестинска, в Александрия и накрая в Атина. Така ученолюбивият младеж овладява почти цялото тогавашно знание и науки. В Атина той отново се среща със св. Василий Велики. Между двамата възниква дълбоко и искрено приятелство „Съединявали ги – както пише св. Григорий – Бог и стремежът към съвършенство”.

Известно време св. Григорий преподава словесност в Атинската школа, но скоро (около 357 г.) се връща в отечеството си и приема св. кръщение. Намерението му било да заживее в уединение, отдаден на творчество и богословстване. За кратко това му се удава и той прекарва със св. Василий Велики в основаното от него монашеско общежитие в красивата местност Аниса. Но разногласията и споровете в Църквата го върнали отново в света. Почти насила той бил ръкоположен за презвитер, за да помага на баща си в епископството. На това поприще св. Григорий останал около десет години. Проявил се като забележителен проповедник и смел защитник на чистотата на вярата. Но не

само това. Светителят *живее* според тази вяра -той водел извънредно скромен и чист живот. А това често пораждало недоволство и неприязън към него дори от страна на събратята му.

Следват: ръкоположение в епископски сан от св. Василий (отново след дълги и упорити увещания); бягство в пустинята; завръщане в Назианз (пак по неволя); смърт на родителите; уединение в манастира „Св. Текла”.

Но и в този манастир св. Григории не намира желаното усамотение. По времето на императора-арианин Валент православието в столицата Константинопол е почти унищожено. След възцаряването на православния император Теодосий (379 г.) малцината верни в престолния град отправили настойчива молба към св. Григории да дойде на помощ и да укрепи разбитото православие. От ревност за чистата вяра светителят приел поканата и пристигнал в Константинопол. Тук обаче нямало вече нито един православен храм – всички били ариански! В частен дом св. Григории устроил параклис и започнал редовно да служи и проповядва в него въпреки яростната съпротива на арианите, които посегнали дори на живота му. В този домашен параклис светителят произнесъл своите знаменити пет слова „За богословието”, насочени срещу евномианите и духоборците. Славата му бързо се разнесла из империята.

Да слушат проповедите му и да се насладят на красноречието му идвали от всички краища не само православни, но и еретици, и юдеи, и дори езичници.

Неизкушен от славата, след като укрепил православието в столицата, св. Григории отново зажадувал да се върне в родния Назианз и да се отдаде на любимите си литературно-богословски и поетически занимания. Но и този път това му било отказано! На Втория вселенски събор (381 г.) светителят бил избран за архиепископ на Константинопол и председател на събора. Египетските епископи (македонияни) обаче оспорили избора и за да бъде запазен мирът в Църквата, св. Григории без колебание се отказал от високата чест. Пред събора светителят произнесъл вълнуваща прощална реч. В нея, след като призовал събратята си към мир, единомислие и отговорност, той между другото казал: „...Аз не се радвах, когато заех престола, и сега слизам от него доброволно. В това ме убеждава и телесното ми състояние. Един дълг имам – смъртта; всичко е предадено Богу. Но моята грижа е единствено за Тебе, моя Троица! О, ако Ти би имала някой защитник добре обучен или поне изпълнен със свобода и ревност! Прощавайте и си спомняйте за моите трудове!”

Същата година св. Григории се завърнал в Назианз и две години управлявал осиротялата епархия на баща си. Когато избрали нов епископ, св. Григории се оттеглил в семейното имение Арианз и най-сетне – най-сетне! – се отдал на аскетически подвизи и творчество.

Починал в края на 389 или началото на 390 г.

Св. Григорий ни е оставил 45 слова, 508 стихотворения (!) и 243 писма. Макар и неголямо по обем, творчеството му се ползва с извънредно висок авторитет и известност – от древност и до днес. Той е любим автор на мнозина, както и на св. Кирил – Константин Философ, който го признава за свой учител и му посвещава дълбоко съдържателна молитвена възхвала.

Св. Григорий е един от големите защитници на догмата за Св. Троица. На този догмат той отделя най-много време и внимание, като с право го смята за най-трудния и най-тайнствения християнски догмат. Според светителя догматът за Св. Троица е изключително *християнски* догмат, по който християнството се отличава от другите религии и ги превъзхожда. Бог е един, но Той е в три съвършено равни и тъждествени по същество Лица – в това се състои според светителя тайната на този догмат.

Заслугите на св. Григорий и неговите съвременници са огромни и неоценими. С богословска „чувствителност“ и проникателност, с аналитичен ум и философска задълбоченост те успяват съевременно „да видят“ изкривяванията на вярата и да предвидят пагубните последици за Църквата и вярващите, ако тези лъжеучения не бъдат разобличени и осъдени незабавно. И в същото време тези велики светци и учители на Църквата, между които блести и името на св. Григорий Назиански, успяват – несъмнено и с Божията помощ и вдъхновение – да формулират правилно и ясно основните догмати на християнството и да ги изложат в стройна и логична форма. Без тях, без тези великани на духа и богословски гении биха рухнали основите на християнското учение и днес ние щяхме да имаме, ако изобщо би достигнала до нас, една напълно изопачена и невярна представа за Бога, за Христа и за спасителното Му дело.

Името на св. Григорий Богослов се споменава почти всекидневно в литийната молитва и при всяко петохлебие. Говори ли ни нещо това име? Познаваме ли този проникновен богослов, този задълбочен писател, този вдъхновен поет, този богосъзерцателен светец? Как да изразим по-добре, по-усърдно и по-пълно

почитта си към него? Ще ви кажа как. Като си направим труда да прочетем поне някоя от творбите му, като се запознаем поне с някой откъс от тях. Можем да бъдем сигурни, че това познание, колкото и скромно да е то, ще ни въведе в чудните поля на любовъдрието и богомъдрието, ще изпълни умовете и сърцата ни с чистота и светлина и ще зарее мислите ни в синевата на духовната радост и богосъзерцанието.

И ще ни направи по-силни, по-непоколебими и по-дейни. По-силни във вярата, по-непоколебими в надеждата и по-дейни в любовта.

СЪДЪРЖАНИЕ

ИСКАЙТЕ И ЩЕ ВИ СЕ ДАДЕ

(Неделя 17-та след Петдесетница -на Хананейката)

Придружаван от учениците си, Христос минава през околностите на градовете Тир и Сидон – предели, населени (предимно) с хананейци езичници. Мълвата за Него като невиджан пророк и чудотворен целител явно била стигнала и до тези краища, защото една местна жена, узнавайки, че минава самият Иисус, тръгва след групата и започва да вика: „Помилуй ме, Господи, Сине Давидов! Дъщеря ми зле се мъчи от бяс!” Иисус обаче не ѝ отвърща ни дума, продължава да върви и да разговаря с учениците си. Ала жената не спира да вика и да зове за помощ. Упорството ѝ започва да додява на учениците и те молят Иисус: „Отпрати я, защото върви и не спира да вика подире ни.” Чак тогава Иисус сякаш забелязва хананейката и се обръща към нея: „Аз съм пратен само при загубените овци от дома Израилев” (т.е. само при евреите, а ти си езичница – в ек. м.). Жената като че ли не чува тези думи, приближава се още по-близо до Христос и кланяйки се, продължава да настоява: „Господи, помогни ми!” Тогава Христос ѝ казва нещо, което би отказало от молбата му и би засегнало дълбоко всеки човек: „Не е редно да се вземе хляба от чедата и да се хвърли на псетата!” След тези тежки думи на Спасителя учениците навярно са си помислили, че досадницата ще ги остави най-сетне намира и ще си отиде. Но не! Тя намира колкото смирен, толкова и уместен отговор: „Да, Господи! Ала и псетата ядат от трошите, що падат от трапезата на господарите им!” След тези думи на жената Христос „се предава”: „О, жено! – казва ѝ той. – Голяма е твоята вяра; нека ти бъде по желанието ти!”

И в същия час дъщеря ѝ оздравява.

Преди време използвахме този дълбокопоучителен евангелски разказ, за да поговорим за Божието „мълчание“; затова защо Бог понякога сякаш остава глух и нем за нашите молитви. Изяснихме си, че с това „мълчание“ Той изпитва нашата вяра и калява търпението ни; учи ни, на упоритост и постоянство в молитвата ни, дава ни възможност да преосмислим и променим някои от исканията си и да ги подкрепим с покаяние и добри дела. А неразумните и неуместни наши молби просто оставя без последствия.

Днес бих искал, вземайки повод от същата евангелска случка (Мат. 15:21-28), да поговорим за *настойчивостта* и *дръзновението* в молитвата. Дръзновение и настойчивост, които сам Господ Иисус Христос изисква от нас и за които не веднъж ни дава красноречив пример. Такава е притчата (Лука 11:5-13) за двамата приятели, която Христос казва на учениците Си веднага след като им е дал молитвата Отче наш (вж. също и притчата за неправедния съдия (Лука 18:1-7), казана „за това, че винаги трябва да се молим и да не падаме духом“). Единият от тези мъже бил посетен от внезапен среднощен гост и отива при приятеля си да поиска три хляба назаем. Приятелят му първоначално го отправя, защото е среднощ, вратата е залостена и децата му спят. „Но – казва Христос, – ако не стане да му даде заради това, че просителят му е приятел, поради неговата безочливост ще стане и ще му даде колкото иска. И аз ви казвам – продължава Иисус, – искайте и ще ви се даде; търсете и ще намерите; хлопайте и ще ви се отвори. Защото всеки, който иска – получава, и който търси – намира, и на тогоз, който хлопа – ще се отвори (Лука 11:8-10).

Жената хананейка едва ли е чувала тези Христови думи, но тя се моли точно така. Каква всъщност е нейната молитва?

Първо. Молитвата ѝ е *дръзновена*. Юдеите са презирали езичниците и не са общували с тях. Хананейката е знаела това, виждала е, че Христос и учениците са юдеи, но въпреки всичко дръзва да се приближи до тях и да изкаже молбата си.

Второ. Молитвата ѝ е *постоянна*. Христос не ѝ отвърща ни дума, но тя не се обезсърчава и не спира да се моли.

Трето. Молитвата ѝ е *настойчива*. Спасителят ѝ казва, че е пратен *само* (к.м.) при страдащите израилтяни, но това не я разколебава и тя продължава да вика за помощ.

Четвърто. Молитвата ѝ е *смирена*. Приближавайки Христос и групата Му, хананейката не спира да се кланя. И забележете: тежките думи на Христос изобщо не я засягат. Поведението ѝ сякаш казва: „Да, Господи! Зная, че не съм от чедата, но макар и да съм от псетата, аз все пак се надявам на трохите от Твоята милост.”

От къде извират това дръзновение и тази настойчивост в молитвата на хананейката? Безспорно от нейната дълбока и силна *вяра*. Тази отчаяна жена идва при Христос със своята болка, защото *вярва*, че Той ще ѝ помогне. Тя е извикала към Него за помощ, въпреки че всичко и всички сякаш били против нея: етническият ѝ произход, религиозната ѝ принадлежност, полът ѝ (жените по онова време нямали право да разговарят с непознати мъже, при това чуждоземци и друговерци), учениците (те не казват на Иисус „помогни ѝ”, а – „отпрати я!”), злият дух, обладал дъщеря ѝ, а сякаш и самият Христос е против нея. И този неин вик е вик на искрената ѝ вяра и на надеждата, завладяла цялото ѝ същество. Въоръжена с тях – с вярата и надеждата – тя със смело постоянство си проправя път през пустинните пясъци на безброй пречки, отчаяна нужда и отхвърляне. И какво постига? Иисус я похвалва за вярата ѝ и изцерява дъщеря ѝ. „О, жено! Голяма е твоята вяра!” – възхитил се Христос. А ние бихме могли да продължим думите Му: „... и похвално е твоето дръзновение, а настойчивостта ти ще служи за вечен пример. Нека бъде по желанието ти!”

Да! Така иска Христос да Му се молим: с дълбока вяра и непоклатима надежда; с искрено смирение и несекващо постоянство; със синовно дръзновение и непоколебима настойчивост. Не случайно казвам *синовно* дръзновение. Защото всички ние сме Божии чедата, Божии синове и дъщери, изкупени и спасени чрез кръвната жертва на Неговия единороден и единосъщен Син. И, дарени с това благодатно синовство, можем да търсим нашия Отец небесен на всяко място; да хлопаме на вратите на Неговата милост и щедрост по всяко време и да искаме... и да внимаваме *какво* искаме. Защото чуйте как завършва притчата за двамата приятели, която ви дадох за пример в началото. След като повелява да се молим дръзновено и настойчиво с думите: „Искайте ... търсете ... хлопайте; защото всеки, който иска – получава; и който търси – намира, и на тогоз, който хлопа – ще се отвори”, Христос продължава: „И кой баща от вас, ако син му поиска хляб, ще му даде камък? Или ако поиска риба, ще му даде змия вместо риба? Или ако поиска яйце, ще му даде скорпион? И тъй – заключава Спасителят, – ако вие, бидейки лукави, умеете да давате добри деяния на чадата си, колко повече Отец

небесний ще даде *Дух Светии* (км.) на ония, които Му искат?” (Лука 11:11-13). Ето го ясното указание какво да искаме *преди всичко* от Бога и то няма да ни бъде отказано – *Дух Светий*. А кои са даровете на Светия Дух ни посочва св. апостол Павел в посланието си до галатяни. Те са: „любов, радост, мир, дълготърпение, благост, милосърдие, вяра, кротост, въздържание” (Гал. 5:22-23). Това всъщност е целият спектър от духовни блага. Именно *тях* трябва най-дръзновено и настойчиво да искаме; тях трябва да търсим и за тях трябва да хлопаме.

А всичко останало Бог, „макар и да забавя” (вж. Лука 18:7), „ще ни го придаде” (вж. Мат. 6:33). /10 февруари 2008 г./

СЪДЪРЖАНИЕ

ДНИ НА ЛЮБОВТА

(Неделя Месопустна)

Вчерашната събота – задушница, и днешният ден – месопустна неделя, са свързани в нашата църковна практика от една обща идея. Това е идеята за любовта като мерило за стойността на човешкия живот. Вчера ние, заедно с всички православни християни по света, отправихме единодушна молитва към Бога да дарува покой и прошка на всички покойници: близки и далечни, приятели и неприатели, знайни и незнайни. Помолихме се и раздадохме милостиня от тяхно име и в тяхна памет. Един акт колкото необходим, толкова и многозначителен, колкото затрогващ, толкова и полезен. Защото в основата му лежи *любовта*. Нали нашата молитва за починалите е израз на нашата любов към тях; нали раздаваме милостиня от тяхно име (Църквата повелява да се раздава първом на бедни и нуждаещи се) не за друго, а защото ги обичаме. Задушниците са *дни на любовта*, по-точно – на любовта към починалите. Защото покойниците са си отишли от нас, напуснали са завинаги материалния свят и ние вече не можем да ги виждаме; не чуваме гласовете им и не можем да ги докоснем или прегърнем. Но смъртта не е прекъснала връзката ни с тях, не е загасила взаимната ни любов, която все така здраво ни свързва. Тъй като любовта, макар и да намира израз чрез тялото, принадлежи на духа. Колкото и да са далеч нашите покойници, дори и извън границите на този свят, ние с мислите си за миг можем да преодолеем всяка отдалеченост и да ги обгърнем с любовта си така, сякаш са до нас.

Точно това и правим на задушница.

Някои, дори и християни, оспорват ползата от молитвите за починалите. А те са им нужни и полезни колкото и на живите и дори много повече. Защото ние, живите, можем да се молим сами за себе си; можем да се каем за греховете си и да искаме прошка в тайнството изповед; имаме все още време (макар че не знаем колко е то) да поправяме грешките си и да се борим с греховните си навици. А починалите нямат тази възможност. За тях всичко това е приключило. Те могат да разчитат *единствено* на нашите молитви, на нашата обич и привързаност.

Затова колко въпиющо нужна е молитвата – *особено молитвата на духовниците* – за починалите говори св. Григорий Двоеслов, папа Римски, наречен Велики. Той разказва следния поучителен случай (разказът е взет от книгата „Беседи за живота след живота” от архимандрит Серафим (Алексиев), 1994 г.).

Един високо духовен свещеник на име Север, мъж богоугоден по живот, бил посетен от няколко души, които го помолили да изповяда и причасти техен близък лежащ на смъртно легло. Дошлите намерили свещеника в лозето му, дето берял грозде.

Идете вие напред – казал им Божият служител – и аз ще ви настигна.

Като видял, че малко грозде остава неприбрано, той решил да го дообере. След като свършил работата си, той незабавно се запътил към умирация. Преди да стигне до къщата, пресрещнали го близките на болния и му рекли:

Защо закъсня, отче? Не се труди вече! Човекът умря!

Свещеникът изтръпнал при тая вест и заридал с висок глас. Той започнал горко да се самообвинява, наричал се убиец и облян в сълзи, влязъл в дома, дето лежало тялото на покойника. Хвърлил се на земята пред одъра, удрял си главата о пода и нареждал: „Аз съм виновен за неговата гибел!”

Както плачел, така изведнъж видял, че умрелият оживял. Стоящите наоколо се ужасили и същевременно се зарадвали на възкръсването му, а някои го запитали:

Какво стана? Как се върна с душата си в тялото?

Той отговорил:

- Някакви страшни и горди черни същества, от чиито уста и ноздри излизаше огън, ме посрещнаха и поведоха към някакви тъмни места, извикващи страх и трепет. Внезапно се появи един пресветъл юноша, обиколен от други, подобни на него и каза властно на водещите ме: „Върнете тази душа, защото свещеник Север се моли за нея! Заради сълзите му Господ му я подари!”

Тогава Север станал от земята и с неизказана радост отправил благодарност към Бога. После седнал до оживелия, поучил го как да се покае, изповядал го основно, прочел му разрешителна молитва и го причестил с божествените тайни. Възкръсналият живял още седем дни, които прекарал в непрекъсната покаянна молитва и на осмия ден с мир предал Богу душата си.

Освен молитвата, която отправихме за покойниците вчера, ние направихме и нещо друго много ценно за тях - раздадохме милостиня от тяхно име. Как добре се свързва тази православна традиция с днешното евангелско четиво (Мат.25:31-46). Това безспорно не е случайно. Предполагам, че традицията да се раздава милостиня на „най-малките Христови братя”, т. е. на бедните и нуждаещите се, е установена от Църквата именно въз основа на този евангелски текст, върху тези Христови думи.

С каква мярка ще бъде измерена стойността на човешкия живот в съдния ден? С мярката на милосърдието или по-точно казано с мярката на любовта, защото милосърдието е най-точният външен израз на любовта, която носим (или не носим) в себе си. За да не чуем в съдния ден горчивите думи на Христос: „Идете от Мене, проклети, в огън вечен, приготвен за дявола и неговите ангели, защото гладен бях и не Ми дадохте да ям, жаден бях и не Ме напоихте...”, за да не получим тази страшна присъда, трябва да красим, да осмисляме и да извисяваме живота си с милосърдие, с дела на доброта и любов. И то любов не само към живите, към тези, които са край нас и виждаме, че се нуждаят и страдат, а и към починалите, към отишлите си от нас наши близки. Всяко „добро даване”, всяко добро дело, извършено в тяхно име, се приписва на тях – все едно, че те са го сторили. И в това раздаване за починалите, както казах и в началото, има както затрогваща нравствена красота, така и голяма духовна полза. Защото и то, както всичко в нашата свята православна вяра, е пронизано,

просветлено и озарено от Божията любов и милост. „Приписвани” на починалите, милосърдните дела носят духовна полза и нам, защото са израз на нашата любов. А ако починалите не се нуждаят от нашите молитви и милосърдни дела в тяхно име, то те, молитвите и делата, „се връщат” към нас и „се записват” на наше име. Бог ще ни възнагради и за проявената обич, и за молитвения труд. И тъй, като съзнаваме съдбовната значимост на любовта, изразена чрез дела на милосърдието, значимост за нас и за ближните, за живите и за починалите, нека търсим всяка възможност и да използваме всяка минута от живота си, за да вършим и събираме тези безценни дела на любовта в съкровищницата на сърцата си. Всички знаем как се трудят пчелите. Те от изгрев до залез облитат хиляди цветове, събират нектар и клетка по клетка запълват питите с мед. Нека и ние като тях, ден по ден, „на всяко място и по всяко време” да запълваме живота си с „меда” на любовта и молитвата. За да усаждаме с този духовен мед душите на ближните се – живи и умрели, пък и самите себе си. И така да съхраним съкровената си надежда в съдния ден да чуем заветните Христови думи: „Дойдете вие, благословените на Отца Ми, наследете царството, приготвено вам от създание мира; защото гладен бях и ми дадохте да ям; жаден бях и ме напоихте; странник бях и Ме прибрахте; гол бях и ме облякохте; болен бях и Ме посетихте: в тъмница бях и ме споходихте... Доколкото сте сторили това на едното от тия Мои най-малки братя, Мене сте го сторили”(Мат. 25:34б-36,40б). /21 февруари 2009 г./

СЪДЪРЖАНИЕ

ПРОШКАТА

*По Филип Янси

(Неделя Сиропустна)

Запомнил съм болката и сълзите на една девойка, която преди години дойде на изповед при мен. От всичко най-много ѝ тежеше това, че не може да прости на баща си пиянството и жестокото му отношение към нея и майка ѝ. Той вече боледувал, бил доста зле (и доста променен); момичето и майка ѝ се грижели за него, но тежкият камък на непращението лежеше върху сърцето и потискаше и най-малкия изблик на добри чувства към баща ѝ. Девойката си даваше сметка, че за да ѝ олекне и да настъпи мир в душата ѝ, трябва да прости, но все не намираще сили за това.

Разбирах я напълно, както и всеки би я разбрал. Защото от собствен опит знаем колко е трудно, мъчително трудно да простиш искрено и изцяло на човек, който съзнателно и умишлено те е наранил.

Защо е така? Защо е така трудно да прощаваме? Отговорът е пределно прост: защото прошката е *противоестествена*. Естественото поведение е когато получиш удар, да пожелаеш и ти да удариш, когато те ранят – и ти да раниш. Затова в Стария завет е казано: „Око за око, зъб за зъб, рака за ръка, нога за нога” (Из. 21:24). И нашият свят живее според този закон. В природата прошката е непозната. Вrabчето никога няма да прости на котката, че е изяла пиленцата му, нито сърната ще прости на вълка, че е разкъсал сърнето ѝ. Прощката е присъща *единствено на човека*.

(Според Солженицин именно тя ни отличава от животните, а не толкова говора и съзнанието).

Езическият свят е изцяло свят на непрощението. В развалините на древен римски град (Бат, Англия) археолозите открили стотици калаени и бронзови плочки с написани върху тях проклетия. Някога хората хвърляли тези плочки в басейните на баните, както днес някои хвърлят монети за късмет. Надписите са повече от красноречиви: „Доцимет изгуби две ръкавици. Той моли: човекът, който ги е откраднал, да изгуби в храма на богинята разсъдъка и зрението си.” (!)

В старозаветната епоха, както споменахме, хората живеят според същия закон. Псалмите (и не само те) са пълни с пожелания Бог „да строши зъбите на нечестивите” (Пс. 3:7).

Но идва Христос и променя всичко. В свят, подчинен на законите на отмъщението, Той повелява: „Прощавайте и простени ще бъдете” (Лука 6:37); „... ако простите на човеците съгрешенията им, и вам ще прости небесният ви отец; ако ли не простите на човеците съгрешенията им, и вашият Отец няма да прости съгрешенията ви” (Мат. 6:14-15). Исус обвързва Божията прошка с нашата готовност да простим на ближните си: и за да покаже колко въпиюща е нуждата от опрощение, Той поставя прошката над религиозните (обредните) ни задължения: „И тъй, ако принасяш дара си на жертвеника и там си спомниш, че брат ти има нещо против тебе, остави дара си там пред жертвеника и иди първом се помири с брат си, и тогава дойди и принеси дара си” (Мат. 5:23-24).

Защо Бог иска от нас да вървим срещу инстинктите си, защо поставя прошката в сърцевината на нашата вяра? Причините са много, но ще споменем само най-важните.

Първата причина е посочена в св. Евангелие: защото Бог сам постъпва така. Като негови чада, стремящи се към богоуподобяване, ние трябва да приличаме на нашия небесен Отец. Затова сме призвани да спазваме един по-висш закон: да обичаме враговете си и да прощаваме на всички. Призвани сме да бъдем *като Бога*. Благовестието започва и завършва с прошката. Ние, християните, които го проповядваме, сме длъжни да го прилагаме и в живота си. Затова не бива да чакаме другата страна да поеме инициативата. Ние, пренебрегвайки естествения закон за справедливостта и отмъщението, *трябва* да направим *първата крачка* и да простим. (Бог ни дава прекрасен пример за това в притчата за блудния син). Защото, ако не простим, *какво ще благовестяваме!*

Сам Бог разрушава неумолимия закон на греха и въз-деянието като идва на земята, взема най-страшното, което можем да предложим – разпятието, и чрез него прави лек за нашето състояние. Той ни прощава всички прегрешения, приковавайки ги на кръста и изкупвайки вината ни със Своите страдания; от кръста пък прощава и на преките си мъчители.

Друга причина да простим е, че прошката е *единственият* начин да излезем от омагьосания кръг на вината, болката и отмъщението. Непрощаването означава вечно да чоплим раната, тя вечно да кърви и никога да не заздравява.

В романа си „Змийско гнездо“ френският писател Франсоа Мориак разказва за брак, който се разпада от отказа на двамата съпрузи да си простят. Преди тридесет години (!) съпругата обвинила мъжа си, че не полага достатъчно грижи за болната им дъщеричка. Двамата се скарват и започват да спят в отделни стаи. Минават години, минават десетилетия, но никой не иска да направи първата крачка към сдобряването. Всяка нощ мъжът чака жена си да дойде при него, но тя така и не идва; всяка нощ тя лежи будна и чака мъжа си да дойде при нея, но той така и не се появява. Никой от тях не желае да се отскубне от капана на непощението. Никой не иска да прости.

Наистина прошката не решава изцяло въпросите за вината и справедливостта (кой е крив, кой е прав), но ни дава отличната възможност да започнем

отношенията си на чисто, да ги изградим отново, както се изгражда нов и светъл дом.

Трябва да си дадем сметка и за нещо друго, също много важно. Ако откажем да простим, ние *оставаме заложници* на хората, които са ни оскърбили и ги превръщаме в господари на нашия емоционален живот. Така те могат да властват над чувствата ни с години, до мига, в който да изречем заветното: „Простено! Прости!” Когато прощаваме ние не само изпълняваме един висш християнски дълг, но го правим и *за себе си*. Много добре е изразил това Луис Смийдс (Автор на книгата “Изкуството да прощаваме”): „Първият и често единственият човек, изцерен от прошката, е онзи, който е простил ... Когато прощаваме искрено и щедро, пускаме на свобода един затворник и после установяваме, че този затворник сме били самите ние.”

Не бива да забравяме и това, че единствено прошката *освобождава от вината* провинилия се. За да не страда апостол Петър цял живот, че се е отрекъл от своя Учител, Христос го превежда през трикратна прошка и така до дъно изгребва вината от душата му. Това опрощение дава възможност на апостол Петър да се преобрази, да заживее нов живот и да стане един от основоположниците на христовата църква.

Започнах проповедта си с припомняне на истината (и пример) колко е трудно да се прощава. Това е така, защото прошката *не е* от този свят; тя е свръхестествена; тя е от Бога. Но има и нещо по-трудно от прошката и това е *непрошката*, непрощаването. Защото, по думите на цитирания вече Луис Смийдс „отмъщението никога не постига онова, към което се стреми, никога не изравнява резултата.” То само отключва една верига от рани и болка, която не може да бъде спряна. Отмъщението впримчва в едно наранения и нараняващия и ги завърта в спиралата на страданието; спирала, от която не могат да излязат.

Единствено на кръста Христос слага край на закона на вечното разчистване на сметките като прости и изкупи греховете на цялото човечество и прости и на мъчителите си. „Да прощаваме!” – това е Неговият пример, но и Негова заповед. Пршката е неотменима част от стремежа ни да живеем в любов, мир, благодарност и хвала, т.е. да живеем по християнски (вж. Кол. 3:14-16). *Пршката е християнство в действие*. Да не забравяме, че Бог ни е простил безчислените прегрешения даром и че и ние, като божии чада, *даром* трябва да прощаваме. /18 февруари 2007 г./

СЪДЪРЖАНИЕ

ИСТИНИ БОЖЕСТВЕНИ И ВЕЧНИ

(Сиропустна неделя)

В живота на съвременното човечество наблюдаваме един любопитен парадокс. От една страна – отдалечаване от Бога и загърбване на неговото слово; от друга – пълно доверяване (до издигането ѝ в абсолюти) на науката и на научните изследвания. Но ще кажете: къде е тук парадоксът? Парадоксът се явява тогава, когато се установи (а това става твърде често), че резултатите от научните изследвания в най-различни области *потвърждават* библейските истини. Същите тези истини, които модерният човек отхвърля като остарели и ненужни. Примери в това отношение могат да се посочат много, но днес ще приведа един, който е свързан с темата на днешното евангелско четиво (Мат. 6:14-210).

„Ако простите на човеците съгрешенията им, и вам ще прости небесният ви Отец; ако ли не простите на човеците съгрешенията им, и вашият Отец няма да прости съгрешенията ви” (Мат. 6:14-15) – учи ни Спасителят в Своята забележителна Проповед на планината (Нагорна проповед), част от която чухме днес. Тези думи на Христос вече две хиляди години звучат в света, но хората сякаш все по-малко се вслушват в тях. „Защо да прощавам, нека всеки да си получи заслуженото – разсъждава съвременният човек. -Кой и къде е този небесен Отец и какво толкова има да ми прощава?”

Ако е по-любознателен обаче, същият този скептик ще отвори някое списание по психология или социология и ще прочете интересни неща по тази тема. Той ще научи, че психолози от различни университети и институти не веднъж са правили (и правят) научни изследвания и анкети, за да намерят формулата на човешкото щастие, да установят кои хора се чувстват най-щастливи и защо. Макар и правени по различно време и в страни с различен стандарт на живот тези проучвания дават удивително еднакви резултати. Установено е, че най-щастливи се чувстват хората, които (изреждам отзад напред): 5. Имат добри семейства и повече приятели; 4. Не търсят съперничество и материална надпревара с колеги и съседи; 3. Обичат да правят услуги и да помагат на другите; 2. Не позволяват да ги погълне напрежението (тревогата) на ежедневието и -забележете! 1. *Умеят да прощават*. По този повод психологът Кристофър Петерсен от Мичиганския университет казва, че „способността да

прощаваме е характеристиката, която е най-силно (най-тясно) свързана с щастието.” Той я нарича „царица на всички добродетели и навярно най-трудно достижимата”.

Ако се вгледаме внимателно в резултатите от тези изследвания, без усилие ще установим, че изворите на човешкото добруване и щастие са не само съзвучни с евангелските принципи, но и напълно се покриват с тях. Всички ние добре знаем какво ни учи Христос за брака и семейството; отлично знаем как Той иска да се отнасяме с всички хора и да обичаме и помагаме дори и на тези, които ни недолюбват; знаем, че ни повелява да ценим и предпочитаме духовните блага, а материалните да оставим на втори план; помним съвета Му да не се тревожим за утрешния ден и накрая знаем (и днес отново го чухме), че Той поставя прошката като *единствено* условие да получим и ние прошка от небесния ни Отец.

Ето как нещата се оказват твърде сходни, да не кажем еднакви. Христос изисква от нас това, което психолозите (2000 години по-късно) са установили, че лежи в основата на човешкото щастие. Но има и разлика, която трябва да посочим. Тези открития на учените са някак статични, ограничени във времето. Те се отнасят *само* за тукашния, за земния, за временния живот. Това, разбира се, не е малко, но съвсем *не е всичко*. А евангелските, библейските истини са всеобхватни, те се отнасят и за тукашния, и за отвъдния живот; и за земята, и за небето. Чрез тях, ако ги претворим на дело, ако ги приложим в живота си, ще постигнем и земно благоденствие, и Небесното царство. В Христовите истини има движение и устременост; те имат извънвремева проекция – валидни са за всички хора и за всички епохи; за днешния ден, и за вечността. Това именно ги прави *божествени* и *вечни*. Прагматичният, скептичният, постоянно задъханият от напрегнатото си ежедневие наш съвременник няма нито време, нито желание (а може би вече и сетива!), за да се размисли и занимава с „небесни и божествени” неща. Пък и светът около него от всеки ъгъл му крещи, че те не съществуват. И затова той просто ги отрича – така му е много по-лесно.

Уви! Тази леснина е толкова измамна. Тя всъщност е гибел.

Ние обаче сме от щастливите съвременници. От тези, които не са завладени от груб практицизъм и злопаметство и това е една от предпоставките за нашето добро самочувствие. А не сме завладени от злобата на деня, защото търсим Божието слово, приели сме го с искрена вяра и се опитваме да го превърнем в

ръководно начало на живота си. Без да се нуждаем от странични, от външни потвърждения на неговата истинност. Спасителят изисква от нас да прощаваме, за да ни прости и Бог нашите прегрешения. Това е достатъчно сериозна причина да бъдем великодушни, тя всъщност е най-сериозната. Но в нея се крият и много други причини, които не са маловажни. Нека изброим някои от тях.

Само чрез прошката ние прекъсваме спиралата на злото. Отмъщението никога не донася равновесие (умиротворение), защото засегнатите хора не мерят грешките и обидите с една и съща мярка. Единствено чрез прошката можем да спрем въртележката от болка и обиди, завъртяла в омагьосания си кръг двама души. Прощката ни освобождава от ръждата, от утайката на лошите чувства, която размътва вътрешния ни мир и вгорчава (повече или по-малко осезаемо) целия ни живот.

Чрез прошката ние прехвърляме товара на въздаянието (отплатата) върху Бога, Който единствен има право и може да го носи. А това прави душата ни лека и свободна.

Прощката ни дава възможност, слагайки край на враждата и отмъщението, да започнем нови отношения начисто, да сложим *ново* начало.

Чрез прошката прекъсваме емоционалната си зависимост от този, който ни е наранил; той вече не определя и не властва над чувствата ни и над емоционалния ни живот.

Без прошка животът би бил невъзможен. Без Божията прошка всички бихме погинали в ада; без взаимната прошка между хората, обществата и народите животът би станал истински ад.

Прощката е Божий, а не човешки закон. Прощавайки, ние постъпваме като Бога, ставаме истински божии чада, *богоуподобяваме се*. Чрез прошката, по думите на един богослов, „нашите сърца затуптяват с ритъма на Божието прощаващо сърце.”

Прощавайки, самите ние получаваме Божията прошка. „Помислете си само – пише един светец – каква възможност ни е дадена! Без особени трудове и

лишения, без изнурителни подвизи и бдения, *само чрез прошката* ние получаваме най-великата милост – Божието прощение!”

Довечера е вечернята на взаимното прощаване. С повечето от вас ще се видим отново тук, за да си кажем: „Простено! Прости!” Ще си го кажем с добро чувство и лекота, защото ... защото (с малки изключения) няма какво да си прощаваме. Но ако някой от вас е дълбоко засегнат от някого, ако в сърцето му като стрели са се забили тежки думи и обиди; ако душата му е скована в ръждата на дълговременна неприязън и болка — нека се освободи от това бремене и *да прости*. Да прости и да се освободи от отровната мътилка на всички лоши чувства, подхранвани от не-прощението, та с чисто сърце и ведро лице, като истинско Божие чадо, да влезе в благодатното време на започващия от утре Великденски пост.

Време за оставяне на всички земни тегоби и низости; време за освобождаване от баласта на греховните навици и нечисти желания; време за събиране на духовни съкровища и за устремяване към небесното. /09 март 2008 г./

[СЪДЪРЖАНИЕ](#)

СТРАДАЩИЯТ БОГ

(Кръстопоклонна неделя)

През 1963 г. американски космонавти наблюдават Земята от космоса. Обикаляйки Луната, те виждат как Земята изгрява зад лунния хоризонт и остават поразени от чудната гледка. На фона на катраненочерното небе бавно се показва нашата планета, блестяща в синьо и бяло, животрептяща и изумително красива. Тя е единственото цветно небесно тяло, което те са видели в безбрежния космос -всичко друго е абсолютен мрак и сивота. Години преди това Гагарин, летейки в спътник над Земята, също остава изумен от нейната пъстроцветна красота и я сравнява с нагиздена невеста.

Да! Бог ни е създал един прекрасен дом, изпълнил го е с неизброими блага и ни го е дал да го стопанисваме и да добруваме в него. За жалост ние, хората, се оказваме лоши, твърде лоши стопани. Опустошаваме и съсипваме дома си; пълним го с жестокост, мерзост и страдание. Колко много болка и мъка има по земното лице! Външно прекрасната наша планета се върти в космоса натежала от горчивина, печал и сълзи. Не случайно някои наричат Земята „долина на

скръбта”. Накъдето и да се обърнем, по-често ще видим горест и нещастие, отколкото радост и доволство, повече грубост и алчност, отколкото доброта и съчувствие.

Това смущава и измъчва мнозина и ги кара непрекъснато да си задават въпросите: „Защо има толкова страдание на Земята? *Защо Бог ги допуска?*”

Ние знаем християнския отговор на тези въпроси. Знаем, че Бог всичко е създал добро и полезно; знаем как се е явило злото в света чрез възгордяването на Деница (Луцифер); знаем за грехопадението на прародителите и как след него злото се е умножавало от век на век. Но мнозина не знаят тези отговори или ако ги знаят донякъде, не ги приемат. Така въпросът за страданията се превръща в една от най-големите пречки за вярата в Бога. „Не мога да вярвам в бог, - категорично заявяват някои, – *който* допуска да страдат невинни дечица! Ако го има, *той* трябва да е безкрайно жесток или напълно безчувствен. Отричам такъв бог и отказвам да вярвам в него.”

Наистина, въпросът за страданията на невинните е непосилно труден и неразрешим за мнозина. Ричард Рубинщайн, преживял холокоста евреин, казва: „След Аушвиц е невъзможно да вярвам в Бога.” Един неделен следобед в лагера Бухенвалд група образовани евреи решават да изправят Бог на съд за това, че е изоставил Своя избран народ. Имало обвинение, защита и свидетели, а съдиите били равни. И какво решил съдът? Обвиняемият е виновен! Дали присъдата им би била такава, ако приемаха и вярваха в Христос, в кръстните Му страдания и смърт?

В книгата си „Нощта” Ели Визел, унгарски евреин, също минал през лагерите на смъртта, разказва как пазачите измъчвали и обесили едно момченце „с изтънчено лице и тъжни ангелски очи”. Точно преди обесването Ели чува някой зад него да прошепва: „Къде е Бог? Къде е Той?” Затворниците били принудени да гледат обесването и след това да минат и да видят лицето на момчето. Ели чул същия глас: „Къде е Бог?” И в същия миг чува в себе си глас, който отговаря: „Ето го – виси тук на това бесило ...” Ели с болка долавя дълбоката истинност на тези думи, макар и да не е християнин. Но можем ли да отхвърлим истината, че връзката на човека с Неговия създател и Изкупител минава през болката и страданието!

Наистина труден, неразрешим и необясним е въпросът за болката и страданието на невинните. Труден и неразрешим, ако търсим отговора без Христос. Но с Него, с помощта на пострадалия невинно за нас Божи Син, можем да намерим един твърде смислен и, струва ми се, доста убедителен отговор. Защото Христос, приемайки човешко естество, *сподели с нас* и се вживя във всички човешки болки и немощи; страда със страданието на невинните, проля кръвта Си и умря на кръста заради нашите грехове, злоба и лошотия; понесе най-тежкото наказание, за да отмени нашето и да ни приближи до Себе Си. И до днес Той състрадава с нас в нашите немощи, като Сам ги усеща чрез нас (вж. Евр. 4:15). Както пише Джон Стот в цитираната вече книга: „Това е Бог за мен! Той се отказа от Своя имунитет към болката, Той влезе в нашия свят на плът и кръв, сълзи и смърт. Той страда за нас. *Нашето страдание стана малко по-поносимо в светлината на Неговите мъки* (к.м.). Все още срещу човешкото страдание стои въпросителен знак, но смело можем да поставим друг знак до него – кръста, който символизира божественото страдание.”

Този Бог, Който допуска да страдаме, *пострада Сам в Христос* и днес продължава да страда заедно с нас, идентифицирайки се с всички нужди и страдания на хората. Както много точно се изразява проф. Жон Собрино: „Именно в Своята пълна солидарност с човешките същества Бог се разкрива като Бог на любовта.” Искам пак дебело да подчертая, че не Бог е творец на злото, че не Той е „създал” греха, болката и смъртта. Нещо много повече. Въпреки човешката невярност, въпреки упорството в греха и постоянството в злото, Бог *не спира* да ни обича, не ни разлюбва и непрестанно се грижи за нас. Както пише Ейбрахам Хешел: „Най-възвишената идея, която е приложена към Бога, не е безкрайна мъдрост, безкрайна сила, а *безкрайна загриженост*” (к.м.). Въпреки — пак ще го кажа -цялата човешка низост, алчност и подлост „Бог толкова обикна света, че отдаде Своя Единороден Син, та всеки, който вярва в Него, да не погине, а да има живот вечен” (Йоан 3:16).

А тези, които така високопарно декларираят, че отказват да вярват в Бог, който допуска да страдат невинни, бих запитал: „Кои причиняват страданията на невинните? Кои вършат злините, престъпленията и жестокостите? Безбожниците! Хората, които са отхвърлили и естествения, и бо-гооткровения нравствен закон. Хора, които не вярват нито в Бога, нито в доброто, нито в любовта. Те именно измъчват, злодействат и убиват — невярващите в нищо и в никого! И с тази си декларация, възмутени мои ближни, вие автоматично се

включвате в редиците на безбожниците, на тези, които отхвърлят Бога и нравствения закон, който Той ни е дал. А щом отхвърлим Бога, както казва един герой на Достоевски, значи *всичко ни е позволено*. А не се ли възмущавате вие точно от това?

Ще завърша с цитат от същата книга на Джон Стот. В глава тринадесета той пише: „Трябва да се научим да изкачваме хълма, наречен Голгота и от там да гледаме на всички житейски трагедии ... Тъй като Бог е проявил Своята свята любов и любеща справедливост в едно историческо събитие (кръста), то тогава няма друго историческо събитие (лично или глобално), което да може да го победи или опровергае. Сигурно поради тази причина свитъкът (книгата на историята и съдбата) сега се намира в ръцете на заклания Агнец и единствено Той е достоен да счупи неговите печати, да разкрие съдържанието ѝ и да контролира бъдещето (вж. Откр. 5:1-5).” /30 март 2008 г./

СЪДЪРЖАНИЕ

СВ. ЙОАН ЛЕСТВИЧНИК

(4-та неделя на Великия пост)

Четвъртата неделя на Великия пост носи името на големия подвижник св. Йоан Лествичник. За него и за неговото знаменито съчинение „ЛЕСТВИЦА КЪМ РАЯ” (или „Лествица на божественото изкачване”) бих искал да ви разкажа днес.

Животоописателните сведения за преподобни Йоан Синайски, както още е наричан, са твърде оскъдни. Годината и мястото на неговото раждане са неизвестни. Живял е през VI в., а почива в 603 г. Предполага се, че е сириец. Воден от неудържим копнеж по Бога, още 17-годишен той се оттегля в Синайската планина и става монах. Деветнадесет години той се подвизава под ръководството на своя мъдър и благочестив старец Мартирий, а след смъртта му се поселил в едно пустинно място, наречено Тола. Тук преп. Йоан прекарвал времето си в труд и молитва, в размисли за Бога, за света и за съдбите на хората, за злото и за борбата с него.

Често пъти сутрин, преди изгрев слънце, той излизал да се помоли пред убежището си и пред взора му се разгръщала цялата красота и величие на Синайската планина. Долините тънели в мъгли и сумрак, а острите върхове се

губели в облаците. С издигането на слънцето върховете се обагряли в алено и заблестявали, но долините все тъй тънели в мъгли и полумрак. В такива предизгревни часове наблюдавал и благочестивите поклонници, тръгнали рано-рано да изкачват планината, за да се поклонят на мястото, където някога Бог се явил на Мойсей. Те вървели поединично и на групи по стръмните, тесни и хлъзгави пътеки, а огромни пропасти зеели под краката им. И най-малкото подхлъзване можело да се окаже пагубно. Но те вървели, изкачвали се бавно и търпеливо, страхувайки се да погледнат надолу и все повече се приближавали до окъпаните в слънчева светлина върхове. Така, наблюдавайки многократно тази картина, св. Йоан сравнил човешкия живот с планина, която трябва да бъде изкачена. Той разбрал, че човек в своя живот трябва постоянно да се катери, да се изкачва, да се възвисява; разбрал също, че който не тръгва и не върви нагоре, ще си остане долу и ще бъде осъден завинаги да блуждае в мрака и мъглата на неверието.

В книга Битие, глава 28-а, се разказва за един чуден сън на патриарх Яков. Той бил застигнат от залеза в местността Харан и останал да ношува на открито. Присънил му се сън: ето стълба, изправена на земята, а върхът ѝ стига до небето; и ангели Божии се качват и слизат по нея. А Господ стои отгоре на нея и говори: „Аз съм Господ, Бог на твоя отец Авраам и Бог на Исаака (не бой се). Земята , на която лежиш, ще я дам на тебе и на потомството ти...” Яков се събудил с уплах. „Колко е страшно това място -възкликнал той. – Наистина... това е дом Божий, това са врата небесни!” и нарекъл Яков онова място Ветил, което ще рече Дом Божий.

Да, разбрал Яков от този сън, че има някаква тайнствена, невидима за нашите телесни очи връзка между небето и земята, между Божия свят и тварния (сътворения) свят. И от онова време та до днес много хора , замисляйки се за Божиите и за човешките неща и за връзката между тях; разсъждавайки за човешкия живот, за смисъла и правилната му посока, за Божия промисъл и помощ, са го оприличавали (човешкия живот) на път, на пътуване, на стълба, на изкачване на висока и непристъпна планина, чиито върхове не се виждат от земята, но все пак са достижими. Явно този образ особено често е оживявал във въображението на преп. Йоан, когато наблюдавал изкачващите се по стръмната Синайска планина поклонници.

Навярно св. Йоан си е спомнял и думите на Спасителя, когато Той казва на учениците Си, че ще видят небето отворено и ангели Божии да възлизат и

слизат над Сина Човешки (Йоан 1:51). Това е указание, че тази откъснатост от Бога, която измъчва човешката душа, тази отдалеченост на грешните и смъртни човеци от „небето”, от Божия свят ще бъде запълнена от тази невидима, но реална връзка.

Какво впрочем свързва небето и земята? Кой е свързал човека с Бога? Естествено *Богочовекът*, нашият Господ Иисус Христос и Неговата майка св. Богородица, чрез която божественият Младенец дойде в света. Затова в църковните песни тя е наречена Стълба Небесна, чрез която Господ слиза при нас. От което пък следва радостното и утешително заключение, че небето не е вече така безнадеждно далеч от нас, че има стълба и има стъпала, по които ние можем да дръзнем да се изкачваме и да го достигнем.

Такива и подобни мисли навярно са изпълвали съзнанието на преп. Йоан, когато той се подвизавал на Синайската планина. Духовният му опит ставал все по-богат, мъдростта му – все по-дълбока, прозренията му – все поточни. Макар да обикнал от сърце самотния и безмълвен живот, той не отказвал да съветва и наставлявал всеки, който идвал при него с подобна молба. След дълги години (почти четиридесет), прекарани в пустинята, преп. Йоан приел молбата на синайските монаси и се съгласил да им стане игумен. Всичките си наблюдения и разсъждения, размисли и борби с изкушенията, молитвеното общуване с Бога и чистотата на иноческия си живот, прозренията и голямата си мъдрост, или с три думи: огромния си човешки, монашески и духовен опит той успял да предаде, да излее в прекрасната си книга „Лествица на божественото изкачване”. В нея спокойно и естествено, без високопарност, превзетост и екзалтация преподобният светител ни наставлява как да устремяваме мислите си към Бога и по какви стъпала (според неговата книга те са тридесет на брой) трябва да се изкачваме, за да достигнем окъпаните в божествена светлина върхове на добродетелите. И че това изкачване по стълбата на добродетелите трябва да превърнем в цел и смисъл на живота си. Тази книга веднага става настолно ръководство за всички, духовници и миряни, които искрено се стремят към духовно издигане и съвършенство. Да не забравяме, че тогава не е имало нито книгопечатане, нито днешната размножителна техника. Но въпреки това книгата се разпространява неимоверно бързо по целия християнски свят. Заради нея преп. Йоан Синайски е наречен Лествичник (на църковнославянски *лествица* значи стълба) и с това прозвище остава във вековете.

А небесната стълба, която преп. Йоан така убедително обрисова в своето задълбочено съчинение, съвсем не прилича на „земните” стълби. Изкачвайки се по обикновена стълба, човек може да се спре където поиска и да отпочине. Когато се качваме по стълбата на духовното усъвършенстване, спирането е *невъзможно*. Спирането е равносилно на тръгване надолу. Който си мисли, че може да бъде християнин и да стои и да тъпче на едно място, мами себе си, мами и Бога. А мнозина за жалост постъпват така. Придобият известни религиозни познания, навлязат донякъде в религиозните живот и практика и ... там си остават. Годишите летят, а те дори и с малко не мръдват нагоре ... Това са изгубени, изцяло пропилені години.

Някои ще възразят: лесно е да се каже само нагоре, и то без спиране. А знаете ли колко трудно е това? Да, знаем! Всички тук, които се опитваме да живеем по християнски и да гледаме (ако на да се приближаваме) към Бога, си даваме много ясна сметка колко трудно е това изкачване. Опасностите и пречките са безброй (именно тях описва и анализира в книгата си преп. Йоан). От една страна зеят пропастите на безразличието (безчувствието) и унинието; от друга – лавините на изкушенията и съблазните; сипеите и свлачищата на бедите и изпитанията.

Така погледнато, работата изглежда наистина безнадеждна. Но не е тъй! Христос изисква от нас трудни, много трудни, но не и невъзможни неща. За наше улеснение той е осеял този стръмен и тесен път с указателни табели и ни е дал предани и опитни водачи. Основният наш указател е Св. Писание. Там на всяка страница е посочено: този път води към Бога, към рая; този пък води към геената, към погубел. Такъв верен указател са и всички книги и трудове на светите отци на Църквата, такъв подробен и точен указател е и „Лествицата” на преп. Йоан. А наши водачи са всички светци и Божии угодници, които сами са минали по този път, изкачили са тази духовна стълба и могат да ни преведат по нея.. Стига да ги приемем за водачи и не само да се вслушваме в съветите им, а и да ги изпълняваме.

Нека започнем, а ако сме спрели, да продължим незабавно изкачването си по трудните, но спасителни стъпала на „небесната стълба”. По стъпалата на молитвата и благодарението, по стъпалата на братолюбие и прошката, по стъпалата на милосърдието и въздържанието. Ако се огледаме, ще видим, че макар и малко, не сме сами по тоя път. Ще усетим, че колкото повече усилия

полагаме, толкова по-осезаема става и помощта на нашите небесни помощници и на Божията Майка.

Тогава „Сам Господ Иисус Христос, Който ни чака горе, на сияещия връх, ще ни протегне ръка и ще ни подкрепи в нашето трудно изкачване” (Свещ. Александър Мен, Свет во тьме светит). /18 март 2007 г./

СЪДЪРЖАНИЕ

ЧАСТ ВТОРА – ВЯРА И ВЯРНОСТ

ВЯРА И ВЯРНОСТ

(Неделя на мироносците)

За вярата като първа и основна религиозна добродетел и като неотменима житейска необходимост сме говорили неведнъж и дважд. Вярата и съмнението (съответно неверието) беше тема на проповедта и на моя събрат миналата неделя, когато чухме евангелския разказ за „неверието” на апостол Тома. Днес пък – неделя на жените мироносци, с които споменаваме и Йосиф и Никодим – имаме отличен повод да поговорим за една друга много ценна добродетел, която е близо до вярата, но все пак е различна от нея.

Това е *верността*.

Знаем какво се случва в дните около залавянето и разпъването на Христос: Юда го предава, всички ученици изоставят Учителя си и се изпокриват, а Петър три пъти се отрича от Него. В тези непоносимо тежки и страшни дни двама мъже, двама фарисеи, остават верни на Господа -Йосиф Ариматейски и Никодим. Те явно са били дълбоко докоснати от Христовото благовестие за идващото Царство Божие, но са се бояли да покажат това открито пред другите. За това са идвали при Христос скришом, а Никодим го е посещавал дори и нощем. Тези двама тайни ученици на Спасителя са може би единствените мъже, които Му остават верни – и в тези последни, най-трудни минути от земния Му живот, и в изпълнените с напрежение и ужас дни след Неговата смърт. Трябва да си дадем сметка какво означава и какво му струва на Йосиф дързостта да се яви пред Пилат и да поиска тялото Иисусово, за да Го погребее.

Това е могло да му коства и доброто име, и общественото положение, и имуществото, и дори живота. Но той измолил тялото на осъдения на позорна смърт свой Учител и така Иисус бил погребан в собствен *единичен* гроб. Йосиф Ариматейски и Никодим – те двамата – снемат тялото Иисусово от кръста, обвиват го в повивки с благовония и го погребват „по юдейски обичай” в изсечения в скалата нов гроб, който Йосиф бил приготвил за себе си. Обичаят тогава бил осъдените да бъдат погребвани в общи братски гробове. Ако тялото Иисусово беше хвърлено в такъв общ гроб, щяхме ли да можем да говорим за Неговото възкресение като за факт достоверен и неопровержим; като за факт, който не подлежи на никакво съмнение?

Жените пък, докато Йосиф и Никодим снемали тялото от кръста и го погребвали, стояли срещу гроба и гледали где полагат Учителя им.

Колко вярно отразяват живота евангелските разкази и колко често тяхната истинност се потвърждава от съвременния живот. Не винаги най-близките са най-предани и не винаги първите са най-верни! Тези жени, които вървят след Христа и „Му служат” въобще не се споменават в евангелията. Едва ли с тях Христос е беседвал така често за смисъла на Своего идване в света, за Своята кръстна смърт, възкресение и изкупително дело, както е правил това с избраните дванадесет ученици. Едва ли на тези жени е откривал тайните на бъдещето и на Царството Божие. Пак ще кажа, евангелистите ги споменават само мимоходом. А името на апостол Петър срещахме едва ли не на всяка страница. Но този „първ” апостол трикратно се отрича от Учителя си, а всички други се разбягват и изпокриват. Всички, но не и жените! И ето, идва моментът да бъдат споменати поименно някои от тези безстрашни и предани жени. Какъв прекрасен момент! Чак сега, в последните страници на евангелията, техните имена са изписани от евангелистите, за да засияят завинаги като образци на смелост и преданост, на обич и вяност докрай. Това са:

Мария от град Магдал (Магдалина); Мария, майка на Яков Малки и на Иосия; Саломия, майка на апостолите Яков и Йоан; Йоана – жена на домакина на цар Ирод – Хуза; Мария Клеопова, сестра на Дева Мария (която стои с Богородица при кръста), Сусана и сестрите на Лазар Марта и Мария. Светата Църква ги е нарекла *мироносици*, защото те „в първия ден на седмицата, много рано” бързат към гроба Иисусов с миро и благовония, за да помажат мъртвия свой Учител. Те така и не успяват да използват своите аромати, защото не намират тялото в празния гроб. Но красотата и благоуханието на тяхната самоотверженост и

вярност ще продължат да се разнасят във вековете – винаги, когато разлистваме страниците на евангелието и четем за техния подвиг.

Ето това е верността. Човек може да има силна вяра, но да не му достига *вярност, преданост*. Например: вярвам в Бога безрезервно, не се съмнявам нито на йота в Неговото съществуване; не се съмнявам в истинността на Неговото Слово, нито в изкупителните Му страдания. Но идва изкушението и аз Му *изневерявам*. Съгрешавам – все така силно вярвайки! – и за изневярата веднага започвам да си търся оправдание: в човешката немощ, в обстоятелствата, в другите хора. Обикновено ние сме верни и предани на Христос в дни на добруване, в дни на радост и сполуки. В такива периоди да си верен Господу не е никак трудно. Трудното идва, когато дойдат изпитания: болести, скърби, несполуки, огорчения, подигравки заради вярата и пр. Тогава започваме да изневеряваме на Спасителя с ропот и недоволства, с отричане, с хулни въпроси и съмнения („Где си, Господи? Нима не виждаш как страдам? Защо не накажеш тези престъпници? Има ли те изобщо?” и пр.). Именно в такива трудни моменти проличава кой вярващ е верен и кой се отрича, кой остава при своя Господ и кой Го изоставя, кой Му е преден и кой Го предава.

Да, само вяра, пък била тя и най-силната, не е достатъчна. Нужна е и вярност. Къде е тънката разлика между вяра и вярност? В любовта. Човек може да вярва и без да обича. „И бесовете вярват и треперят” – пише апостол Иаков в своето послание (Як. 2:19). А верността непременно предполага, *изисква обич*. Верен е този, който обича, беззаветно верен е този, който много, истински обича. Жените са стояли безстрашно при кръста не поради някаква силна вяра и съзнание за дълбокия смисъл на тази кървава казан; за тях всичко свършва в този жесток момент: Учителят им умира – край на всичко! Те са стояли при кръста просто защото са Го *обичали*; останали са Му верни и предани докрай, защото безпределно са го обичали. Тези, които Христос помоли да бъдат с Него, когато се молеше с кървава пот, когато „се ужасяваше и тъгуваше” (Марк. 14:33) и когато страдаше на кръста, ги нямаше край Него. А тези, които нищо не бе молим, стояха край Него и плачеха. „И ето – пише протойерей Александър Шмеман – тази любов *първа* узна за победата; на тази любов, на тази вярност бе дадено *първа* да узнае, че не трябва повече да се плаче, че „погълната е смъртта с победа” и че няма и повече никога няма да има безнадеждна раздяла.”

Спомняйки си с възхищение самоотвержената вяроност на жените мироносици, нека носим в паметта и в сърцата си техния пример и неотклонно да го следваме: да вярваме в нашия Господ и Спасител твърдо и непоколебимо, да търсим словото и близостта Му и така да Го обикваме все по-силно и всеотдайно.

Та да можем, *като Го обичаме*, да Му бъдем верни и предани винаги и във всичко.

СЪДЪРЖАНИЕ

СЛЕПОТА ИЛИ НЕПОЧТЕНОСТ

(Неделя на Слепия)

Тези дни по екраните тръгна филмът „Шифърът на Леонардо” по едноименната книга на Дан Браун. Много църкви, включително и нашата, с право окачествиха и книгата, и филма най-малкото като некоректни и призоваха вярващите да не ги четат и гледат.

Днес, в неделята на слепия, бих искал да споделя някои свои мисли за тази толкова нашумяла книга. Веднага искам да кажа, че не съм я чел и не възнамерявам да я чета, защото не я смятам за сериозно четиво – нито от историческа, нито от литературна гледна точка. Не мислете обаче, че се каня да ви говоря за нещо, което не познавам. По един от каналите на Дискавъри гледах (два пъти) предаване, което подробно ни запознава с идеята (която дори не е оригинална) и книгата на Д. Браун. Журналистката, авторка на предаването, посещава и заснема всички места (от Близкия Изток до Шотландия), които се споменават и описват в книгата. Тя се среща и разпитва местни хора, които според нея биха могли да кажат нещо в потвърждение на тезата на писателя. На няколко пъти дава думата и на самия Д. Браун. Опитите ѝ обаче да намери сериозни свидетелства и факти увисват във въздуха. А усилията ѝ да защити твърденията на Браун остават твърде неубедителни и понякога дори комични. Защото наистина никак не е лесно да се намери под вола тела.

Тук е мястото да кажа, че нямам намерение да заклеймявам и анатемосвам никого. За нашия Господ Иисус Христос са говорени и писани всевъзможни нелепости, хули и подигравки – още докато е бил тук, на земята, и до днес. Ние, християните, донякъде сме претръпнали в това отношение. Намерението ми е

да направя един спокоен анализ на идеята и на намеренията на Д. Браун, както и на интереса и отзвук, които предизвиква неговата творба.

Както сте чели или чули, Дан Браун използва старата измислица, че Иисус Христос и Мария Магдалина са били семейна двойка (!) и са имали деца; че потомците на техните деца живеят днес във Франция.

Това, разбира се, е една нелепица, в която няма нито капка историчност, истина и логика. С подобни „тези” и „открития”, които се самооборват с пълната си безпочвеност, не си струва изобщо да се занимаваме. Но си струва да се запитаме: *защо* се пишат и фабрикуват подобни книги и филми; какви са мотивите на техните създатели?

Едва ли те (създателите) са толкова невежи и наивни, за да не си дават сметка, че подобни „идеи” не могат да издържат и най-леката и добронамерена критика от страна на историците и богословите. Вярва ли Браун в това, което пише? Той твърди, че вярва, но аз силно се съмнявам в това. Защо? Защото той съвсем не прави впечатление на глупав и безкритичен човек. Той просто не се колебае да използва една безсрамна и оскърбителна за християните измислица; не се свени ни най-малко да посегне на божествеността на Господ Иисус Христос, за да спечели пари и популярност и (навярно) да обори вярата на християните. Неговата непочтеност – ще си позволя да го кажа – е двойна: той не само популяризира и разпространява една откровена лъжа, но тази лъжа е дълбоко оскърбителна за религиозните чувства на християните и ранява вярата им в самата ѝ същност.

Дан Браун обаче не се колебае да нанесе това оскърбление. Кое то красноречиво показва що за човек е той. Мисля, че имаме много голямо основание да му съчувстваме и да се молим за него.

Тъй като мнозина от невярващите навярно не могат да си обяснят какво толкова оскърбително има в книгата на Браун за нас, християните, ще дам един пример. Представете си, че у нас излезе книга, която е пълна с неверни, безпочвени и обидни твърдения за апостола на свободата Васил Левски. Как ние българите бихме приели такава книга? Какво бихме казали за автора ѝ.

Днес е неделя на слепия. В евангелското четиво (Йоан 9:1-38) чухме как Христос изцелява един сляпороден двойно: от физическа и от духовна слепота.

Сляпороденият се оказва човек със силен характер. Той не се поддава на натиска на фарисеите да отрече невижданото чудо и да се отрече от Изцелителя си. В живота му, както и в живота на всеки човек, можем (според свещеник Александър Мен) да разграничим три периода, три степени: отначало слепота, незнание и мрак. Слепият седи при градската порта и е неспособен да върши нищо освен да проси. Втора степен: Господ се докосва до него и той проглежда. И трета: той свидетелства за чудото, което Господ е извършил над него. Слепота; проглеждане; свидетелстване. Наистина, който е видял Господ с духовните си очи, неизменно става Негов свидетел.

Дан Браун е антипод на този евангелски персонаж. При него също бихме могли да различим три състояния: слепота; непроглеждане (умишлено оставане в слепотата); ослепяване на ближните, затвърждаване на слепотата на ближните. Знаем какъв бум предизвика неговата книга. В Париж дори се създадоха туристически маршрути, обхождащи местата, споменати в нея. Знаем също така, колко много хора са пълни религиозни невежи. За тях този роман може да бъде пагубен – те ще приемат всичко, написано в него, за чиста монета, за истина. Знаем освен това, колко много хора са на границата между вярата и неверието и колко много други са със слаба и колеблива вяра. За всички тях тази книга може също да бъде пагубна. Мислил ли е Дан Браун за тези последици? Или е целял точно това? Само той може да каже.

Спомням си разказа за един писател на безнравствени романи и повести, който след смъртта си бил изпратен в ада. Там той с ужас установил, че е в компанията на развратници, крадци и убийци, но при много по-тежък режим на наказание. Недоумявайки, писателят запитал св. Петър защо той, който цял живот не е извършил никакво престъпление и не е сторил някое голямо зло, а само е пишел и издавал книгите си, е осъден на по-тежки наказания и от най-големите престъпници. „Защото – отговорил му св. Петър – тези грешници вършеха злините си докато бяха живи. Сега те не са вече на земята, злодеянията им постепенно ще се забравят и те няма повече да злодействат и убиват. А твоите скверни писания са все още там, на земята, четат се от малко и голямо, ще бъдат издавани и преиздавани и ще продължат да погубват невинни души дълги години след твоята смърт.”

Христос веднъж задава на учениците си въпроса: „За кого Ме мислят хората?” Да! За кого мислят хората нашия Господ Иисус Христос? Както би казал Хамлет: „Това е въпросът!” Неговата съдбовност изпъква с поразителна

сила на фона на Христовите думи: „Който Ме признае пред човеците и Аз ще го призная пред Моя Отец небесен. А който се отрече от Мене пред човеците, и аз ще се отрека от него пред Моя Отец небесен” (Мат. 10:32-33). Бедата на Д. Браун е не толкова в това, че „не признава” и „се отрича” от Божия Син, а че подтиква милиони хора да сторят същото.

Мюсюлманите проклинат и осъждат такива автори - дори и на смърт. А ние, християните, се молим за тях с Христовите думи на кръста: „Боже, прости му, защото той наистина не знае какво прави!” /13 май 2007 г./

СЪДЪРЖАНИЕ

ЗАВИНАГИ С НАС

(Възнесение Господне)

Днешният Йерусалим естествено не е онзи град от времето на Иисус Христос, но светите места в него и околностите му са същите, които помнят стъпките на Спасителя. Селото Витания, което някога е отстояло на три километра от Йерусалим, днес е в пределите на града. Тук е любимата на Господа Елеонска (Маслинена) планина, която всъщност е едно възвишение над Светия град. На върха на това възвишение, сред маслини и други дървета, се издига хубав храм, до който е и домът на Йерусалимския патриарх. Цялата градина около храма и патриаршията са обиколени със зидана ограда, върху която са написани думите на Божиите ангели: „Мъже галилейци, какво стоите и гледате към небето? Този Иисус, Който се възнесе от вас на небето, ще дойде по същия начин, както Го видяхте да отива на небето” (Деян. 1:11). Както знаем, това са думите, които ангелите изричат пред апостолите, докато последните изпращат с очи благославящия ги, възнасящ се в небесата Христос. Светото Христово възнесение, което празнуваме днес, е станало именно тук, от това място на Елеонската планина.

След възкресението Си Христос не „отива” веднага на небето. Той остава с учениците си още четиридесет дни. Това за тях е било чудно, необикновено, особено благодатно време. Св. Лука пише, че тогава Господ „им отворил ума да разбират Писанията” (Лука 24:45). За Своего служение и за изкупителната Си мисия Спасителят, както знаем, говорил пред учениците Си многократно и преди това. Но сега, на фона на всичко изживяно и претърпяно от Него, на фона на страданията, кръстната смърт и възкресение, думите на Христос и

пророчествата от Св. Писание добиват за тях нова сила, необикновена плътност и дълбок смисъл. През тези четиридесет дни Спасителят им дава да видят Царството Божие не като еднократен акт, а в перспективата на времето и пространството, като движение, като процес, който ще се ражда и развива навсякъде по света и в душата на всеки отделен човек и няма да спре чак до Неговото идване (пришествие).

Тези благодатни дни са били нужни на учениците, за да могат да влязат в досег с *прославения* вече техният Учител. Всичко е изпълнено, те са станали свидетели и очевидци на всичко. Сърцата им са възрадавани, съзнанието – просветлено, душите – възвисени; те са много, много по-близо до своя Учител и по ум, и по сърце, и особено по дух. Това им позволява да слушат своя Господ не като човеци земни, плътски, а като човеци духовни; позволява им, най-сетне, да влязат в живо и благодатно общение с *Духа Христов*. А това общение с Духа Христов им е особено нужно сега -именно то ще ги подготви за свидетелство и саможертва, за трудното апостолско служение.

Ние също сме Христови ученици. И за нас Христовото слово и дело са път, истина и живот. И за нас Христовото учение е светлина, която прояснява дните и постъпките ни, усилията и намеренията ни. Дано и за нас тези радостни и благодатни дни от Възкресение до днешния празник да бъдат дни на още по-усърдно и дълбоко проникване в смисъла и значението на спасителното дело на нашия Господ Иисус Христос. Дни, в които за сетен път, с цялата възможна яснота, дълбочина и пълнота, да разберем, да почувстваме с цялото си същество, че страданията на Христос бяха за нас, за теб и за мен, че на кръста Той прикова нашите – твоите и моите грехове, твоята и моята злоба, алчност и лукавство; че гробът и смъртта бяха безсилни да Го задържат и Той възкръсна в сила и блясък за всички човеци и за всички векове.

Нека мислено да застанем на Елеонската планина. Долавяте символичния смисъл на това наименование, нали? Елеонска (или маслинена), т.е. на милостта, на мира и благоволението. Да приемем благословението на нашия Господ и Спасител и да изпълним сърцата си с Неговата милост, с Неговия мир и с Неговата благост. И да се възрадваме с цяла душа, защото Той, възнасяйки се, *остава за винаги с нас*. Остава с всеки, който го търси, зове и обича.

„Радост от пребиваването завинаги с Господа – ето какво означава Възнесение – пише свещеник Александър Мен. – Иисус сега не е в Йерусалим, не е във

Витлеем, не е в Назарет, не е на планината или в долината, в морето или в града, а – навсякъде... За това на всяко място на земята, по всяко време на деня и на нощта, ние винаги можем да Го призовем и Той ще бъде с нас. Той ще бъде наш Господ и ще чува зова на сърцата ни, защото Той е с нас през всички дни до скончание века.” /17 май 2007 г./

СЪДЪРЖАНИЕ

ИСТИНА И ЕДИНСТВО

(7-ма неделя след Пасха)

Истините на нашата православна вяра извират от Св. Писание. От него, от Божественото Откровение, бликат кристално чистите струи на познанието ни за Бога, за Св. Троица, за Господ Иисус Христос, за възплъщението и спасителното Му дело, за Св. Дух; за това как да се молим и как да общуваме с нашия Създател и небесен Отец и как да се отнасяме помежду си.

Затова четенето на Св. Писание е твърде важна част от нашия духовен живот. Четейки го, ние прием вода от най-чистия духовен извор, бликащ от недрата на самия Творец; утоляваме жаждата на душите си с жива вода и насищаме умовете си с божествената Истина.

Но освен да четем Св. Писание и да се обогатяваме духовно с богооткровените му истини, ние трябва и *да разбираме правилно* прочетеното. А да вниква в дълбокия смисъл на свещените текстове не всекиму е дадено. И най-добронамереният и проникновен ум може да допусне отклонения и грешки, да не говорим за по-самонадеяните и недобросъвестни „тълкуватели”. Така от неправилно, некомпетентно и недобросъвестно тълкуване са произлезли всички лъжеучения, всички ереси и разколи. А някои от тях са разстройвали вътрешния живот на църквата дълбоко и за дълго.

Затова Бог е поверил Откровението Си не на частни лица, а на Св. Църква, която да бъде наша учителка във вярата и пазителка на чистото и правилно вероизповедание. Тя, Църквата, единствено може да изпълнява тази отговорна роля, тъй като е *непогрешима* и по думите на св. апостол Павел е „стълб и крепило на истината” (I Тим. 3”Г5).

Някои веднага ще възразят: „Как да е непогрешима, като и тя е общност от хора?” Непогрешима е по простата причина, че неин глава е Господ Иисус Христос, Който постоянно действа в нея и я ръководи и предпазва от всяко заблуждение (вж. Еф. 1:22-23) и поради това тя не е *само* човешка, а *богочовешка* институция; непогрешима е, защото в нея пребъдва Св. Дух, Духът на истината, Който я напътства на всяка истина (вж. Йоан 14:16; 16:13).

След Миланския едикт (313 г.), който изравнява християнството с останалите култове, в Църквата се вливат голямо множество езичници, хора политеисти (многобожници), хора със съвсем друго мислене, с други представи за света и коренно различни от християнските философски и религиозни идеи. Запознавайки се със Св. Писание, естествено е те да се опитват да нагаждат (доколкото това е възможно) смисъла на някои от библейските текстове според своите стари езически мисловни и религиозни клишета. Това също поражда не една и две ереси, някои от които нямат нищо общо с християнството. В същото време и немалко богослови от различни краища на империята започват да изказват свои мнения по редица ключови християнски въпроси. Някои от тези мнения, плод на човешка (а не на боговдъхновена) мъдрост, се оказват доста спорни, а други — направо лъжливи.

Такова лъжеучение, което развълнувало целия тогавашен християнски свят, е това на александрийския свещеник Арии, който дръзнал да отхвърля вечността на Господ Иисус Христос и единосъщиято Му е Бог Отец. Арии учил, че Христос, макар и да е Спасител и Бог, не е Онзи висш Бог, а едно от създадените от висшия Бог „велики същества”. „Да, ние прославяме Иисус Христос, ние Му се покланяме и Го наричаме Бог, но това не значи — учел той, — че живелият на земята като човек, страдал, радвал се, тъгувал, уморявал се по пътищата, носел на Себе Си всички немощи, освен греха, е самият Онзи върховен Творец, Който е сътворил всичко. Той просто е един „низш Бог, втори по ранг, създаден”.

Слава Богу, че светите отци от онова време веднага разбрали колко опасно е това лъжеучение и как то би могло да изопачи християнската доктрина в самата ѝ сърцевина.

Защото, в какво се заключава, къде светлее за нас радостта от спасението? Нима не е в това, че „нито ангел, нито някое друго висше същество, а сам Господ „се смалява”, за да бъде един от нас. Сам Господ отдава Себе Си, за да приобщи човека към Божественото Си битие. Апостол Павел ни учи, че никаква сила,

никакво небесно същество, ни началства, ни власти, ни ангели, а именно истинският и вездесъщ Бог се е въплътил на земята заради нашето спасение. Той именно ни дава сила и благодат. Той е Онзи, Който обича човешкия род: „...и всяка душа поотделно, и всички нас заедно” (Свещ. Ал. Мен, Свет во тъме светит, Москва, 1991 г.).

Тази съкровена православна истина защитава светите отци (начело със св. Атанасий Александрийски) на Първия вселенски събор, свикан в гр. Никея през 325 г. Тяхната свята памет чествуваме на днешния неделен ден. Свята, защото те съумяват не само да оборят и осъдят лукавото Ариево лъжеучение, но и да запазят *единството* на Църквата. Арианството десетилетия след събора продължава да смуцава църковния живот, но то е осъдено от едната свята, вселенска и апостолска Църква, уязвено е смъртоносно в сърцето и, макар и след дълга агония, умира.

Единството на Църквата! Някои биха запитали защо днес, седма неделя след Пасха, се чете част от т.н. първосвещеническа молитва на Господ Иисус Христос. А в нея, между другите теми, се говори и за единството. За какво единство? За единството между вярващите, за *църковното* единство. То, единството, е жизнено важно за всяко начинание, за всяко дело, за всяко сдружение, за всяка институция. Но особено важно е то за живота на Църквата, която е общност от хора, обединени от *една вяра, едни тайнства и една йерархия*; общност, глава на която, както знаем, е Сам Христос, нейният основател. И Той се моли в пър-восвещеническата Си молитва на Отца в Неговата Църква вярващите да имат пълно, *абсолютно духовно единство*; „... опази ги в Твоето име, тях, които Си Ми дал, *за да бъдат едно, както сме и Ние*” {км.) (Йоан 17:116).

И не случайно сатаната, използвайки човешката суетност и властолюбие, атакува Църквата точно тук, в сплотеността и единомислието. Явно, след гоненията ересите и разколите са второто по сила оръжие в безчисления му арсенал. Така стана и с нашата, Българската православна църква. С мъка оцеляла след половинвековното комунистическо унищожение, тя, вместо да се радва на свободата, да се възстановява и възражда, веднага (май, 1992 г.) бе атакувана от режисирания от безбожниците разкол. Но ... жив е Бог! И напразни са и ще бъдат всички напъни на Портите адови да сломят Неговата Църква.

Истините на нашата вяра извират от Св. Писание. Те са обяснени, разтълкувани и формулирани от светите отци на Църквата като догмати, канони и правила на вселенските и поместните събори. Повечето от тези истини са дълбоки и трудно постижими тайни. Важно е да знаем, че това не са просто някакви умозакljučения и формулировки, които Църквата ни дава, за да задоволи нашата любознателност и да обогати християнската ни култура. Съвсем не! Тези велики тайни за Бога, за света и човека се отнасят и са важни за нас и *за нашия живот* днес, тук и сега. Защото Христос иска нашият живот, още тук на земята, да се приближи, да се приобщи към вечния, небесния живот. Искане и ни дава и пътя на това приобщаване: „А вечен живот е това, да познават Тебе, Единия Истинен Бог и пратения от Тебе Иисус Христос” (Йоан 17:3). И познавайки Го и призовавайки Го, нека изпълним първата Му заповед да се възлюбим един други, та единомислено да изповядваме Отца, Сина и Св. Дух – Троица единосъщна и неразделна. /20 май 2007 г./

СЪДЪРЖАНИЕ

ДА ПОМНИМ И ДА ТАЧИМ

(Петровден, Неделя на всички български светии)

Църквата е свята и вечна, защото свят и вечен е нейният основател Господ Иисус Христос. В земните ѝ измерения обаче тя, Църквата, става видимо и осезаемо свята и вечна, защото в нея се раждат и изграждат личности, които с живота, делата и себеотрицанието си отразяват вечната, незалязваща светлина, абсолютна святост и божествена любов на своя Създател; личности, които са посветили живота си на това да подражават на своя Учител в най-важното и в най-голямото – любовта към ближните.

Такива две велики личности, бих казал, необозримо велики за нашите духовни сетива, чествуваме днес – първовърховните апостоли Петър и Павел. Единият емоционален, спонтанен и пламенен, другият разсъдлив, задълбочен и проникателен; единият беден и неук галилейски рибар, другият високообразован фарисей – консерватор; единият неотлъчно следващ Христа през целия Му земен път, другият видял Го в ослепителна светлина, която затваря временно телесните му очи, но го дарява с най-остро духовно зрение. Двамата апостоли чудесно се допълват в благовестието и се превръщат в главни строители на Църквата Христова. Затова тя с благодарност и възхита ги е

удостоила с най-високото за смъртни човеци прозвище: *първовърховни* апостоли.

За тези титанични мъже, за тяхното необхватно по размах и значение дело сме говорили неведнъж и дважд – за двамата заедно и за всекиго по отделно. Тъй като тази година техният празник се пада в Неделята на всички български светии, бих искал да ви разкажа за живота, служение-то и подвига на един български Петър – свещеномъченик Петър Русков от с. Първенец, Ямболско. Неговото служение няма всемирното значение на благовестничеството на великите апостоли, но за нас, българите, като негови сънародници, то е особено скъпо и близко – както ни е скъпо и близко всяко кътче от нашата родина. И наш дълг е, като синове на тази земя, да го помним, тачим и припомняме.

Свещеник Петър Русков е роден на 22.03.1907 г. в с. Оман, Елховско. Родът му по бащина линия е от с. Жеравна (сродници са на писателя Йордан Йовков). Бащата на свещеника се премества в странджанското село Оман поради бедност. Отец Петър имал трима братя: двама от тях свещеници, а третият – учител.

Петър Русков завършва с пълно отличие свещеническото училище в Черепиш и получава като награда един ... акордеон, тъй като бил твърде музикален. Четял много, непрекъснато се самообразовал и имал рядък дар слово.

На 15.02.1932 г. Петър е ръкоположен за свещеник в храм „св. Богородица” в гр. Сливен и известно време е певец в храм „св. Николай” в гр. Ямбол. Като свещеник отначало служи в родното си село, а после е преместен в село Първенец, където свещенодейства до арестуването му през 1944 г.

Останали живи негови съвременници и до днес говорят с признателност и обич за изрядното служение на отец Петър. За прекрасното му пеене, за вдъхновените му и дълго помнещите се проповеди и особено за неговата рядка доброта и отзивчивост. Свещеникът помага всекому с каквото може; застъпва се горещо и убедително за най-бедните при честите реквизиции; съветва, поучава, състрадава. Имал добра съпруга и двама сина – Русчо и Иван.

С политика не се занимавал, но поради милостивото си сърце известно време укрива партизанина Стефан Стефов, който бил от същото село.

В първите дни след 09 септември 1944 г. животът в селото продължава да тече спокойно. Властта била сменена без насилие. Но вълната на репресиите стига и до Първенец.

На 06.10.1944 г. излиза Законът за народния съд. Започват масови арести. Планувано е и задържането на свещеник Петър, но се чака особен момент, тъй като нямало в какво да бъде обвинен. Такъв случай се открива, когато той отива в Ямбол, за да занесе обувките на децата си на поправка. Там среща съселанин, който веднага тича в милицията с думите: „Бързо! Елате да арестувате попа от Първенец!“ Арестът става в общарницата. Без никакви обяснения отец Петър е отведен в участъка заедно с други задържани мъже.

За участък тогава служи еврейското училище. Една от стаите била оборудвана за разпити и мъчения. В нея имало вани със студена вода, а прозорците в студените есенни дни държали широко отворени. Когато измъчваният губел съзнание, потапяли го в студената вода, за да се свести и да се позаличат синините му.

В този участък отец Петър бил жестоко изтезаван четиридесет дни. Привечер арестуваните били извеждани в двора на училището. Само тогава техните близки можели да ги зърнат и да им хвърлят нещо за ядене или някоя дреха. Синът на свещеника, Иван Русков, си спомня, че когато за последен път видял баща си, той едва ходел от побои-щата. Това била последната им среща.

През нощта на 18 декември свещеник Петър е изведен от участъка и предаден на шестима души от милицията в Първенец. Откарват пребития свещеник в съседното село Недялско и го затварят в мазето на кметството. Запалват огън и започват да пиянстват. Те нямат никаква причина да мразят Божия служител, но са обхванати от нечовешко желание да мъчат и убиват. Извеждат свещеника и започват да се забавляват с него.

Горят тялото му, като го провесват над пламъците ... Ритат го, плюят го, ругаят го ...

Когато насищат жестоките си страсти, извеждат клетия отец в покрайнините на селото, карат го да изкопае гроба си и го застрелват в упор. На другия ден един от убийците, Д.А., занесъл горната дреха на Свещеника при селския шивач и му поръчал да я прекрои за него. Похвалил се: „Убихме попа“.

Св. апостол Петър бил разпънат на кръст с главата надолу (на днешния ден), защото проповядвал Христос. Св. апостол Павел бил посечен с меч по същата причина. Свещеномъченик Петър Русков от Първенец бил жестоко изтезаван и убит, защото служил на Христос – предано и всеотдайно.

Да! Христос и Неговите истински следовници и служители много често са били гонени, измъчвани и убивани. Защото мракът не понася светлината, адът ненавижда небето и злото мрази доброто. Вековете идват и отминават, а тази борба се води и води безспир. Менят се само формите и методите на гоненията. И ако днес, на Петровден, в Неделята на всички български светии ние спомняме подвига и паметта на един български свещеномъченик, ние не правим това, за да сеем омраза и да предизвикваме желание за мъст, а като дълг към Църквата, дълг към нейната свята памет. Ние не спираме толкова вниманието си върху ужаса на гоненията, а искаме да разкрием подвизите на българските мъченици, за да утвърдим и окрилим собствената си вяра. Ще повторя: наш свещен дълг е да не допуснем имената и саможертвата им да потънат в забрава!

„Удивително е, че българските свещенослужители проявяват изповедничество, равно на това от първите векове на християнството. Жестокостите понякога надвишават някогашните, но нито един свещеник, осъден на затвор или смърт, не предава вярата си, за да спаси тялото. Несъмнено, това е ставало по благодат.” (Из книгата „Български свещеномъченици от най-ново време).

Нека призоваваме в молитва и прославяме в песнопение стотиците знайни и незнайни български свещеномъченици. Нека тяхната твърдост и вяроност в Христа да преливат в сърцата ни, а молитвеното им застъпничество да ни дарява сили в изпитанията, които винаги съпътстват християните по земния им път. /29 юни 2008 г./

[СЪДЪРЖАНИЕ](#)

„НЕ СЕ БЕЗПОКОЙТЕ ...”

(3-та Неделя след Петдесетница)

Съвременното човечество страда от много душевни разстройства и болести. Две от най-разпространените от тях са *безпокойството* (тревожността) и

безгрижието. Тъй като това са две не само различни, но и противоположни състояния, ще поясня какво имам предвид.

Първо за безпокойството (тревожността). Хората се безпокоят за какво ли не, за хиляди неща. Жителите на бедни страни като нашата се безпокоят основно за насъщния си хляб и за оцеляването си; жителите на богатите страни пък се безпокоят как да запазят придобитото и как да го увеличат. Тъй или иначе и едните, и другите имат своите тревоги, свързани с *материалните им нужди*, със земния живот. И вярващи и невярващи, и християни и нехристияни – всички, с много малки изключения, сме се вторачили в материалните си потребности, в желанията и щенията на тялото и пренебрегваме или изцяло сме забравили потребностите и жаждата на душите си.

Това именно е другото голяма душевно разстройство, другата голяма болест на века — *безгрижието за душата*. Както виждаме, и двете – и безпокойството за материалните неща, и безгрижието за духовните – макар и противоположни, вървят ръка за ръка; до голяма степен едното обуславя другото.

Тук говорим за нещо много важно и бих искал добре да осъзнаем това. Става дума за нашата *житейска философия*, за насочеността на съзнанието ни, за нагласата, за настройката на душите ни. Неща, от които зависи начина и *качеството на живота ни*. Става дума за нашето жизнено *верую* - християнско (духовно) ли е то или е материалистическо. С каква нагласа започваме и изживяваме всеки Божий ден? Само с мисълта какво ще спечелим и какво ще придобием, какво ще ядем и пием и как ще се развличаме, или – освен това и преди това – как да изживеем деня *по християнски*, какво добро да направим, с какво да нахраним душите си.

Ще повторя: въпросът е *жизненоважен*. Къде да сложим ударението, върху какво да фокусираме вниманието си? В Своята изумителна по дълбочина, възвишена нравствена красота и богатство на идеи Нагорна проповед (Проповед на планината) (Мат. 5 -7 гл.), откъс от която чухме днес, Христос ни дава пределно ясен отговор на тези екзистенциални въпроси. „Не се безпокойте ... какво да ядете и пиете, ни за тялото си, какво да облечете ...” (Мат. 6:25) – учи ни Христос. (В българския превод е казано: „не се грижете”, но това не е точно. В гръцкия текст е: „не се безпокойте”). За по-малко от минута Спасителят три пъти повтаря: „не се безпокойте ...”, „Не се вторачвайте – иска да ни внуши Той – само в земните неща и не се обременявайте с тревоги как ще ги осигурите,

защото това ще материализира изцяло живота ви и ще го принизи до нивото на безсловесните твари, които не знаят нищо друго, освен телесните си нужди и нагони.” И тук Христос много уместно ни дава за пример птиците. „Погледнете птиците небесни – казва Той, – че не сеят, нито жънат, нито в житници събират и вашият Отец небесен пак ги храни. Не сте ли вие много по-ценни от тях?” Наистина хубав пример, който се нуждае от пояснение. Защото някои (например кришнари-те) използват тези думи на Спасителя, за да твърдят, че Той ни учи да не се трудим, да не работим нищо и да живеем безгрижно от милостини и подаяния. Това, разбира се, съвсем не е така. Да! Бог храни птиците, които не сеят, не жънат и т.н., но *как* ги храни? Чрез техния *труд*! От сутрин до вечер те си търсят и събират храна и ако не правят това, ще умрат от глад. А когато хранят и малките си, те прелитат стотици километри, за да осигурят храна и за тях, и за себе си. И това важи не само за птиците, а за всички живи същества на земята. Всичко живо се труди, за да оживее и оцелее. Много неща Бог дава даром, но иска непременно и нашето участие в придобиването на благата – и от хората, и от всички живи същества. Законът за труда, даден ни от Бога, е *основен закон на живота* и всяко живо същество, което го пренебрегне, неминуемо погива; а нетрудещият се човек погива и духовно. Да. И птиците и всички живи твари се грижат за храната си и полагат усилие, за да си я набавят. Идеята на Христос е, че те *не се безпокоят* за нея, не живеят в страх какво ще ядат утре или в другиден. Просто идва новият ден и те тръгват да си набавят нужното. „Отпуснете се – иска да ни каже Христос – и прогонете от сърцата си всеки страх и тревога, всяко безпокойство за насъщните неща. Аз, Който съм ви създал, зная всички ваши грижи, нужди и желания още преди вие да ги усетите и осъзнаете. Зная нуждите на всяко живо същество във видимия и в невидимия космос, който чрез Мене се ражда, живее и пулсира, по Моята воля се променя и умира. И ако Аз, Творецът и Промислителят, не оставям без грижи и внимание и най-незначителните тревички и насекоми, колко повече се грижа за вас, човеците, венецът на Моето творение!” Чуйте колко силно и убедително изрича тази мисъл Сам Бог чрез перото на пророк Исаия: „Послушайте Ме, доме Яковов ... дори и до вашата старост Аз ще бъда същият, и докато побелеете, Аз ще ви нося. Аз ви създадох и Аз ще ви държа. Да! Аз ще ви нося и пазя” (Ис. 46:4). И още: „Ще забрави ли жена кърмачето си, не ще ли пожали сина на утробата си? Но ако би забравила тя, Аз няма да те забравя” (Ис. 49:15).

До тук говорихме по първия въпрос – безпокойството за земните неща, което ни обременява и ни пречи да видим и да се погрижим най-важното – за

потребностите на душите си. Христос иска да ни предпази от първото и да ни насочи към второто. Той иска да пренасочим грижите си от земното към небесното, иска да променим житейската си философия. Забележете! Искане го от своите слушатели преди две хиляди години, искал го е винаги от всички през всички векове и епохи, иска го и *днес от нас*. Защо го иска? Защото желае да ни даде и *двете* неща. И земните, и небесните блага. И кротко ни учи, че ако търсим само земните, ще изгубим и небесните; а ако съсредоточим вниманието, грижите и старанията си в придобиване на небесните – „на царството Божие и неговата правда” – ще получим и двете. „Те – казва Христос – ще ви се придадат, ще ви се прибавят.” Колко точно се изразява Спасителят! Той не казва: „Търсете *само* царството на Бога”, а „*първо*м търсете царството на Бога” (курсива мой), от което става пределно ясно, че ние трябва да търсим (да се грижим) и за земните неща, но грижите за тях да оставим на втори план. Тях Бог ще ни „придаде”, ще ни ги прибави. Това означава, че те ще дойдат като резултат, като следствие от нашата добросъвестна работа, от нашия спокоен, хармоничен, добродетелен и насочен към духовното, към небесното живот. Защото „праведният цъфти като палма, издига се като кедър ливански. Насадените в дома Господен ще цъфтят в дворовете на нашия Бог; те и на старост са плодови, сочни и свежи, за да разгласят, че е праведен Господ, моята скала, и няма неправда у Него” (Пс. 91:13-16). И тъй, нека обобщим. Какво иска да ни каже Христос? Грижете се за насъщните си нужди, но не превръщайте тези грижи в смисъл на живота си. Аз, вашият Създател и любещ Баща, никога няма да ви оставя. Ако вярвате искрено в Мен, ще съумеете и да Ми се доверите – напълно и без остатък. А доверявайки Ми се, ще се освободите от всички страхове и безпокойства, които обременяват душите ви. И така, освободени и необременени (от житейски тегоби), ще можете да се погрижите за най-важното: за царството Божие и неговата правда. Да се погрижите за това: как да го търсите и как да го намерите – първо в себе си, в душите и сърцата си, в живота си.

Та после, придобили го, да го показвате и дарявате на всички, които искат да го имат. /17 юни 2007 г./

[СЪДЪРЖАНИЕ](#)

СВ. ВЕЛИКОМЪЧЕНИК ПАНТЕЛЕЙМОН

(6-та Неделя след Петдесетница)

Днешният неделен ден предлага три интересни и разнообразни теми за проповед.

Най-напред можем да говорим върху евангелското четиво (Мат. 9:1-8) – прощаването на греховете и изцеляването на парализирания, донесен на носилка при Спасителя. Бихме могли да разгледаме и анализираме връзката душа-тяло; как болната душа разболява тялото (и обратно) или за психосоматичния характер на повечето болести.

Тъй като днес чествуваме паметта на светите Седмочисленици, можем да поговорим и за огромното религиозно и културно значение на тяхното дело. В нашата духовна история няма друг по-забележителен и по-значим факт от него. С дейността на светите братя Кирил и Методий и техните ученици Климент и Наум Чудотворци, Сава, Горазд и Ангеларии българският народ получава писменост и книжовност и придобива спасителната християнска вяра. Твърде печален е фактът, че в последните десетилетия той (народът) загърбва и се отказва и от двете велики придобивки, но това е друга тема.

Тъй като по тези теми вече сме говорили, ще използвам третата. А тя е: св. великомъченик и целител Пантелеймон. Днес чествуваме и неговата памет и това е хубав повод да си припомним делото и подвизите на този забележителен Христов мъченик и безкористен целител на душевни и телесни болести.

Св. Пантелеймон е роден през III в. в гр. Никомидия. Първоначално му дават името Пантолеон, което значи „Лъв във всичко”; по-късно бил наречен Пантелеймон - „Всемилолюбив” и с това име остава в историята; него ще използваме и ние, тъй като то ясно указва с какви добродетели се е прославил светият мъченик.

Майката на Пантелеймон била християнка и така възпитавала сина си. Тя обаче скоро починала и баща му Евстрогий, който бил ревностен езичник, започнал да води момчето в езическия храм. Така Пантелеймон забравил почти напълно християнските уроци на майка си.

Като поотраснал Пантелеймон станал ученик на знаменития лекар Ефросин, който бил и придворен лекар. Пантелеймон се оказал много умен и способен ученик; той станал любимец на учителя си и Ефросин го водел навсякъде със себе си, често и в двореца. Император Максимиан също обикнал красивия и

обещаващ млад лекар и пожелал, като свърши обучението му, да го вземе при себе си.

Посещавайки всеки ден учителя си, Пантелеймон минавал край скромния дом на един възрастен християнски свещеник на име Ермолай. Двамата скоро се запознали и сприятелили. Ермолай започнал да запознава Пантелеймон с истините на християнската вяра. В съзнанието на младия момък един след друг изниквали спомените от детството и благите поучения на майка му. Сърцето му се възпламенило от любов и силна вяра в Христа и той приел св. кръщение от свещеник Ермолай. Постепенно Пантелеймон просветил и баща си в новата вяра и Евстрогий също станал християнин.

След смъртта на баща си Пантелеймон наследил твърде голямо богатство. „Той освободил всички свои роби, като ги наградил щедро, а имението си почнал да раздава на бедните. Всеки ден посещавал затворници, болни и нещастни и им помагал. Господ му дал сила да цери чрез Неговото име всякаква болест. Нито един страдащ не си отивал от него, без да получи облекчение и помощ. Болните се стичали при него в голямо множество. Целият народ славел изкусния и безплатен лекар Пантелеймон” (Жития на светиите, София, 1974 г.)

Това естествено възбудило завист у другите лекари. Те забелязали, че той често посещава тъмниците, където имало затворени много християни и бил особено грижовен към тях. Колегите на Пантелеймон разбрали, че той също е християнин и веднага донесли това в двореца.

Пантелеймон бил извикан при императора и открито заявил, че е християнин. За да докаже лъжливостта на езическите богове Пантелеймон изцерил с молитва един безнадеждно болен, когото езическите жреци не могли да излекуват с молитви към техните лъжливи богове. Но въпреки това чудо Максимиан останал непреклонен в заблудата си. Той заповядал да подложат доскорошния му любимец на жестоки мъчения, но Пантелеймон, укрепван от явилия му се Спасител, издържал на всичко; бил хвърлен на зверовете, но те започнали да се гаят около него и да лижат нозете му.

Кой те научи на това магьосничество? – запитал го гневно Максимиан.

Не на магьосничество, а на християнско благочестие ме научи свещеник Ермолай – отговорил му светият мъченик.

Пантелеймон отлично знаел, че Ермолай няма да се поколебае да умре за Христа и затова не мислил да крие името му.

Ермолай и другите двама християни, които живеели с него – Ермил и Ермократ също били изправени пред съда. Въпреки увещанията и мъченията те останали твърди във вярата си и били посечени с меч. Тяхната памет чествуваме на 26 юли.

Император Максимиан направил последен опит да откаже Пантелеймон от вярата му. Той му казал, че свещеник Ермолай и двамата му приятели са се поклонили на езическите богове и са наградени с големи почести. Пантелеймон пожелал да се види с тях

Няма ги тук – отговорил императорът, – аз ги изпратих в друг град да получат грамадно богатство.

Сега ти казваш истината – отговорил мъченикът. – Ти действително ги изпрати в небесния град, където Господ Бог ще ги награди с несметно богатство.

Като видял, че Пантелеймон за нищо на света няма да се отрече от Христос, Максимиан заповядал да го обезглавят. Това станало в 305 г.

В Св. Гора, в руския манастир „Св. Пантелеймон“ се пази част от мощите на церителя великомъченик.

Каква велика сила за добротворство и братолюбие дава Христос на тези, които Го следват. Ето дори и ние, които много отдалеч Го следваме и дори не Го следваме, а само гледаме след Него, знаем, че всеки наш опит да сторим добро, всеки наш мил и сърдечен жест е вдъхновен и продиктуван от вярата ни в Спасителя, от желанието ни поне на йота да изпълним някоя от повелите Му. Затова не бива ни най-малко да се учудваме, че светители и мъченици като св. Пантелеймон, дарили умовете и сърцата си на Христа, и посветили изцяло живота си да изпълнят първата Му заповед за любовта, вършат такива чудни и непосилни за обикновените люде дела. За да изпълнят и оделотворят думите Христови: „Истина ви казвам, който вярва в Мене, делата, що Аз върша, и той ще върши, и по-големи от тях ще върши“ (Йоан 14:12).

Освен този възвишен пример за безкористно и всеотдайно служение на ближните, който ни дава св. великомъченик, лечител и безсребреник

Пантелеймон, ние можем да вземем пример и от приятелите на парализирания, за чието изцеление чухме днес. Те го носят при Христос, с голяма, с много силна вяра. Христос прощава греховете му, т.е. изцерява болната му душа и му връща и телесното здраве.

Светът е пълен с духовно и телесно болни, с объркани и стресирани хора. Мнозина от тях не знаят къде да търсят изцеление. Но ние знаем. Довели ли сме някого тук, при Христос, за да получи изцеление? Помислете си колко наши близки се лутат в духовна слепота и боледуват духовно и телесно. И на колцина от тях сме казали, че има Лекар, Който лекува всички болести и скърби и че този Лекар ги очаква. И ако сме казали веднъж, повторили ли сме, настоявали ли сме? Направили ли сме всичко по силите си, за да им помогнем да намерят не само изцеление, но и утеха и спасение?

Ако не сме, нека се опитаме да го сторим час по-скоро. Да се огледаме около себе си, да преценим кои от безбройните страдащи биха ни изслушали и послушали и да ги доведем при Христос.

За да чуят и те опрощаващите и спасителни думи: Терзай, чедо, прощават ти се греховете ... стани, вземи си постелката и върви у дома си!" /24 юли 2008 г./

СЪДЪРЖАНИЕ

ЩЕДРОСТ БОЖИЯ

(8-ма Неделя след Петдесетница)

Жадни за Христовото слово и за Христовото целебно присъствие, големи множества народ вървят след Спасителя. Увлечени да Го следват почти навсякъде, хората понякога се озовават в твърде отдалечени и пустинни места, забравяйки грижите за прехрана и подслон. За един такъв случай ни разказва св. евангелист Матей в днешното евангелско четиво (Мат. 14:14-22). Христос се отдалечава в пустинно място, преминавайки с кораб Генисаретското езеро. Народът обаче узнава къде се е установил и като обикаля пешком по брега отново Го намира. „Като видя толкова много свят – пише евангелист Матей, – Иисус се смили над тях и издери болните им.” Ала часовете летят и вече се смрачава. Чак сега хората се сецат, че нямат храна, а са твърде далеч от населено място. Учениците смутено молят Христос да разпусне народа, за да тръгнат хората час по-скоро по селата да си търсят нещо за ядене. Но Спа-

сителят предлага друго решение. Той взема наличните пет хляба и две риби, поглежда към небето, благославя ги и ... започва да разчупва и да раздава. Раздава, докато всички (около 5 000 души само мъже) се нахранват до насита, а с къшеите, които останали, напълват дванадесет коша.

Този случай на изобилно бликналата Божия любов и милост е подходящ повод да поговорим за Божията любов и милост изобщо; за неизказаната и бездънна Божия щедрост, с която Той ни залива отвсякъде и винаги – нас -Своите неразумни и непокорни чеда.

От къде да започнем? На където и да се обърнем, на където и да погледнем, ще бъдем поразени от *красота, премъдрост и целесъобразност*. Бог би могъл да създаде всичко по-просто, по-бедно, по-сиво, по-невзрачно. Но Той с неподражаема щедрост е излял красота и мъдрост навсякъде около нас, из цялата Вселена.

„Колко са многобройни делата Ти, Господи, всичко си направил премъдро!” – възкликва с възторг псалмопевецът (Пс. 103:24). Ето я Земята, нашата планета, нашия дом. Погледната от космоса, тя сияе в искрящо синьо и бяло и блести в багри на фона на катранено черното небе, носейки се безпогрешно в своята идеално очертана орбита около Слънцето. А гледани от земята, колко красиви и вълнуващи са слънчевите изгреви и залези; колко ведро и ободряващо синее небесният свод; колко тайнствено е нощното небе; колко страховити и черни, нежни и ефирни, чудати и менливи са облаците, които го кичат.

А сезоните? Всеки със своята неповторима, „лична” красота! Чистата, синьо-бяла, кристална зима или трептящият зной на пламналото лято? Цъфтежът и благоуханията на влюбената пролет или златобагрието на плодоносната есен? Кое е по-красиво? Едва ли някой би могъл да отсъди, но всеки занемява пред толкова много хубост.

А растителният свят? А цветята, горите, джунглите? От малките тревички до огромните дървета, от дребните полски цветенца до пищните ярко пъстри тропически цветя – кой може да ги изброи и опише, кой може да им се начуди и нарадва? Същото многообразие, че и по-голямо, срещаме и във фауната, в животинския свят. И до днес още науката на е изброила и класифицирала всички насекоми. Хиляди, милиони животинки и животни – от невидимите микроорганизми до гигантските китове! Плуват, пълзят, бягат, летят и пълнят

земята. Някои от тях красиви – други грозни, някои изящни – други тромави, някои страшни -други смешни; свирепи и кротки, тревопасни и кръвожадни, мързеливи и работливи, глупави и хитри – всички имат своя физиономия и характер, свое предназначение и своя мисия. И в каква свършена хармония живеят с растителния свят и помежду си, как си съдействат и помагат, живе-ейки понякога в най-странна и невероятна симбиоза.

И за да не тъне този многолик и пъстър свят в глухота и безмълвие, Бог е изпълнил всичко с невероятна музика. Завладяващо е звученето на природния оркестър!

Всичко има в него: и трещене на гръмотевици, и нежен ромон на потоци; и вой на урагани, и галещо шумолене на млади листа; и омайни птичи песни (солови и хорови), и страшен рев на диви зверове; и гръмовен бумтеж на водопади, и едва доловим плясък на морски вълни. Цялата тази нежност и сила, тревожност и умиротворение, гальовност и устрем човекът, носителят на образа Божий, е успял да пренесе и претвори в звученето на симфоничния оркестър. Но колко по-могъщо и изразително е звученето на Божия оркестър в природата!

За да живеят, на растенията са им нужни четири неща: въздух, светлина, топлина и влага. Приблизително толкова храни са нужни и на животните. А за човека, венеца на творението, Бог е създал безброй храни и лакомства. Хиляди аромати, хиляди подправки, хиляди комбинации от едните и другите, хиляди лечебни билки и храни, хиляди съчетания от вкусове, миризми и усещания. Изобилие, което човешкото въображение наистина не може да побере.

Каквото е богатството от звуци и аромати, такова и по-голямо е богатството от цветове и багри: жълт, син и червен, но безчислени са производните от тях и техните нюанси и съчетания. И каква многоцветна хубост блика отвсякъде. Пламтящи изгреви и залези, синьо-зелено-виолетови морета, кристални езера, белоснежни върхове и китни зелени долини, прозрачно сини планини и пъстроцветни равнини – Бог е създавал и украсявал за нас, човеците, с неописуема щедрост и любов; любов, с която се обича само най-свидно чедо.

Земята е нашият дом, нашият дивен, чуден и прекрасен дом! И Бог, Всемогъщият, Премъдрият и Вселюбецният Бог, е устроил и подредил този наш дом с удивителна мъдрост и целесъобразност; украсил го е и го е нагиздил с омайна и зашеметяваща красота; преизпълнил го е щедро и всещедно с

неизброими блага, благоухания и звуци, с преизобилен растителен и животински свят. И накрая ни е създал и нас, човеците, и ни е казал: „Ето това е вашият дом, това е планетата, която създадох и подредих за вас. Живейте на нея, стопанисвайте я и, ходейки по Моите заповеди и радвайки се на всички блага, бъдете щастливи!”

Възможно ли е да си помислим и представим нещо повече? Човек би казал: къде повече от това? И това е необозримо, неизследимо, необхватно за човешкото въображение. Но ... има и много повече. Много, много повече: повече красота, повече радост, повече блаженство! Къде са те? Ние, християните, знаем много добре: в отвъдния, в свръхестествения свят, в небесното Божие царство на любовта и правдата. Ние изобщо не можем да си представим това, но там Бог е приготвил за Своите верни чедра, за тези, които искрено са Го търсили и обичали според силите си, такива неземни красоти, такава омая, такава сладост, блаженство и щастие, които, както казах вече, са извън всяка човешка представа и въображение. За тези неземни блага св. апостол Павел пише: „Око не е виждало, ухо не е чувало и човеку на ум не е идвало това, що Бог е приготвил за ония, които Го обичат” (I Кор. 2:9).

Ето условието: *които Го обичат*. А да обичаме Бога, както всички знаем, ще рече да изпълняваме повелите, които Той ни е дал. Всъщност всички повели, всички Божии заповеди се свеждат до една единствена: *да се обичаме един другия*. Бог и тук по удивителен начин и пак изцяло в наша полза е устроил нещата: любовта ни към Него се измерва с взаимната ни любов, ние Го обичаме, обичайки се един другия.

Струва си да положим всички усилия, за да култивираме това чувство – любовта – в сърцата си. Да го възпитаваме, да го отглеждаме грижливо и внимателно като рядко и прекрасно цвете, за да расте, да цъфти и благоухае и да ни дари със своите плодове. Защото единствено с тях, с плодовете на любовта, ще се представим пред всещедрия ни Създател в съдния ден и ако ги имаме наистина, ще чуем благите Му думи: „Дойдете вие, благословените на Отца Ми, и наследете царството, приготвено вам от създание мира” (Мат. 25:34б).

И това ще бъде последната и най-голяма Негова щедрост. /10 август 2008 г./

[СЪДЪРЖАНИЕ](#)

ЗОРА НА ТАЙНСТВЕНИЯ ДЕН

(Успение Богородично)

Бих искал днес, когато празнуваме Успението на Божията майка, да разлистим страниците на Свещеното предание и да си припомним някои от по-важните факти и събития от нейния живот. Не се изненадвайте, че казвам: „празнуваме Успението”. Знаем, че „успение” на църковнославянски буквално означава „заспиване, смърт”. В църковната традиция обаче тази дума е придобила смисъл на блажено заспиване, мир, успокоение, радост. Църквата празнува Успението Богородично тържествено и радостно; всички песнопения на днешния ден приканват към веселие и ликуване, а не към скръб и сълзи. Защото ние чествуваме не смъртта на Светата Дева, а минаването ѝ във вечния живот; възкресението и възнесението ѝ; срещата ѝ с нейния Син и наш Бог и влизането ѝ в божествения Му Чертог, за да стане вечна молитвена ходатайка за всички грешни люде по света.

Как ли е изглеждала Божията майка, какъв е бил външният ѝ вид? Св. Епифаний Кипърски (1Ув.) и църковният историк Никифор Калист (Х1Ув.) са записали в творенията си това, което устно се е предавало и грижливо е пазено от векове. Св. Дева била със среден (малко над среден) ръст. Косите ѝ били златисти, очите – ясни, с маслиненени зеници; веждите ѝ – леко дъгообразни и умерено черни, носът – продълговат. Устата ѝ била като цвят на роза; лицето – леко издължено, с цвят на чисто пшеничено зърно. Ръцете и пръстите ѝ били умерено дълги, а цялата ѝ осанка – пленително красива. Св. Богородица се обличала просто и скромно, спретнато и чисто; разговаряла приветливо и дружелюбно и никога не се гневяла. Лицето, действията и походката ѝ излъчвали мир и благодат.

Св. Игнатий Богоносец, ученик на св. евангелист Йоан Богослов и епископ Антиохийски, пише за нея, че никога не се смееела на глас, но винаги била ведра, усмихната и весела. Не се огорчавала и не изпадала в униние в тежки моменти; не се сърдела на тези, които я оскърбявали, а дори гледала да им помага. На бедните и нуждаещите се била винаги в помощ. Хора, които са я виждали, разказват, че в нейната личност се сливат ангелското и човешкото.

Св. Дионисий Ареопагит, ученик на св. апостол Павел, описва впечатленията си от Богоматер по следния начин: „Когато бях въведен пред лицето на богообразната, най-светла Дева, обля ме отвътре и отвън такава голяма, без-

мерна божествена светлина и се разля около мен такова дивно благоухание от различни аромати, че нито немощото ми тяло, нито духът ми бяха в състояние да понесат тия велики и дивни знамения на вечното блаженство и слава. Човешкият дух не може да си представи слава и чест, по-високи от това блаженство, което вкусих тогава аз, недостойният, но удостоен по милосърдие и блажен по-високо от всяко понятие!”

След Възнесението на Христос св. Богородица била неотлъчно с апостолите. С тях приела и Св. Дух на първата християнска Петдесетница. Когато светите апостоли хвърлили жребий, за да си разпределят пределите за благовестничество, св. Богородица пожелала и тя да тръгне на път. На св. Йоан Богослов се паднало да проповядва в гр. Ефес, Мала Азия. Св. Дева го последвала и скоро Ефес се превърнал във втори Йерусалим. От всички краища се стичали хора, за да видят и чуят Божиата майка.

За да участва в апостолския събор, Богоматер отново се върнала със св. Йоан в Йерусалим. От тук двамата тръгнали с кораб за остров Кипър, където епископ бил възкресеният от Христос Лазар. Но буря завлякла кораба към пристанището на Атон. Островът много се харесал на Божиата майка. Двамата с ап. Йоан се отдали на проповед и благовестие и основали няколко църковни общини. Когато Богородица трябвало да отплава за о. Кипър и се сбогувала с местните християни, тя изрекла паметни думи: „Това място ще бъде мое жребие, дадено ми от моя Син и Бог ... на това място Божиата милост никога няма да оскъдне: аз ще му бъда застъпница и топла ходатайка пред Бога!” Така островът започнала още от тогава да се нарича Св. Гора и „Жребие на Божиата майка”.

Като минали през Кипър и се видели с епископ Лазар, Дева Мария и св. Йоан Богослов се върнали в Йерусалим.

Минали години; дошла и старостта. Веднъж, когато се молела на Елеонската планина, пред Богородица застанал архистратиг Гавриил и ѝ съобщил, че е дошъл краят на земните ѝ дни. Тя силно се възрадвала, че най-послед ще види своя Син в небесната Му слава.

Преди смъртта си Богородица пожелала да се види с учениците на своя Син – светите апостоли. Според преданието, понесени на облаци, всички с изключение на св. апостол Тома, се озовали около одъра ѝ. Божиата майка ги

разпитала за апостолстването им и ги благословила. След блаженото ѝ заспиване тялото ѝ било положено, според обичая, в пещерен гроб. На третия ден от Успението пристигнал и апостол Тома. Той дълбоко съжалил, че не могъл като другите апостоли да се види за последно с Божията майка и да вземе благословията ѝ. Изпълнени със съчувствие, апостолите решили да отвалят камъка и да отворят гроба, за да може и апостол Тома да отдаде последна почит на Св. Дева. Отворили гроба и той се оказал празен. По чудесен начин на всички било дадено да разберат, че св. Богородица е възкръснала и като своя Син се е възнесла на небето. От където, окъпана в светлина и слава, гледа на света със своята дивна майчина усмивка, закриля го и го благославя.

Смисълът на днешното събитие – Успението на Божията майка – най – добре е предаден в иконата на празника, на която всички се поклонихме и всички целунахме. Видяхте я добре, нали? Св. Богородица е изобразена мъртва на смъртното легло. Край нея стоят светите апостоли, а над нея – Христос, държащ в ръцете си Своята Майка, жива и съединена с Него завинаги. Така ние виждаме чудните последствия от тази смърт: вместо раздяла – съединение; вместо тъга – радост; вместо смърт – живот. Затова и Св. Църква пее на този ден на св. Богородица: „След раждането – Дева, и след смъртта – жива.”

Ще завърша с думите на свещеник Александър Шмеман, който, проповядвайки на днешния празник, между другото казва: „Спомням си словата на една от най-дълбоките и прекрасни молитви към Дева Мария. Молитва, в която тя е наречена „зора на тайнствения ден”. „Радвай се, зора на тайнствения ден!” Сякаш наистина светлина от тази зора строи от празника Успение, сякаш съзерцавайки тази смърт, стоейки при *този* смъртен одър, ние разбираме, че *няма вече смърт*, че самото умиране на човека е станало акт на живота, влизане в големия живот ... тази, която цялата се бе отдала на Христос, която Го бе възлюбила до краен предел, Той посреща при тези светли двери на умирането – и ето смъртта става радостна среща, и ето, животът побеждава, и ето над всички се възцарява радост и любов. Тя – Мария, Дева, Майка – една от нас.” /15 август 2007 г./

[СЪДЪРЖАНИЕ](#)

ЗА ВЯРВАЩИЯ ВСИЧКО Е ВЪЗМОЖНО

(X-та Неделя след Петдесетница и св. Йоан Рилски)

При преображението на Господ Иисус Христос апостолите Петър, Яков и Йоан надникват в славата, светлината и блаженството на отвъдния свръх – естествения Божий свят. Все още замаяни и прехласнати от това необикновено явление, те слизат от планината и веднага биват погълнати от един съвършено друг свят. „Земята” ги посреща със своите тегоби и болести, грижи и страдания; с бесовските нападения и изкушения.

Тук Господ извършва чудото, за което чухме в днешния евангелски разказ (Мат. 17:14-23) – изцерява, по молба на един баща, психично болния (бесноватия) му син. Преди това учениците опитали да излекуват болното момче, но не успели. Като останали насаме, в отговор на въпроса им за техния неуспех, Христос посочва средствата за борба със злите сили: *вярата, молитвата и постът*.

Как чудно са свързани тези три страни на духовния живот на християнина. Молитвата е естествен израз на вярата, тя е нейно дихание и ухание. Колкото по-силна и дълбока е нашата вяра, толкова по-редовна и искрена е и молитвата ни. Ежедневната и съсредоточена молитва укрепва, засилва и задълбочава вярата ни, тя „просветлява” и освещава душата. А вярата и молитвата са неразривно свързани с поста; греховете, страстите и похотите са най-големите врагове на нашата вяра и молитва. Те (греховете, страстите и похотите) ни пречат да се молим, размиват и отслабват вярата ни. Именно постът е оръжието, с което можем да побеждаваме и изкореняваме страстите и греховните влечения в самия им зародиш. Огромното значение на поста в борбата със злите духове св. Йоан Лествичник изразява картинно така: „Който чрез чревоугодие и пресищане иска да победи блудния демон, този е подобен на човек, който с масло гаси пожар.” Можем да си позволим сравнението и да кажем, че вярата, молитвата и постът са три от четирите основни посоки на духовния живот. Както в пространствения свят имаме изток, запад, север, юг, така и в духовния свят имаме вяра, молитва, пост и ... добри дела. Днес думата ни е за първата от тях: вярата.

За тази могъща духовна сила сме говорили неведнъж. В 11-та глава на Посланието си до евреите, наречена от тълкувателите „Химн на вярата”, св. апостол Павел разкрива в пълнота и дълбочина многобройните и чудни проявления на религиозната вяра. Той изброява някои от старозаветните герои и пророци, които „чрез вяра победиха царства, вършиха правда, получиха обещания, затулиха уста на лъвовете, угасиха огнена сила, избягнаха острието на

меча, от немощни станаха крепки, бидоха силни на война, обърнаха на бяг чужди пълчища ...” (Евр. 11:33-34).

Вярата наистина върши чудеса! Нещо повече: без вяра чудесата са невъзможни. Забележете само какво казва Господ Иисус на бащата на болното момче: „Ако можеш да повярваш, *всичко е възможно за вярващия*” (к.м.) (Марк 9:23). Как така всичко е възможно? Така е наистина, защото силната, по детски чиста и безрезервна вяра, е способна да отключи, да изяви частица от Божието всемогъщество. А там, където се срещат непоколебимата вяра и Божието всемогъщество, наистина всичко е възможно, включително и чудеса. Ако днес говорим, че почти няма чудеса, то е, защото вярата е оскъдняла и човечеството е обладано от неверие и скептицизъм. Ако перифразираме въпроса на учениците Христови и запитахме Спасителя: „Господи, защо днес няма чудеса?”, Той би ни отговорил както и на тях: „Поради вашето неверие!”

Ала и днес все пак *стават чудеса* - там, където вярата избликва с пълна сила. При поклонение в манастири, при докосване на чудотворни икони и свети мощи, при пиене и измиване с вода от аязма, при горещи и пламенни молитви, при всесърдечно, изпълнено с надежда призоваване на светци и в безброй други случаи – винаги, когато вярата, чиста, дълбока, простосърдечна и безрезервна – изпълни човешката душа. Наистина, това се случва с единици, но все пак се случва.

Преди два дни, на 18 август, чествахме успението на най-големия наш светец, покровителя на българската земя, св. Йоан Рилски. Известно е на всички от векове, че край нетленните му мощи са ставали безброй чудеса, подробно описани и документирани. Днес бих искал да ви разкажа за още едно чудо на Рилския пустиножител и чудотворец, станало с наша богомолка през 1996 г. Преди години тя редовно посещаваше нашия храм, но смени жилището си и вече ѝ е трудно да го посещава редовно. Когато ми разказа своя случай, аз я помолих да ми го запише, защото, познавайки добре жената, разбрах и почувствах, че това е едно в пълния смисъл на думата *истинско чудо*. Ще ви прочета нейния разказ, без да съобщавам името ѝ, каквато беше нейната молба.

„Случи се така, че през лятото на 1996 г., когато бях на 43 г, ми се наложи операция. Изследванията показаха, че туморът е бил в опасен предраков стадий. Препоръчаха ми следоперативно лечение, включващо лъчетерапия, медикаменти и химиотерапия, което продължи цяла година. Бях много

изплашена и съкрушена, но още в болницата реших, че след операцията ще отида до Рилския манастир, за да се помоля за здравето си.

Тръгнахме с мъжа ми в студен и дъждовен септемврийски ден. Пристигнахме привечер и църквата на манастира вече беше затворена. Останахме да пренощуваме и преди да заспя, аз прочетох на глас всички молитви, акатисти и тропара на св. Йоан Рилски, които намерих в Православния молитвеник.

На сутринта присъствахме на ранната служба, помолихме се и когато тя свърши, останахме в успокояващия сумрак на църквата около час. Бяхме сами и преди да си тръгнем, аз отидох до олтарната икона на св. Йоан и с много усилие докоснах обкованата със сребро лява ръка на светеца с моята дясна ръка, която трудно движех след операцията.

Прибрахме се вкъщи и понеже ни предстоеше друго пътуване в провинцията, започнах да приготвям багажа. Улисана и без да се замисля се протегнах към най-високия шкаф в кухнята и с изумление установих, че ръката не ме боли и спокойно мога да я вдигам. Към това трябва да прибавя и странното усещане, което имах от момента, в който напуснахме манастира. Трудно е за обяснение и вероятно много объркано бих могла да предам чувството, че се намирам едновременно на две места – там, където съм и успоредно с това – в манастира. Като че ли върху реалната ситуация „се наслаждаше” църквата на Рилската обител -такава, каквато я бях запомнила в дъждовната сутрин след службата – празна, сумрачна и успокояваща.

Впечатлението ме съпътстваше където и да се намирах.

Гостуването ни в провинцията свърши и пътувахме по магистралата към София по тъмно, само на светлините на фаровете. Говорехме със сестрата на мъжа ми. По-късно двамата ми казаха, че съм прекъснала разговора внезапно, по средата на думата, и съм останала странно втрещена напред за най-много три минути.

В това време аз се „върнах” в Рилския манастир.

Стоях на входа на манастира, когато до мен се приближи проф. Маринов – хирургът, направил операцията ми. Двамата влязохме в двора. Вървахме към отворената врата на църквата и аз виждах горящите свещи и кандила пред олтара. Внезапно той се отдалечи. Огледах се изплашено и тогава видях до себе

си св. Йоан. Несъмнено това беше той, като че ли слязъл от иконата на олтара. Хвана с неговата лява ръка (тази, която бях докоснала) моята дясна ръка (пострадалата при операцията) и ме поведе към църковната врата. На прага на църквата ме погледна и каза: „Приключено“, след което ме побутна леко и аз влязох в храма.

И до сега си спомням ясно: ръката му в сребърната ръкавица и усещането от това докосване – металната ръкавица беше мека и топла.

Мъжът ми и зълва ми казаха, че съм се „върнала“ в колата със силен вик и съм се разплакала с глас. Наистина плаках почти до София и им разказах какво ми се е случило. Когато се поуспокоих, усещането за успоредната реалност беше изчезнало.

Всичко, което мога да кажа, е, че се чувствам безкрайно благодарна и щастлива от това несравнимо с нищо изживяване, което ми помогна да понеса профилактичното, следоперативно лечение, с увереността, че всичко е приключило, така както ми каза св. Йоан Рилски.”

Не мога да чета без вълнение този разказ. Какво силно *съвременно* потвърждение на Христовите думи: „Ако можеш да повярваш, всичко е възможно за вяращия“ (Марк 9:23). Горещата молитва на тази жена, извираща от дълбините на непоколебимо вяращото ѝ сърце, сякаш минава зад границите на материалния свят и, издигайки се, навлиза в пределите на отвъдния, свръхестествения, където пребъдват светиите и Божиите угодници. Преминала земните пространства, тази молитва стига до св. Йоан, към когото е насочена, и той откликва, както безброй пъти го е правил, с обич и съчувствие. По неговите молитви и според, вярата на молящата се болна жена Божието всемогъщество помита, заличава за миг физическите закони и изцелява и оживотворява болната плът.

Дарувай ни, Господи, несломима вяра, пламенна молитва и побеждаващ страстите ни пост, та да можем да се радваме в пълна мяра на Твоите божествени благост, щедрост и любов. / 24 август 2008 г./

[СЪДЪРЖАНИЕ](#)

ЧАСТ ТРЕТА – БОГАТИЯТ МОМЪК

БОГАТИЯТ МОМЪК

(12-та Неделя след Петдесетница)

Един юноша много обичал да спортува. За разлика от своите връстници, които по цял ден прекарвали пред компютрите, той използвал всяка свободна минута, за да играе футбол, волейбол или някоя друга спортна игра. Тъй като имал и много добри атлетически данни, той решил да стане състезател по волейбол и отишъл при един известен треньор, за да се запише в отбора му. Треньорът проверил уменията на момчето, рефлексите и чувството му към топката и много го харесал. „Но – казал му той, — за да станеш състезател в моя отбор и истински спортист ще трябва като начало да намалиш храненето и да свалиш няколко килограма.” Като чул това, юношата много се огорчил, навел глава и си тръгнал без да каже дума.

Защото той много обичал да си похапва.

Както се досещате, този мой разказ е перифраза на днешното евангелско четиво (Мат. 19:16-26). То ни припомни за богатия момък, който отива при Спасителя, за да Го попита как да наследи вечен живот. Оказва се, че за това няма пречки – момъкът е водил изряден и чист живот, но ... все пак има едно но. Той е *пристрастен* към богатството си и когато Спасителят му предлага да се лиши от него и да го раздаде на бедните, за да постигне истинско съвършенство, момъкът веднага си дава сметка, че не може да изпълни това последно условие и си тръгва натъжен. Сребролюбието му се оказва по-силно от копнежа по вечния живот.

Перифразирах този евангелски разказ, за да покажа, че подобни случаи не са ограничени във времето; тях винаги ги е имало, има ги в изобилие и днес. Всеки може да посочи примери за това как много способни лекари, летци, свещеници, хирурзи, спортисти и пр. са проваляли многообещаващата си кариера заради една единствена слабост, заради един единствен недостатък.

Всъщност богатият евангелски младеж е събирателен образ. В този образ влизат не само сребролюбците, а всички (и не само младежи), които са прирастени към нещо земно и греховно; всички, които робуват на някой порок, на някоя страст или на някой греховен навик, който ги държи далеч от Христос; навик, който им пречи да направят тази последна стъпка, която ги дели ако не от съвършенството, поне от едно предано, истинско служение.

Богатият момък представен ни в Евангелията, е образ и на всички съвременни младежи, които имат духовни интереси, непредубедени умове и отворени за вярата сърца; младежи, които чувстват, че Христос може да им разкрие истината, да им покаже пътя и да ги дари с живот. Но когато разберат, че трябва да преустроят живота си според християнския морал, да бъдат целомъдрени, смирени и въздържани, те навеждат глави и се отдалечават от християнския храм ...

Богатият момък, най-сетне, е образ на съвременното човечество, което е пленено от ламтежа за лесен и изпълнен с наслади живот. Този ламтеж така го е омотал, така го е овързал в мрежите и примките си, че опитите на отделни личности, общества или обществени групи да потърсят Христос и да Му се доверят, стават все по-трудни и безуспешни. Защото, ако перифразираме отново Христос, „по-лесно е камила да мине през иглени уши, отколкото отдадени на плътските си влечения люде да влязат в царството Божие.”

Учениците Христови с право са се учудили на тези думи на Иисус и са започнали да се питат: „Кой тогава може да се спаси?” Те отлично са си давали сметка, че едва ли може да се намери човек без недостатък, без слабост, без греховен навик. Иисус разбира учудването им и бърза да го разреши: „Да – казва им Той, – прави сте да се чудите; за човеците наистина е невъзможно да се спасят сами, ала за Бога всичко е възможно.”

„За Бога всичко е възможно!” Ето го ключовия момент. Момъкът чува призива на Спасителя да се пребори със сребролюбието си, дава си сметка, че това не е по силите му, и си тръгва. Ако в безсилието си се беше обърнал към Христос и бе Го помолил да му помогне да направи тази последна и най-трудна стъпка към съвършенството, той би получил незабавна помощ. „Учителю – би трябвало да каже богатият момък, – не желая да се разделя с богатството си, защото съм силно привързан, пристрастен съм към него. *Дай ми сили* да се освободя от тази привързаност, да разкъсам веригите на тази страст и да те последвам.” Подобна молба, когато тя е искрена и идва от дълбините на сърцето, Бог никога не би отхвърлил. С намесата на Неговото всемогъщество момъкът, а и всеки, търсещ Божията помощ в борбата със слабостите си човек, би сторил и невъзможното: би *пожелал* да се освободи и от „най-приятния”, „най-сладкия” си порок и би го победил. Бедата на евангелския младеж, а и на всички нас, е в това, че избираме да загърбим Спасителя, но не и да се лишим от отровните наслади на греховния си живот.

Христос приканва младежа да се освободи от земните привързаности и да Го последва. Това е призивът на Божия Син към целия свят и към всеки един от нас. Даваме ли си сметка към какво ни призовава – призовава, а не заповядва! – Спасителят, на какво високо призвание желае да се посветим? Той ни приканва да Го последваме, т.е. да станем Негови последователи, Негови ученици, Негови апостоли!

Наистина, няма по-висша покана от тази, както и няма и по-възвишено призвание, и по-спасително служение.

Как ли ще откликнем, имайки примера на богатия момък? /19 август 2007 г./

СЪДЪРЖАНИЕ

ПОЧИТАНЕ НА БОЖИЯТА МАЙКА

(Рождество Богородично)

В Новия Завет Божията майка се споменава сравнително рядко. Светите евангелисти Матей и Лука разказват за раждането на Спасителя; св. евангелист Йоан описва сватбата в Кана Галилейска, където присъства и св. Богородица и в края на евангелието си я споменава отново, когато тя стои при кръста. В Деяния апостолски св. Дева Мария е упомената само веднъж, в първа глава, където се моли с учениците и с другите жени и пребивава заедно с тях.

Поради тази оскъдност на сведенията протестантите виждат в култа към Богородица, заемащ огромно, наистина централно място в живота на Църквата, нещо привнесено отвън, чуждо на духа на древното християнство; виждат в това почитание идолопоклонство. „Къде в Библията е разказано за Рождество Богородично, Въведение, Успение и пр., за да празнуваме и ние тези събития? – питат те – къде? Всичко това са човешки хрумвания и късни измислици.”

За да си отговорим на тези въпроси, които наистина са основателни, ще използваме разсъжденията на големия богослов и проповедник свещеник Александър Шмеман.

Към религиозните явления (към тяхната оценка) има два подхода, които условно ще наречем външен (подход „отвън”) и вътрешен (подход „отвътре”). Външният подход това е подход, основан на доказателства. „Докажи, че има

Бог. Докажи, че Христос е Бог, докажи, че в тайнството евхаристия хлябът става тяло Христово, докажи, че има друг свят и пр. и пр. „докажи” – и аз ще повярвам. Ако не ми докажеш – няма да повярвам”. Това чуваме твърде често от невярващите и скептиците. Ако се замислим обаче над всички тези „докажи”, ще установим, че този подход „отвън” е неприложим не само към същността на религиозните явления, но и към живота въобще. Той е приложим *само* в сферата на естествените науки. Да докажем, че водата завира при 100°C и замръзва при 0°C – можем. Но да докажем, че Моцарт е по-велик композитор от Бах или че Яворов е по-голям поет от Ботев – *не можем*. Както не можем да докажем нищо, което се отнася до вътрешния свят на човека, до неговия вътрешен живот, до неговите радости и скърби, съмнения и вяра. Или иначе казано: истината, красотата, доброто не се доказват. Светът на духа не се измерва със скали, не подлежи на научни експерименти, не се изчислява по формули.

Това естествено ни води към втория метод, към подхода „отвътре”. Именно този метод, без дори да си даваме сметка, ние ползваме в нашия истински, а не отвлечен живот; именно чрез него ние живеем. Например, когато обичаме един човек, ние откриваме у него качества, които другите не могат да видят. Пред нас се разкрива неговата *вътрешна същност*, която е скрита за външния поглед. Но пред нас тя се разкрива *чрез* любовта, близостта, непосредственото познание. Така, вместо да броим „отвън” колко пъти се споменава името на Иисусовата майка в този или онзи текст, да опитаме да поставим въпроса за нейното почитание в нашата вяра по друг начин, а именно в съгласие с този вътрешен подход.

И ако нашата вяра в Христос – продължава свещеник Шмеман – дори нищо да не знаеше за Неговата майка освен това, че тя е съществувала и се е казвала Мария, то и този едничък и най-прост факт би бил достатъчен да я познаем и да видим в нейния образ всичко, което св. Църква е видяла, чула и е разпознала за тези 2000 години. Казват ни: „В Библията нищо не е казано за раждането на Мария и нейната смърт”. Но след като наистина е съществувала, тя се е родила и починала. Нима нашата любов към Христос, нашата вяра в Него може да бъде равнодушна към това, което е започнало в света, когато се е родила в него тази, на която е било съдено да стане Негова майка? Нима, ако ние вярваме в абсолютната, божествена единственост на Христос и на това, което Той извърши в света, ние няма да съсредоточим нашия умствен, духовен взор и върху жената, която Му е дала човешки живот?

С други думи, именно от любовта, само чрез любовта дарувано, извира цялото почитание към Божиата майка. И пред нас сега, а и винаги ще стои само една възможност, само един избор: дойдете, вкусете и сами решете какво е това – измислица и митология или истина, живот и красота, които сами себе си доказват чрез своята жизненост, дълбочина и красота.

Ако разгледаме иконата на днешния празник, няма да открием нищо необикновено. Родилката св. Анна лежи на постелята, новородената Мариам е положена до нея; около тях край леглото са изобразени св. Яким и още няколко жени. Това виждат телесните ни очи. Но ако погледнем иконата с духовния си взор, ще си дадем сметка, че с нея Църквата ни открива не една и две дълбоки и вълнуващи истини. С тази икона Църквата сякаш ни говори, че раждането, че идването в света на нов човек е дивно и необяснимо чудо. А изобразеното раждане на бъдещата Богоматер – е наистина чудо на чудесата. „Защото това е началото на един нов необикновен и неповторим човешки живот. Ражда се личност, чрез която като че ли ще бъде пресътворен светът и на този свят се дарява нов човек като негов живот, като негов път, като негово творчество.” (Александър Шмеман „Почитане на Божиата майка”).

Днес, от разстоянието на две хилядолетия ние отлично знаем чие раждане, чие идване в света празнуваме. Ние сме наясно с неповторимостта, красотата и благодатността на това новородило се момиченце; с неговата съдба и значението му за нас и за света. Ние празнуваме също така и всички тези праотци, които са подготвили неговото идване в света. Това са поколения и поколения праведни ветхозаветни мъже и жени, живели чисто и възвишено и подготвили с живота си явяването на Девата — този изумителен и благоуханен цвят, разцъфнал върху дървото на човечеството и събрал в себе си всичката красота, доброта и съвършенство на човешката природа.

Нея, бъдещата Богомайка, посрещаме днес като новородено детенце, а в нейно лице посрещаме и идващия на света Спасител. Нека преизпълним сърцата си с радост и ликуване, защото с това събитие, с този изгревносияен празник ние стъпваме на пътя, който води към пещерата Витлеемска. /08 септември 2007 г./

[СЪДЪРЖАНИЕ](#)

ЛЮБОВТА БОЖИЯ

(Неделя пред Въздвижение)

„Защото Бог толкоз обикна света, че отдаде Своя Единороден син, та всеки, който вярва в Него, да не погине, а да има живот вечен ” (Йоан 3:16).

Един забележителен текст, който ни разкрива необозримо дълбоки истини и тайни: за Божията любов, за Боговъплъщението, за спасителната вяра в Христос, за Неговите изкупителни страдания, за вечния живот в Божието царство. С право някои екзегети (тълкуватели) смятат тези два стиха за едни от най-известните в цялото Свещено Писание; в тях цялото Евангелие е предадено пределно просто и ясно.

За нас, просветените християни, тези думи на Спасителя звучат естествено и понятно, ние ги знаем наизуст. Не така ги приемат обаче невярващите и непросветените във вярата. Когато някой от тях разтвори Св. Библия или кое и да е изложение на християнската вяра (катехизис), той се сблъсква с нещо, което му прилича в най-добрия случай на наивна приказка, на митология. Синът Божий приема като някакво митологично същество, като боговете деца на Зевс; че Бог „изпраща” този „Син”, Който „слиза от небесата” той разбира като пристигане в огнена колесница; открива още, че този „Син” слиза в ада (къде ли е този ад, навярно в центъра на земята), че после се възнася отново на небесата и в небесния дворец на Своя Отец сяда от дясната Му страна на украсен трон.

Откривайки всичко това, светски настроеният и атеистично образованият читател е направо потресен от „наивността” и „примитивността” на нашата вяра. Той веднага става крайно скептичен и дори презрителен към Библията и към всички християнски книги и истини.

Защо тава е така? Християнството, богословието ли е виновно за всичко това? Разбира се – не! Грешката е в невярващия скептик, който е отвратен от християнската „митология”. И грешката му е в това, че той твърде прибързано, *само от пръв поглед*, прави заключения и дава оценки на една вяра и едно учение, поразителни по своята дълбочина, истинност и сила; вяра и учение, разкрити, разтълкувани и обяснени от най-големите умове не човечеството.

Но нашият възмутен атеист прави и друга, още по-голяма грешка. Той забравя елементарната истина, че когато говорим за неща, които не могат да се възприемат чрез сетивата, ние сме *принудени* да използваме *метафоричен език*. Всяка специализирана литература(психологическа, икономическа,

политическа и пр.) има свой терминологичен език и дори преносен изказ, когато е необходимо. Художествената литература оставяме без коментар. Просто *няма* друг начин да се изразяваме и всеки филолог знае отлично това. „Всяка реч – както пише К. С. Луис – относно свръхестествени реалности по необходимост е метафорична, и то в най-висша степен” (К. С. Луис, *Чудесата*. С, 1998 п). За тези неща сме говорили и друг път, но държа да ги припомня, защото искам да разберем по-добре днешния текст. За същата цел ви предлагам да го разделим и да го разгледаме на части.

„Бог толкоз обикна света, че отдаде Своя Единороден Син...” Божията любов към света (както всичко у Бога) е безгранична. Тя личи във всичко и струи отвсякъде: в самия творчески акт на Бога, в промисъла, в грижата Му за всичко – от най-малките микроорганизми и тревички до огромните дървета и животни. Но величието на Божията любов към света (към човечеството) проличава най-ярко във факта, че Той „отдава Своя Единороден Син”, за да спаси чрез Него падналият свят. Не някой пророк или ангел – което също не би било малко – отдава Бог за спасението на света (на човека), а Своя Син, и то Син Единороден. „Какво превъзходство на любовта показва Бог! Може ли достойно да се възпее неговата благодат?” – пита блажени Теофилакт, архиепископ Български.

„Та всеки, който вярва в Него, да не погине, а да има живот вечен.”

Боговъплъщението (Христовото идване в света) дарява човечеството с две велики и дивни блага: спасение и вечен живот. Не бива обаче да правим прибързаното и погрешно заключение, че вярата в Сина автоматично ни спасява; че щом сме повярвали в Него, ние вече сме спасени. Към такова погрешно заключение може да ни наведе последващият осемнадесети стих на същата глава: „Който вярва в Него не бива осъден, а който не вярва е вече осъден, задето не е повярвал в името на Единородния Син Божий.” Не бива осъден? А ако въпреки вярата си води греховен и нечист живот? Ако, макар и вярващ, не може да надмогне слабостите и пороците си? Ще бъде осъден, разбира се, и то най-строго! Защото такива, както пише св. апостол Павел в посланието си до Тит: „Изповядват, че познават Бога, а с *делата си Го отричат*, бидейки гнусни, непокорни и негодни за никакво добро дело”(Тит 1:16, в к. м.) Смисълът на казаното от Христос („няма да бъде осъден”) е, че няма да бъде осъден за *неверие*. За всички други прегрешения и преди всичко за *липсата на любов*, всеки, макар и вярващ, ще дава отчет.

Всъщност вярата (както много пъти сме говорили), не-подкрепена с дела, *не е искрена, не е истинска вяра*. Това е вяра теоретична, вяра на думи, куха и безплодна вяра. Христос многократно подчертава това и дава ясно да се разбере, че мерило за наличието и степента на вяра са *любовта* и породените от нея *дела на милосърдието*. С казаното в разглеждания стих: „... та всеки, който вярва в Него, да не погине, а да има живот вечен” Спасителят ни разкрива, че за да ни дари спасение и вечен живот, ние първом трябва да повярваме в Него, да *приемем с вяра* безценните Негови дарове. Неповярвалите в Него *сами* се осъждат на погиване, защото *отхвърлят чрез неверието си Христовото благовестие*; отхвърлят Светлината и се самоосъждат на живот в мрак. Нима има по-тежка присъда от тази?

Готови ли сме да приемем безграничната Божия любов, която е толкова по-смайваща и непонятна, колкото по-непокорни и грехолюбиви сме ние? Ще отворим ли сърцата си за Единородния Му Син, дошъл да пролее кръвта Си за нас на кръста и да ни дарува най-желаното, най-драгоценното благо, което можем да си представим: *спасение и вечен живот*! Ще ни стигне ли разум да си дадем сметка, че ако отхвърлим Божия Син с неверие или неискрена вяра, губим и душите, и живота, и себе си? Губим всичко!

„Господи, дай ни мъдрост и благоразумие, та да не отхвърляме и пренебрегваме живоносните блага и милости, с които така любвеобилно си ни дарил.

Дай ни воля и желание да храним с тях душите си и да вървим в светлината им по пътя на спасението.” /09 септември 2007 г./

[СЪДЪРЖАНИЕ](#)

АНГЕЛОГЛАСНИЯ

(2-ра Неделя след Неделята подир Въздвижение)

Повечето от вас чува днешното евангелско четиво (Лука 6:31-36). Какво богатство от теми ни предлагат тези шест стиха! Първо: „златното правило” – „Както искате да постъпват с вас човеците, тъй и вие постъпвайте с тях.” След това: добротворството *към всички* - не само към тези, които ни обичат, но и към тези, които нямат добри чувства към нас. По-нататък: най-възвишената повеля, върхът на любовта към ближния – „обичайте враговете си ... и ще бъдете синове на Всевишния; защото Той е благ и към неблагодарните, и към злите.” И

накрая: „бъдете милосърдни както и вашият Отец е милосърден.” Наистина богата и пребогата духовна трапеза. Човек не знае към какво да посегне и какво да вкуси най-напред. Но това съвсем не е всичко. Днес е и празникът „Покров Богородичен” – ден, в който с особено внимание и благодарност честваме покровителството на пречистата Божия майка над нашия грешен и изтерзан свят и над всички нас. Освен това, първи октомври е международен ден на музиката. Случайно или не, но на днешната дата честваме паметта на двама големи църковни музиканти – св. Роман Сладкопевец и св. Йоан Кукузел. За нас особено значим е вторият, тъй като е българин по произход и е не само певец и композитор, а и виден теоретик и голям реформатор на църковната музика.

Колкото и да е странно, историците не са единодушни нито относно времето, в което е живял св. Йоан, нито относно родното му място. Едни посочват 12 в., други – 13 в., а някои – дори 14 в. Според едни той е роден в гр. Дирахия (днес Дурацо или Драч), а според други – в с. Джерменци, Дебърско (Западна Македония). В известната Данчова енциклопедия именно това село е посочено за родно място на св. Йоан, както и времето, в което е живял – 13 в. (1227 – 1279 г.). Приемаме тези данни за достоверни.

Твърде рано малкият Йоан загубва баща си. Необикновената музикална дарба и изключителния глас на момчето са забелязани и той е приет като ученик в придворната школа в Константинопол. Заради прекрасния си глас и възхитително пеене Йоан става любимец на самия император и е назначен за пръв певец (протопсалт) при патриаршеската църква с титлата „ангелогласен сладкопевец”. Това е най-високият музикален пост за онова време. Всестранно и солидно образован, св. Йоан развива до съвършенство музикалните си дарби – като композитор, изпълнител и теоретик. Ала светският живот и суетният блясък на императорския двор не допадат на младия Йоан. Душата му копнее за тишина, за уединение и близост с Бога. Йоан напуска Константинопол и заминава за Атон. Тук е приет за послушник в лаврата на преп. Атанасий Атонски. Братята го приемат за прост и неук човек и го назначават за пастир. По-късно, узнавайки за изключителното му дарование, те го подстригват за монах.

Търсейки пълно уединение, монах Йоан си построил извън манастира килия и малка църква в чест на свв. Архангели. Там прекарвал в молитва и творчество шест дни от седмицата, а в неделя и празнични дни слизал в голямата манастирска църква и пеел на десния клир. Братята монаси и богомолците

имали чувството, че ангел слиза от небесата, за да им пее и да хвали Бога – толкова красиво и вълнуващо било изпълнението му. Насън и в будни видения св. Богородица изразявала своето благоволение към Йоан. Веднъж тя го възнаградила за вдъхновеното му пеене. Той бил задрямал, когато му се явила Божията майка и му дала златна монета. Когато се събудил жълтицата била в ръката му. Тази монета може да се види и днес, прикрепена към чудотворната икона на св. Богородица. Иконата се нарича „Кукузелиса”.

Целият си монашески живот св. Йоан прекарал в изумителни подвизи на молитва, пост, съзерцание и творчество. Бог го удостоил с прозрението да предвиди деня и часа на смъртта си. Св. Йоан се простил с братята и се причастил. След това ги помолил да погребат тялото му в построената от него архангелска църква и предал Богу дух с молитва и блажена усмивка на уста.

Денят бил 1 октомври – Покров Богородичен.

Заради чистия си и свят живот, отдаден на Бога, на Църквата и ближните, св. Йоан Кукузел е канонизиран за светец. В негова чест са съставени служба, молебен, канон и акатист, които са преведени на старобългарски език.

Дотук говорихме за светеца Йоан Кукузел. Сега бих искал да кажем няколко думи и за композитора, певеца и музиколога Йоан Кукузел. Никак няма да е пресилено, ако кажем, че той е най-големият музикант на своето време – не само във Византия, но и в цяла Европа. В Западна Европа полифонията вече е направила първите си стъпки, но тя ще достигне разцвета си и ще роди своите големи творци цял век по-късно, в епохата на Ренесанса, на т.н. *агз поуа* – XIV в. Музикалното дело на св. Йоан Кукузел е наистина епохално и се разгръща в трите области на музиката: изпълнителство, композиция и музикология (теория на музиката).

Като изпълнител св. Йоан си остава ненадминат и до днес. От сведения на негови съвременници знаем, че той е притежавал необикновено красив теноров глас с много голям и изравнен обем – над две октави (това личи и от композициите му, някои от които са много трудни и са наричани *мастикс тон мусикон* - „бич за певците”). Освен това св. Йоан е владеел отлично гласа си и е притежавал съвършена вокална техника – изпълнението му е било несравнимо. Може би той е най-големият певец на цялата Православна Църква за всички времена.

От църковните песнопения на св. Йоан блика кристална религиозна лирика. Още от първите им тонове си личи, че те са изпети от едно искрено, дълбоко вярващо и чувствително сърце. В много от композициите си той използва мотиви от български народни песни, което внася в творчеството му ренесансова свежест. Най-известната творба на св. Йоан е „Полиелей на българката”. Създадена е по мотиви от песента, която младият Йоан чул от майка си, която посетил след дълго отсъствие. Текстът на тази трогателна песен е: „Мое мило дете, къде ми си?” (Знаем, че майката на св. Йоан е била вдовица). По нейната мелодия св. Йоан разгръща вариационно (по подобие на съвременните музикални произведения) една прекрасна творба от цели 38 (!) страници. И днес, при специален церемониал, тя се изпълнява на Велики Петък в патриаршеската катедрала в Цариград (Истанбул).

Други забележителни творби на св. Йоан са: „Кратки и бавни Аниксантири”, „Голямото исо на пападическото пение”, „Придворна херувимска песен”, „Причастно”, „Свише пророци”, „Владику и священноначалника нашето” и др.

Като музиколог и теоретик св. Йоан Кукузел остава в историята на църковната музика като един от най-големите ѝ реформатори. Той преработил и опростил осмогласната Дамаскинова система и влял в църковната музика живителната струя на българската народна песен. Св. Йоан „усъвършенствал новия вид пападическо (пространно) пение и установил окончателно музикалната му форма. Със своята реформа и с цялата си творческа и изпълнителска дейност св. Йоан Кукузел оказал огромно влияние в развитието на църковната музика за векове напред” (Петър Динев).

Св. Йоан Кукузел е първият световно признат и световно известен български композитор.

Много са удивителните неща в личността на св. Йоан, но аз ще спра вниманието ви върху едно от тях. Това е неговото смирение, неговата удивителна скромност. Явно тщеславието и суетата са му дълбоко чужди и непривични. Той напуска шумната столица и търси тишината и покоя на манастирската обител. Идвайки в манастира, той не заявява: „Аз съм императорският протопсалт!”, а се представя за обикновен човек и спокойно почва да пасе овците и козите. По-късно пък живее в пълно уединение. Явно то му е нужно, за да бъде по-близо да Бога — изворът на всяко вдъхновение. Явно точно тази Божия близост го зарежда с енергия и красота, които той излива

щедро в творбите си. Какъв поразителен контраст: скромен монах – ангелогласен певец; тих отшелник – гениален композитор; светец -велик музиколог. Какво ги свързва? Вярата и бликащата от нея любов към Бога и любов към хората. И великото смирение. Великото смирение, което ражда велико творчество. Целият живот на св. Йоан е потвърждение на думите на Спасителя: „Който се превъзнеся, ще бъде унижен, а който се смирява, ще бъде въздигнат” (Мат. 23:12).

Двойно е въздигнат св. Йоан Кукузел – и със своето светителство, и със своето творчество. Изпълнени с възхита, ние му се покланяме и с гордост, като българи, честваме светлата му памет. Нека се молим с него, най-светия между музикантите, най-музикалния между светиите и най-смирения между великите, да се застъпи Бог и нам да дарува макар и частица от неговата вяра, от неговото смирение и от неговата творческа сила. /01 октомври 2006 г./

СЪДЪРЖАНИЕ

ПАК И ПАК ЗА ЗЛАТНОТО ПРАВИЛО

(2-ра Неделя след Неделята подир Въздвижение)

„Както искате да постъпват с вас човеците, тъй и вие постъпвайте с тях (Лука 6:31).

Днешното евангелско четиво (Лука 6:31-36), макар и съвсем кратко, ни предлага три много богати и дълбоки теми: за т.нар. златно правило, за любовта към враговете и за милосърдието. Сега бих искал да се спра на първата от тях, макар и да ни изглежда, че всичко по нея вече е казано и (почти) всичко ни е известно. Всъщност точно за това избрах именно нея: да се опитаме с вас да погледнем тази може би най-популярна Христова сентенция от по-различен ъгъл; да се опитаме да ѝ направим макар и бегъл исторически и морално-философски анализ и да си изясним широтата на нейното приложение, нейната универсалност.

Около 50 години преди Христа в гр. Вавилон се ражда момче, на което дават името Хилел. По майчина линия то произлиза от Давидовия род. От малък Хилел проявява голяма любознателност и ученолюбие и придобива завидно за времето си образование. За да обогати знанията си, той заминава за Йерусалим, заселва се там и остава в този град до края на живота си.

В Йерусалим Хилел започва работа като надничар. Живее извънредно скромно, но продължава да учи. Веднъж по време на един публичен спор (което по онова време не било рядкост) Хилел се намесва и смайва всички с широките си познания и задълбочен ум. Това не остава скрито от юдейските първенци и Хилел бива избран за върховен глава на законоучителния институт в Йерусалимския храм (или казано на съвременен език – за декан на богословския факултет). Постепенно Хилел придобива голяма популярност и става истински духовен водач на еврейския народ. В същото време той продължава да води предишния скромен и тих живот. В историята на еврейската култура той е запомнен (с прозвището „Стари” или „Вавилонски”) със своите морални възгледи и преди всичко със златното правило на нравствеността.

Формулирано от него, то звучи така: „Кое то ти е неприятно, не го прави на ближния си.”

Името на Хилел Стари става известно и в Европа през 1863 г., когато френският писател Ернест Ренан издава книгата си „Животът на Иисус Христос”. В нея Ренан твърди, че Христос е познавал възгледите и афоризмите на Хилел (в което между впрочем няма нищо чудно и осъдително). Това твърдение на Ренан дава повод за оживени коментари сред критиците на християнството. Някои еврейски богослови започват да твърдят, че Христос е заимствал много от своите идеи от Библията и Хилел Стари.

Всъщност Хилел Стари взема златното правило от Св. Библия, от книга Товит 4:15. Там то гласи: „Кое то е тебе омразно, не го прави другиму”. Хилел само превръща това правило в основен принцип на своето учителство, давайки си сметка, че то съдържа цялата вехтозаветна нравственост. Следователно Христос не повтаря Хилел Стари, Той не заимства тази максима от него. Познавайки отлично Св. Библия, Спасителят познава, без съмнение, и книга Товит и това правило Му е добре известно. Още повече, че именно Той, Второто лице на Св. Троица, е диктувал на старо-заветните писатели своето Слово.

Христос обаче прави малка промяна в правилото на Товит и с тази малка промяна го преобразява. За яснота нека направим кратък сравнителен преглед на нравственото израстване на човечеството и на развитието на златната максима.

През първия етап важи принципът „око за око, зъб за зъб” (Изм. 21:24). Хората отвърщат на злото със зло и това се приема за напълно справедливо.

През новия етап вече не се отвърща на злото със зло. Това безспорно е голямо нравствено израстване. Но хората все още са твърде далеч от това да правят добро и на враговете си.

В третия етап Христос изисква от нас да отвърщаме на злото с добро. Това е най-възвишеният, божественият нравствен модел. Всеки, който го приема за ръководно начало в живота си, достига истинско нравствено съвършенство. В сравнение с него Хилеловата етика изглежда твърде неудовлетворителна.

А ето и вариантите на златното правило, степенувани по съвършенство:

В книга Товит: „Което е тебе омразно, не го прави другиму”.

Хилел Стари: „Което ти е неприятно, не го прави на ближния си”.

Иисус Христос: „Както искате да постъпват с вас човеците, тъй и вие постъпвайте с тях” или (в Мат. 7:12): „Всичко, което искате да правят на вас човеците, същото и вие правете на тях; защото това е законът и пророците”.

Разликата е очевидна. Христос не иска от нас само въздържане от лоши думи и дела както Хилел, а много повече. Той иска *да вършим добро*. Невършенето на зло е първата, най-ниска степен на нравствеността. Всеки, който остава на това стъпало, не може да върви нагоре, не може да се усъвършенства. Ако иска да расте, да се развива духовно, той трябва да започне *да върши добро*. Трябва да премине от *бездействие* (въздържане от зло) към *действие* (вършене на добро). Затова Христос изоставя старозаветната отрицателна форма на сентенцията („Не го прави другиму”) и я дава на човечеството в нова, положителна форма: „Тъй и вие постъпвайте с тях.” А знаем от психологията, че отрицателната форма води до пасивност и затваряне, а положителната подбужда към действие и активност.

Тук не можем да не се удивим на това как Бог открива на хората Своите истини, как ни води като деца към добро и съвършенство. Той ни дава истините Си постепенно и внимателно, съобразявайки се с човешките сили и възможности през различните епохи. Отначало Бог иска от хората най-малкото, възможния

минимум. Когато този минимум горе-долу е възприет и достигнат, Бог повишава изискванията, давайки ни по-трудна и възвишена повеля. И така, докато най-сетне Сам Той, Второто лице на Св. Троица, не се въплъти, ставайки човек и влизайки в материалния ни свят, за да ни даде божественото откровение в неговата пълнота и абсолютно съвършенство. Никой досега, вече две хилядолетия, не е успял да даде на човечеството по-съвършено, по-величаво и по-универсално учение от това на нашия Господ Иисус Христос. Затова то надживява времената и неговата ценност достига вечността.

Когато говорим за златното правило, обикновено обсъждаме приложението му само в личния живот, в междуличностните ни отношения. Но то важи в не по-малка степен и може да има най-широко приложение и в обществения живот. Нима ние не искаме всеки член на обществото, всеки гражданин да си тежи на мястото и възможно най-компетентно и старателно да си върши работата? Продавачът и лекарят, политикът и шофьорът, учителят и монтьорът. Естествено е да искаме това от другите, но щом го искаме от тях, напълно естествено е (според Христос) да го даваме и ние самите; да се стремим да вършим своята работа по най-добрия начин: да бъдем внимателни, старателни и отзивчиви, да даваме най-доброто от себе си. Защото искаме и очакваме същото от всички останали. И когато се възмуцаваме от нечия грубост или немарливост, нека се запитаме дали и ние не се държим по същия начин на работното си място. Защото, за голямо съжаление, точно това е типичната нашенска картинка: всеки се възмуцава и обвинява другите, но никой не се вглежда самокритично в себе си; всеки иска но малцина дават.

Накрая бихме могли да обобщим и вярвам, че всички, дори и нехристияните, ще се съгласят: няма по-прост и ясен и в същото време по-съвършен принцип, върху който да градим личните си взаимоотношения и отношенията в обществото, от Христовото златно правило. *То съдържа същината на християнския морал* и в същото време не изглежда трудно за изпълнение. Но всъщност е много трудно. Поне за нас, съвременните хора. Защото ние сме обладани и се задушаваме от себелюбието си и то не ни позволява да направим и стъпка извън собствените си интереси. Знаем какво искаме и ламтим да го получим, но *без да даваме* нищо в замяна. А това е невъзможно. Затова съвременният свят е раздиран от сблъсъци и дисонанси, от вражди и нещастия. Човечеството се лута и се хвърля от учение в учение, от теория в теория, от идея в идея в отчаяни опити да разчисти грамадите от проблеми, затрупали планетата, но все безуспешно. Защо? Защото е загърбило Христос, загърбило е

идеите и учението Му, които са *единствено* спасителни. А ги е загърбило и не иска да ги чуе, защото те са станали неприемливи за нашия изцяло егоистичен век.

Но ние, християните, си даваме сметка, че няма друг спасителен и верен път, „че няма друго име, на човеци дадено, чрез което да се спасим” (ДА 4:12), затова сме длъжни да положим всички усилия, за да следваме Христа; да положим повелите и учението Му като основа на личния си и обществения живот. И особено Неговото универсално златно правило. Защото в изпълнението на Това правило се корени личното ни и общочовешко щастие.

Личното ни и всеобщото спасение. /05 октомври 2008 г./

СЪДЪРЖАНИЕ

ЧУДЕСА И ВЯРА

(6-та Неделя след Неделята подир Въздвижение)

Във втора глава на своето евангелие св. Йоан Богослов разказва за чудесното (чудното) превръщане на водата във вино на сватбата в гр. Кана Галилейска (Йоан 2:1-11). Завършвайки разказа си, евангелистът заключава; „Така Иисус сложи начало на чудесата Си в Кана Галилейска и показа славата Си; и учениците Му повярваха в Него” (Йоан 2:11).

В четвърта глава на същото евангелие се разказва за разговора на Иисус със самарянката. Покорена от личността Му, тя разказва на своите съграждани от Сихем какъв необикновен човек е срещнала; те идват при Христос и Го молят да остане при тях. Спасителят остава в града им два дена.

Не така обаче постъпват гадаринците в днешния драматичен евангелски разказ (Лука 8:26-39). Те стават свидетели на две явни чудеса: изцеряването на техния съгражданин, обладан от безброй бесове, и издавянето на стадото свине в езерото. Те, явно стъписани от загубата на свинете си и уплашени навярно от вероятността да претърпят и други загуби, молят настойчиво Христос „да си отиде от тях”. Спасителят така и прави – качва се на кораба с учениците Си и се връща в Галилея.

И тук, както почти във всеки евангелски разказ, има много теми:

- за всемогъществото на Бога,
- за безсилието на дявола,
- за човешките ценности,
- за (не)желаното присъствие на Христос,
- за Божията „смиреност” и мекота (Бог никога и никого не насилва да Го приеме).

Бих искал обаче днес да спрем вниманието си на една друга тема, а именно: *чудеса и вяра*.

От приведените примери (Кана Галилейска, самаряните от Сихем, гадаринците), от безброй примери в Св. Библия и от целия земен живот на Христос много ярко и недвусмислено изпъква една неоспорима истина: *чудото не винаги довежда до вяра*.

Вярата понякога може да започне с чудо, но тя не се крепи на чудеса и знамения. Бог прави чудеса само в много редки, изключителни случаи и никога самоцелно, а винаги с *определена нравствена цел*. Чудото не е нито единственото, нито най-силното средство на Бога, за да повярваме в Него. Не чрез чудеса Бог иска да привлече (да спечели) сърцата на хората. Защото чудесата винаги се възприемат различно: у едни могат да събудят вяра, но други могат да ги отрекат. Христос извърши безброй чудеса в Израиля, но те не само не доведоха до вяра книжниците, фарисеите и еврейските първенци, а тъкмо обратно: все повече окаменяваха и ожесточаваха сърцата им. Възкресението на Лазар вече прелива чашата и те окончателно решават да погубят Иисус.

Ако погледнем по-широко би трябвало да се запитаме: нима всичко на този свят – и на нашата малка планета, и в цялата вселена – не е чудо, и чудо, и пак чудо? Гравитацията, електричеството, зачеването и раждането, поникването на зърното, запазило живота в себе си цели хилядолетия, фотосинтезата и миграцията на птиците и рибите, устройството на живите организми и на галактиките ѝ всичко, и всичко, и всичко? Накъдето и да се обърнем и да погледнем, където и да надникнем и да се взрем – и в микро, и в макрокосмоса – чудеса и чудеса!

Но хората ги виждат, възприемат и тълкуват различно. Вярващият (склонният към вяра) човек вижда в тях проявление на премъдрия и любещ Творец, Който се грижи и промишлява за всичко; вижда Бога, чрез Който всичко се ражда, живее и умира и ... не умира. А скептикът в същите тези безброй чудеса (които

науката описва и систематизира, но само понякога може да обясни!) вечна материя, самозараждане на живота и разума, еволюция и действие на една (сляпа или разумна?) сила, наречена *природа*. Но никъде не вижда Бога, никъде и в нищо. В неистовото си отричане на Бога атеистите са готови (и приемат!) всевъзможни нелепости, само и само за да отхвърлят всякаква идея за Неговото съществуване. Точно така, както книжниците (еврейските богослови) стигнаха до абсурда да твърдят, че Христос изцелява болни и лекува с бесовски сили, със силата на сатаната.

След като чудесата не водят непременно към Бога, тогава къде е, кой е пътят към Него? Отговорът е: ключът към Него, пътят към Бога е в *самите нас*: в сърцата, в умовете и в душите ни. Което ни връща отново и отново към този велик дар, с който Бог ни е дарил: *свободната воля*. Бог наистина е всемогъщ и може да направи всичко, но едно нещо няма да направи: да ни насили да повярваме в Него, да ни насили да Го *приемем*. Бог влиза само в сърцето, което е *готово* да Го приеме, сърцето, което е узряло за Него и съзнателно (или дори несъзнателно) копнее вече за Него. В заключено сърце Бог не желае и *няма* да влезе. Сихенци, съгражданите на самарянката, поканиха Христос и Той остана при тях два дена. Гадаринци Го посрещнаха със затворени сърца и Го помолиха да си отиде. Иисус не ги насили и не им се натрапи. Качи се на кораба и си замина.

Накрая можем да заключим: не специални чудеса и знамения са ни нужни, за да повярваме в Бога, а преди всичко *готови сърца*. И не само готови, а и *свободни и чисти*. Свободни от поробващите и задушаваци грижи за материални блага и земни наслади и очистени от демоните на страстите и греховните навици. Само при такива сърца, *узрели* за вярата, чудото може да изиграе решаваща роля за нейното усилване и утвърждаване.

Затова нека с Христовото име и съдействие да изгоним, да прочистим сърцата си от демоните на себелюбието, алчността, леността, чревоугодieto, завистта, злобата и от всички големи и малки бесове, които окоават душите ни; да удавим свинското стадо на грубите си материални интереси и сметки в езерото на безкористието и възвишените стремления, за да приемем Спасителя с очистени и готови за Него сърца.

И като излекувания бесноват от днешния евангелски разказ, облечени с дрехата на приличието и благочестието, да седнем в нозете Му, да останем завинаги с Него и да възвестяваме Неговото спасително благовестие. /21 октомври 2007 г./

СЪДЪРЖАНИЕ

БЕЗУМНИЯТ БОГАТАШ

(9-та Неделя подир Въздвижение)

Преди години млад мъж от голям наш крайморски град се оженва за софийнка. Младото семейство заживява в София, в дома на невястата, заедно с нейните родители (типична картина от близкото социалистическо минало).

Апартаментът обаче е малък и всички са притеснени. Поради това младото семейство решава да си построи къща. Дядото на невястата живее в едно софийско село в полите на Стара Планина. Къщата му е с голямо дворно място и там младото семейство започва да строи своя селски дом, своята вила. Всичко става трудно и бавно, с много усилия и лишения. Но мъжът е работлив и амбициозен. Всяка свободна минута той е на вилата, всеки трудно спестен лев той влага в строежа ѝ. Вилата става за него едва ли не фикс идея. Той е решен да я изгради въпреки всички трудности. И то не как да е, а по най-добрия и скъп (според възможностите му начин). Година след година, забравяйки (почти) всичко друго, младият мъж набавя специална дограма, прави цветни мозайки, облицова с мрамор, седи лози и плодни дръвчета. Така се труди повече от петнадесет години и успява да създаде един прекрасен дом с още по-прекрасна градина.

Идва поредното лято. Вече не толкова младото семейство решава да остави освещаването на къщата (междувременно „е дошъл” десети ноември) за ранната есен и отива на почивка в родния крайморски град на мъжа. Първи ден на плажа. Съпругът, добър плувец, влиза в морето и...се удавя. Без да поживее дори и един ден в къщата, на чието изграждане посвещава петнадесет от най-хубавите години от живота си, лишавайки себе си и семейството си (а и душата си) от насъщни грижи и внимание.

Съпругата на удавника веднага продава вилата, която ѝ е отнела мъжа далеч преди удавянето му... Всичко това ми разказаха новите собственици, които ме бяха поканили да направя освещаване.

Колко е сходен този тъжен случай с притчата за безумния богаташ, която чухме днес (Лука 12:16-21). И богаташът, и младежът от моя разказ са обладани от илюзията, че материалните придобивки ще ги направят щастливи. Това, струва ми се, е най-голямата и най-разпространената илюзия в съвременния свят; най-измамният, най-призрачният мираж, към който са се устремили стотици милиони хора.

Човешкият стремеж към щастие е естествен и благословен; в него няма нищо лошо и осъдително. Бедата е в това, че представата за щастие на мнозинството от хората е неправилна и погрешна; че търсят щастieto не там, където трябва, и в повечето случаи остават излъгани и дълбоко разочаровани.

Според християнството истинското щастие *не е* в материалните неща. Защо? Защото:

а) са преходни и временни. Тях ги „яде молец и ръжда, и крадци подкопават и крадат” (Мат. 6:19).

б) те не са истински наши, не са наше притежание, а са ни дадени за *временно ползване* от Бога. Ние сме само Негови наематели. По Божията воля ги имаме днес, по Божията воля може да ги изгубим утре.

в) водят до заслепение, до *пристрастяване*. Човек започва да живее само за тях, вижда само тях, не може да види нито ближните си, нито Бога. Те се изправят като сте на пред него и му пречат да види истинските ценности в живота.

Може би сте чели за шотландеца Стюарт Томсън, един от най-богатите хора в света. От хазарт и тъмни сделки той успял да натрупа огромно богатство. Когато, вече 75 годишен, Стюарт усетил, че наближава края му, той написал най-неправдоподобното завещание: наредил всичките му пари да бъдат закопани с него(!) и предплатил на охранителна фирма да пази гроба му през следващите 20 години. Малко след това Стюарт починал от сърдечен удар.

Наистина невероятен, но съвсем истински случай. И най-удивителното в него е това, че на този напълно заслепен и обсебен от богатството си човек и през ум не му е минало да помогне с парите си на бедни и страдащи хора или поне на свои роднини. Негов първи братовчед, куц по рождение, цял живот обикалял

социалните служби, за да живее от помощите им. Наистина, както гласи известната максима: „Когато прозорецът на сърцето се покрие със злато, той се превръща в огледало, в което човек вижда само себе си.”

И още един фрапиращ (но истински!) случай на невероятно скъперничество. Джон Уендъл и сестрите му, може би най-големите скъперници на всички времена, получават огромно наследство И какво мислите? Заживяват охолно и се отдават на благотворителност? Нищо подобно. Уендъл решава да не пипат парите. Той повлиява на пет от шестте си сестри да не се омъжват. Всички заедно живели петдесет години в неголяма къща в Ню Йорк. Когато през 1931 г. починала последната от сестрите, тя оставила повече от 100 милиона долара наследство. Единствената ѝ дреха била една саморъчно ушита рокля, която носила повече от двадесет и пет години.

Да! Имането, притежанието, вещите, парите са страшен наркотик Те завладяват човека и той губи човешкия си лик. На този наркотик са подвластни *всички*, не само богатите. При тях просто дозата и пристрастяването са по-големи и по-силни. От този страшен наркотик иска да ни предпази Христос. Колко си приличат образите на Стюарт Томсън, Джон Уендъл и сестрите му с образа на богаташа от днешната притча. Богаташът е заслепен и пленен от внезапно увеличилото се богатство и смята, че това е върхът на човешкото щастие; че вече има всичко и не му остава нищо друго, освен да изживее живота си в земни наслади и веселие. За бедните, страдащите и нуждаещите се *не му минава и през ум*; за Бога, Който повелява и изисква винаги и всячески да им помагаме според възможностите си – също. Една от най-опасните черти на притежаването (на богатството) е тази, че *колкото повече имаш, толкова по-силно става желанието ти да увеличаваш имането си*. Затова го и сравняват с морската вода: колкото повече пиеш, толкова повече ожадняваш.

Именно поради това един от основните мотиви, една от основните идеи в Христовата проповед е тази: правилно подреждане на ценностите и предпазване от пристрастяване към земните неща (те могат да бъдат най-различни). Защото земните неща са *второстепенни*; в живота на християнина (а и на всеки човек) те винаги трябва да стоят на второ място. Не да ги отхвърля и да ги зачеркне, не. Те просто трябва да следват потребностите на душата. Защото, както казахме, те са тленни и временни, а душата е безсмъртна и вечна. Някои Христови последователи (особено в миналото) така дълбоко са приели тази истина, че са я направили *основна истина, основна цел на живота си*. Те

са оставяли всичкото си притежание на бедните и нуждаещите се и са напускали света, за да станат монаси и отшелници и да живеят в пълно нестяжание (непритежаване). Както при летателния балон – изхвърлят баласта, тежестите на земните привързаности, за да „полетят” към небето.

Бог не изисква от нас непременно такива подвизи. Той ни е дарил с безчислени блага – материални и духовни - „за наша наслада и храна”. Никое от тези материални блага ние не трябва да превръщаме в цел и смисъл на живота си, в идол, на който да служим и да се кланяме и на който да разчитаме и да се осланяме. Христос осъжда безумния богаташ не само за начина, по който възнамерява да употреби богатството си и за алчността му, а и за вярата му, че в това богатство е изворът на щастието и че то (богатството) е гаранция против бедите и нещастията в живота.

Нека се вгледаме внимателно в себе си, в *сърцата* си. Поставили ли сме в тях някой идол на мястото на Бога? Пристрастени ли сме към нещо земно и преходно, прехвърлили ли сме вярата, надеждата и любовта си от Бога върху него? Ако има и най-малък признак за това, нека се опомним навреме, за да не бъдем внезапно изненадани от тежки горчивини и разочарования. Нека в живота си търсим най-напред Бога и Неговата мъдрост, на Него да вярваме и на Него да се уповаваме. Да знаем и да помним истинската стойност на земните и небесните блага, да се ползваме благоразумно от тях, да богатеем в Бога и да си събираме съкровища на небето.

Защото „дето е съкровището ни, там ще бъде и сърцето ни” (Лука 12:34). /18 ноември 2007г./

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЕРИГА НА СПАСЕНИЕТО

(Андреевден)

„И заведе го при Иисус...” (Йоан 1:42).

Ако всеки един от нас се запита как е станал християнин, колкото и да сме различни, отговорът ще бъде почти един и същ: чрез благовестието на някой от нашите близки – родители, роднини, познати. Трудно би се намерил човек, който сам, без ничия помощ, да е стигнал до вярата – все някой му е посочил

Спасителя или го е довел при Него. И това не е от днес и от вчера, така е от самото начало, от зората на християнството. От времето, когато Христос призовава и събира учениците Си.

В днешния евангелски разказ (Йоан 1:35-51) чухме как св. Йоан Кръстител се вглежда в минаващия Иисус и Го посочва на двама от учениците си с думите: „Ето агнецът Божий” (Йоан 1:366). Един от тези двама е честваният днес св. апостол Андрей, който веднага тръгва след Христос и прекарва целия ден с Него. После бърза да отиде при брат си Симон, бъдещият апостол Петър, и въодушевено му свидетелства: „Намерихме Месия!” Така се ражда, така започва хилядолетната жива верига на благовестието, на свидетелството за Христос, която преминава през времена и епохи, опасва цялото земно кълбо и продължава и до днес, като част от нея сме и ние, - съвременните християни. Св. Йоан Кръстител посочва Спасителя на учениците си (и на народа). Христовите ученици, пръв между които е апостол Андрей, Го посочват на своите най-близки, роднини и приятели, те на други свои близки и т.н., та до днес.

Всеки е чул за Христос от някой друг, първом е бил слушател и неофит (новопосветен) и после на свой ред е станал свидетел Христов и благовестник.

Днес бих искал да поговорим за това *какви благовестници* сме ние; как, след като сме намерили и последвали Христа, свидетелстваме за Него; как Го разкриваме на тези, които не Го познават и как ги завеждаме при Спасителя. Защото, както и друг път сме говорили, благовестването, апостолството е наш основен християнски дълг, а и наша радост. Не е възможно този, който истински обича Господ Иисус, да не пожелае „да Го сподели” със своите ближни, за да „вкусят и да видят, че благ е Господ”.

Има два способа за благовестване: със *слово* и с *дело*. Нека ги разгледаме поотделно, макар и съвсем накратко.

Словото ни за Христа трябва да бъде винаги *уместно*. Трябва да проповядваме, да говорим за Спасителя „по всяко време и на всяко място”, но *само* ако това е уместно, ако думите ни, изхождайки от контекста, ще прозвучат на място и в удобния момент. Освен това, трябва да преценим предварително дали *искат* да ни чуят, дали ще ни изслушат. По-добре да не отваряме уста, ако ще побързат да ни прекъснат или още по-лошо – ако ще приемат думите ни с насмешка. А за да бъде словото ни за Христа убедително, трябва самите ние да имаме *искрена* и

непоколебима вяра и да познаваме нашироко и задълбочено тази наша вяра. От което пък става ясно, колко важно е да четем редовно Св. Писание и богословски книги, защото само така ще се научим да излагаме ясно и да обосноваваме религиозните истини. Словото ни за Христа трябва винаги да е спокойно, но не вяло; благо, но не сладникаво; убедено, но не натрапчиво и екзалтирано. Трябва да благовестваме смело, но не самохвално; без свян, но и без парадиране; смирено и кротко, но не плахо.

Вторият способ да проповядваме Христос е доста по-труден, но и много по-убедителен. Това е благовестването *чрез дела и живот*. Всички от личен опит знаем колко е трудно да следваме Спасителя не само на думи, но и на дело. Разминаването между думи и дела е може би най-сериозната слабост на всички християни по света. Примери за това има безброй. Спомням си, веднъж пътувах с колата си по софийските улици в часовете на най-оживеното движение. Озовах се зад кола, на чийто заден прозорец бе залепен плакат с широко усмихнато лице и надпис: Усмихни се – Иисус те обича! Усмигнах се и продължих да карам след „усмихнатата кола”. Изведнъж пред нея се вмъкна друг автомобил и шофьорът ѝ рязко удари спирачки. После отвори прозореца, показа се и гневно размаха юмрук, сипейки нецензурни обиди и закани. Показа всичко друго, но не и усмихнато лице. Стана ми неловко, защото си бях помислил, че шофьорът, украсил колата си с такъв плакат и надпис, наистина вярва в Христовата любов и обича (на дело, а не само на думи!) Господа от сърце.^{*} Случката е разказана от Джоани Йодер. Предавам я в първо лице за удобство (б.а.)

Разочароващо е да видиш пълното несъответствие между думите и делата на християните. А нашите „слушатели”, особено чувствителни на тази тема, веднага забелязват и най-малката разлика между „проповедта” и поведението ни. И щом я забележат, стават недоверчиви и скептични.

От тази трудност да подкрепим думите си с дела произтичат два много тъжни факта. Мнозина от нас, християните, избягват да благовестват и дори понякога скриват, че са християни, за да не бъдат изобличени от начина си на живот. И вторият факт: светът затова не ни „чува” и не ни „вярва”, затова не приема евангелската вест сериозно, защото вижда колко далеч е животът на „благовестниците” от това, което проповядват. И обратно! Когато думите са подкрепени с дела или когато оставим делата и живота ни, отразявайки кротостта, любовта и чистотата на Христос да говорят сами за себе си,

резултатът е удивителен. Такъв християнин оказва огромно влияние на ближните си, той започва да влияе на цялото общество, сред което живее и стотици и хиляди тръгват подире му. Такава е била проповедта, такова е било благовестието на светите апостоли, първозван между които е св. апостол Андрей. Затова тази проповед и това благовестие са покорили света.

Някога св. апостол Андрей, насочен от св. Йоан Кръстител, открива месия и става първа брънка от живата верига на вярващите в Иисус Христос. Той веднага довежда брат си Симон при Господа, а след това двамата, заедно с другите апостоли, довеждат при Спасителя все нови и нови множества „загубени овце“. Така живата верига на християните расте и се удължава в годините като всеки спасен става спасяващ и всеки слушател – блавестник. Днес веригата е стигнала до нас – до всеки един от нас! Ние сме в нейния край. Наш ред и наш дълг е да я продължим. Нека положим всички усилия, за да не останем последните брънки на тази хилядолетна верига на спасението; нека не допуснем тя да прекъсне по наша вина. Нека всеки да блавести според силите си със слово, дела и живот; нека всеки да довежда при Христос жадни за истината и търсеци спасение души, та веригата да продължи да расте.

Да стигне до нашите деца, до нашите внуци и до идните поколения. /30 ноември 2008 г./

СЪДЪРЖАНИЕ

ЗА ПРИЧАСТЯВАНЕТО

„Който яде Моята плът и пие Моята кръв, пребъдва в Мене и Аз в него ” Йоан 6:56).

Всички знаем колко важна и отговорна е лекарската професия. Дори по-точно е да се каже *жизненоважна*. Защото лекарите са тези, които се грижат за нашето телесно здраве и за нашия живот. Дали се поставя диагноза или се предписва даден вид лечение – лекарят трябва да бъде пределно внимателен, защото всяка негова грешка може да съсипе здравето на пациента и да му струва дори живота.

Подобно на лекарската професия е свещеническото служение. Разликата е само в това, че свещеникът се грижи не за телесното, а за душевното здраве на своите

пасоми, не за живота на телата, а за живота на душите им. И свещеникът трябва да е много внимателен, когато надниква в човешките души, за да разкрива слабостите и недъзите им; и той като лекаря трябва много внимателно и предпазливо да определя начините на лечение. Защото и тук грешките, както в медицината, могат да бъдат фатални. Свещеникът трябва да внимава какво учи и проповядва, какво говори, да премисля всяка своя дума. Защото ако учи и лекува неправилно, ще погуби не телата, а *душите* на пасомите си; ще ги лиши не от земен, а от вечен живот.

Започвам с това встъпление, защото разбрах, че думите ми за причастяването, които добавих след предишната си проповед, са смутили някои от вас. За да разсея всяка неяснота, за да няма догадки и недоумения, днес ще посветя проповедта си на причастяването; на това как да се готвим за св. причастие и *колко често* да се причастяваме. Искam предварително и категорично да ви уверя, че:

Първо. Не съм лекомислен, безотговорен и повърхностен човек, който не си дава сметка за съдбовната значимост на това, което говоря и:

Второ. Не излагам свое лично мнение, а *учението и традицията на Св. Православна Църква*. Учение и традиция, позабравени или изоставени тук-там, но все така живи и жизнени, защото извират от Св. Дух и все така живеноважни, защото без тях няма вечен живот.

Ще започна своето изложение с кратък исторически преглед. От книга „Деяния Апостолски” знаем, че първите християни са приемали евхаристийните дарове *ежедневно* (Деян. 2:46). „На т.нар. *вечери на любовта (агапе)* след обща трапеза всички присъстващи вземали участие в „разчупването на хляба”. Прехвърляне на евхаристийните събрания на сутринта и отделянето им от общите трапези имало като следствие изчезването на „всекидневните” (Деян. 2:46) събрания и заменянето им със събрания „в първия ден на седмицата” (Деян. 20:7) в т.нар. *Господен ден* (Откр. 1:10). Причина за това били започналите гонения от страна на римската администрация” (Архимандрит Авксентий, Литургика, С, 2005 г.).

Раннохристиянският писател Ориген (2-3 в.) свидетелства, че „християните всеки ден ядат плътта на Агнеца ...”, а неговият съвременник св. Киприан Картагенски -че „ежедневно получаваме от Него евхаристия като храна за

спасение ...” Великият вселенски учител св. Василий (IV в.) в едно свое писмо пише: „Ние се причастяваме четири пъти в седмицата – в неделя, сряда, петък и събота, а така също и в други дни, ако в тях се падне паметта на мъченик ...”

Да, такава е била практиката не само на първите християни, но и на православната Църква в нейните златни IV и V векове: няколко пъти в седмицата, почти ежедневно служене на св. литургия и съответно причастяване *на всички богомолци*. Много важно е да се знае, че тогава не

е имало присъстващи, а само *участващи* в св. евхаристия, т.е. било е извънредно рядко изключение някой само да присъства без да се причасти. Единствено условие за участие в литургията е било участникът в нея да е *кръстен*, т.е. да е член на съответната църковна община. Спазвана била и препоръката на св. апостол Павел „човек да изпитва себе си и тогава да яде от хляба и да пие от чашата ...” (I Кор. 11:28). Под изпитване разбирали изследване на съвестта, т.е. изповед, благочестив живот, взаимно опрощаване, но не и постене. „Постът не бил част от това „изпитване”, което се вижда както от църковната история, така и от решенията на различните поместни и вселенски събори” (Архимандрит Авксентий, *Литургия*). Именно живата необходимост от често приемане на причастие довела до създаването на литургии на преждеосветените дарове (над 10 на брой). На тези преждеосветени литургии не се извършвало самото тайнство, но на християните се давала възможност да се причастят с предварително (прежде) осветени дарове.

През IV в. с легализирането на християнството в Църквата навлезли огромен брой хора. Мнозина ставали християни не поради силна и искрена вяра, а защото така било модно и изгодно. Чистотата на вярата била сериозно накърнена, благочестието започнало да запада, църковната дисциплина отслабнала. Като следствие от всичко това християните започнали да се причастяват все по-рядко и нередовно: само в неделен ден, само на празници и още по-рядко. Ежедневното причастяване като практика било запазено само в някои манастири.

Църквата побързала да реагира. Редица правила на поместни и вселенски събори (21-во правило на Елвирския събор (306 г.), 11-то правило на Сердикийския събор (343 г.), 80-то правило на VI Вселенски събор (681 г.) и още много други предписват отлъчване от църковно общение на християни, които в продължение на три последователни неделни дни не взимат участие в

евхаристийните събрания, т.е. не се причастяват. Но този опит да бъде възстановено *честото и редовното* причастяване се оказал неуспешен. Постепенно започнали да обръщат повече внимание на подготовката за причастие, отколкото на редовното му приемане. Около VIII в. мнозинството християни се причастявали вече само няколко пъти в годината. Били предпочитани големите празници: Рождество Христово, Пасха, Преображение, Успение Богородично и др. И тъй като тези празници винаги се предшестваха от пост, започнали да свързват неправилно причастieto с поста. Причестявайки се само в постните периоди по големите празници векове наред, християните погрешно решили, че постът е заради причастieto, и че не можеш да се причастиш, без да си постил. А това, както виждаме от историята и учението на Църквата, съвсем не е така. Истината е пределно проста. Подготовката за причастие включва, както е указано и в Служебника, освен „изпитването на себе си” и „съблюдаване на установения пост ...”, т.е. на четирите големи поста и на срядата и петъка в извън постните периоди.

Трябва да споменем, че разпространението и утвърждаването на тази заблуда (че трябва да се пости във всички случаи преди причастяване) допринесло и падането на Византия и другите православни народи под турско владичество. Десетки и стотици градове и села за дълги периоди останали без свещеници. Нямащо кой да свещенодейства, да благовести, да учи и просвещава. Тежък мрак паднал почти над целия православен свят. В този мрак избуяли и други заблуди и отново цъфнали отровните цветя на много езически обичаи. (Отпаднала и била забравена полезната практика на оглашението; бил възобновен езическият обичай да се слага храна на гробовете на починалите и пр.) За страните от Източна Европа и нашата страна този мрак остана да тежи и се сгъсти по време на комунистическия строй.

Накрая бих искал да обобщим. Истинският християнин естествено копнее по Христос и този копнеж става все по-силен. Христос е нашият „насыщен хляб” и то „хляб на живота”, без който ние бихме умрели духовно. Колкото по-често ядем от този хляб, толкова „по-живи” ще бъдем. Св. Църква в тайнството евхаристия щедро и редовно ни го предлага. Ние, разбира се, *не бива да дръзваме* „да ядем от хляба и да пием от чашата” недостойно, без нужната подготовка. Тази подготовка включва въздържан и чист живот (т.е. *задължителен духовен пост*, изповед и „спазване на установения пост” – Коледен, Велик, Богородичен, Петров или сряда и петък). Погрешна е практиката да се обръща повече внимание на *подготовката за причастие*. Св.

Църква поставя акцента върху *редовното и често причастяване* (и го прави задължително с редица канони!), а не върху подготовката за причастяване. Всъщност, колкото по-редовно се причастява човек, толкова по-лека става подготовката; той просто живее в духовна кондиция (така както този, който по-често се мие и къпе е по-чист). Християнинът се завърта в една възходяща духовна спирала: чистият (почтеният, благочестивият) живот способства, води до редовно причастяване, а редовното причастяване – изисква и води до благочестив живот. Всъщност човешката душа има само тези три храни: молитвата, делата на любовта (добрите дела) и „хлябът на живота” – причастieto. Ако бъде лишена от само една (която и да е), тя ще загине. Нередовното причастяване обрича душата на много тежък духовен глад, *на смъртно боледуване*. Това е живо духовно самоубийство.

Да не изпадаме в самочиние; да не издигаме заблудите и незнанието си в догми и канони, а да четем, познаваме и спазваме тези, които Св. Църква е създала. Те са напълно достатъчни за нашето спасение, за да има нужда да измисляме нови.

И да внимаваме, *много да внимаваме*, да не заприличаме на онези, за които Христос казва, че затварят Царството Небесно пред човеците и нито те влизат вътре, нито влизащите пускат да влязат (вж. Мат. 23:13). /16 декември 2007 г./

СЪДЪРЖАНИЕ

БИБЛИОГРАФИЯ

Библия. С, 1991.

Библейски речник. С, Нов човек, 1994.

Блажени Теофилакт, архиепископ Български. *Тълкувание на Евангелието*. Т. 1-П. С, Света гора, Атон. 2003.

Грийв, Вал. *Вашата присъда за празния гроб на Христос*, С, Нов човек, 1994.

Ериксън, М. *Християнско богословие*, С, Нов човек, 2000.

Жития на светиите. С, 1974.

Ибришимов, Г., протодякон. *Духовни бисери*, С, 1992.

Кипил, патриарх Български. *Път Господен*. Т. 1-У.С.,1965.

Кърлсън, Р., Бенджамин Шийлд. *Книга за душата*. С, Хомо-Футурус. С, 1999.

Коев, Т., Г. Бакалов. *Въведение в християнството*. С,1992.

Макдауел, Д. *Доказателства, които изискват присъда*.С, Нов човек. 2004.

Никодим, Сливенски митрополит, свещеноиконом Попхристов, Ц. *Неделник*. С,

1967.

Мен, А., протойерей. *Свет во тъме светит*. Москва, АО „Вита-Центр”, 1991.

Попов, Хр. *Ръководство за изясняване Четириевангелието и книга Деяния апостолски*. С, 1991.

Поптодоров, Т. *Практическа омилетика*. Част I и II. С, 1963; 1954.

Серафим, архимандрит. *Беседи за живота след живота*. С, 1994.146

Софроний, Доростолски и Червенски митрополит. *Сборник проповеди*. Т. 1-III. С, 1988.

Стот, Дж. *Кръстът на Христос*. Пловдив, Кредо, 2001.

Уеър, К. *Тайнството на човешката личност*. С, ЛиК, 2002.

Шмеман, А. *Воскресние беседи*. Москва., Паломник, 1993.

[СЪДЪРЖАНИЕ](#)
